**
*0: EK
*1: 2006-2007
*2: 9
*3: WordXP
*4: 9de vergadering
*5: Dinsdag 21 november 2006
*6: 10.15 uur
**

Voorzitter: Timmerman-Buck

Tegenwoordig zijn 70 leden, te weten:

Van de Beeten, Bemelmans-Videc, Van den Berg, Bierman-Beukema toe Water, Biermans, Van den Broek-Laman Trip, Van Dalen-Schiphorst, Dees, Doek, Doesburg, Dölle, Van Driel, Dupuis, Engels, Essers, Franken, Van Gennip, De Graaf, Hamel, Hessing, Van Heukelum, Hoekzema, Ten Hoeve, Holdijk, Jurgens, Kalsbeek-Schimmelpenninck van der Oije, Ketting, Klink, Kox, Van der Lans, Van Leeuwen, Leijnse, Lemstra, Linthorst, Luijten, Maas-de Brouwer, Meindertsma, Middel, Van Middelkoop, Minderman, Nap-Borger, Van den Oosten, Pastoor, Platvoet, Pruiksma, Putters, Van Raak, Rabbinge, Rosenthal, Russell, Schouw, Schuurman, Schuyer, Slagter-Roukema, Swenker, Sylvester, Tan, Terpstra, Van Thijn, Thissen, Timmerman-Buck, Vedder-Wubben, Wagemakers, Walsma, Werner, Westerveld, Witteman, Witteveen, Woldring en De Wolff,

en de heer Zalm, viceminister-president, minister van Financiën, de heer Winsemius, minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, de heer Wijn, minister van Economische Zaken, en mevrouw Verdonk, minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie,

alsmede de Tweede Kamerleden Hofstra, Van Bochove en Verdaas.
**

*N

De **voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mede dat zijn ingekomen berichten van verhindering van de leden:

Noten, wegens ziekte.

Van der Linden, Broekers-Knol en Eigeman, wegens verblijf in het buitenland in verband met deelname aan de COSAC.
**

Deze berichten worden voor kennisgeving aangenomen.

De lijst van besluiten is opgenomen aan het einde van deze editie.

*B
!Inburgering!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:
- het wetsvoorstel Regels inzake inburgering in de Nederlandse samenleving (Wet inburgering) (30308).

(Zie vergadering van 20 november 2006.)

De **voorzitter**: Ik heet minister Verdonk wederom welkom.
**

De beraadslaging wordt hervat.

*N

Minister **Verdonk**: Mevrouw de voorzitter. Het verheugt mij zeer dat dit wetsvoorstel vandaag, de dag voor de verkiezingen, in uw Kamer wordt behandeld. Uit de stukken en uit uw bijdragen van gisteren maak ik op dat alle fracties het belang van een betere inburgering in de Nederlandse samenleving en daarmee ook het doel van het wetsvoorstel onderschrijven. Een aantal van u onderkent en ondersteunt de maatschappelijke noodzaak van een meer verplichtend en meer resultaatgericht inburgeringsstelsel. De heer Van de Beeten verwoordde dit treffend door te stellen dat verplichte inburgering noodzakelijk is voor mensen die geen Nederlands spreken op ten minste A1-niveau om burgerrechten, zoals het recht op vrije meningsuiting of het kiesrecht, te kunnen uitoefenen. Over het feit dat met inburgering van vreemdelingen in onze samenleving meer resultaat moet worden geboekt dan tot op heden is bereikt, bestaat weinig discussie. Over het antwoord op de vraag hoe dit moet, bespeur ik wel verschil van inzicht. Het onderhavige wetsvoorstel met de resultaatsverplichting is naar mijn mening een effectief en aanvaardbaar instrument.

Het nieuwe stelsel is minder vrijblijvend en meer resultaatgericht dan het huidige dat onvoldoende resultaat sorteert. Het doet een sterker beroep op de eigen verantwoordelijkheid van de vreemdeling bij zijn inburgering. Deze vreemdeling kan over zijn inburgering zelf de regie voeren. Inburgeringsplichtige vreemdelingen vormen in onze samenleving geen zorgcategorie die door de overheid bij de hand moet worden genomen. Mensen die vanuit een ander land naar Nederland komen, worden

daardoor niet plotseling zielenpieten. Het zijn door de bank genomen mensen die de stap hebben genomen om zich in Nederland te vestigen en vervolgens onze samenleving moeten leren kennen. Zij moeten onze taal leren om actief te kunnen meedoen in de samenleving. Het gaat uiteindelijk om het resultaat. Hoe de inburgeringsplichtige dat het beste kan bereiken, is afhankelijk van veel persoonlijke factoren en daarover kan de inburgeringsplichtige zelf het best oordelen. Wij verwachten dan ook dat men zijn eigen verantwoordelijkheid neemt.

Natuurlijk vergt een sterk beroep op de eigen verantwoordelijkheid zekere waarborgen, zodat de eigen verantwoordelijkheid echt gedragen wordt, ook indien de inburgeringsplichtige bijvoorbeeld minder daadkrachtig is. In het nieuwe inburgeringsstelsel wordt de burger op verschillende manieren door de overheid gefaciliteerd. Tegenover de plicht tot inburgering staan rechten waarmee de plicht kan worden waargemaakt.

De heer Middel ziet inburgering vooral als een recht. Iedere inburgeringsplichtige die een inburgeringscursus wil inkopen bij een gekeurmerkte cursusinstelling kan daartoe een lening afsluiten. De inburgeringsplichtige die het inburgeringsexamen tijdig haalt, komt in aanmerking voor een vergoeding van overheidswege. Daarmee kan een groot deel van de lening worden terugbetaald. Bij de terugbetaling van de lening wordt op verschillende manieren rekening gehouden met de draagkracht. Aan bijzondere categorieën inburgeringsplichtigen kan, en moet in bepaalde gevallen, de gemeente een inburgeringsvoorziening aanbieden.

Het gaat om het resultaat. Waartoe wordt de vreemdeling in het nieuwe stelsel verplicht? Dat is niet enkel de aanwezigheid bij een inburgeringsprogramma, ongeacht het resultaat daarvan. Een vreemdeling heeft er niets aan als hij na deelname aan een inburgeringsprogramma nog steeds geen Nederlands spreekt en nog steeds zijn weg in onze samenleving niet kan vinden. Daarmee verkrijgt hij niet het nodige perspectief op maatschappelijke en economische deelname als volwaardig medeburger. Daarmee krijgen ook zijn gezinsleden niet de kansen in onze samenleving die zij verdienen. Daar wordt de sociale cohesie van onze samenleving als geheel niet beter van.

Verplichtingen moeten worden nagekomen en dat geldt ook voor inburgeringsverplichtingen. Om objectief te kunnen vaststellen of de inburgeringsplichtige inderdaad aan zijn verplichtingen heeft voldaan en het vereiste resultaat heeft geboekt, is een nieuw inburgeringsexamen ontwikkeld. Dit examen is meer op de doelgroep toegesneden dan de toets van de huidige WIN. Daarnaast is een handhavingsinstrumentarium ontwikkeld dat de inburgeringsplichtige vreemdeling als het ware bij de les houdt. Wie kan inburgeren maar dat niet wil, weet dat hem een of meerdere bestuurlijke boetes wacht. Die kunnen als het inburgeringsexamen om redenen die de betrokkenen kunnen worden verweten niet wordt gehaald, herhaaldelijk worden opgelegd. Tegelijkertijd is het boetestelsel in het wetsvoorstel uitgerust met voldoende waarborgen die verzekeren dat de boete slechts wordt opgelegd daar waar dit passend en rechtvaardig is.

Met het onderhavige wetsvoorstel vallen onderdanen van derde landen, landen buiten de EU en de Europese economische ruimte, onder de inburgeringsplicht. Voor burgers van de EU die in Nederland hun recht op vrij verkeer uitoefenen zou de inburgeringsplicht een ontoelaatbare belemmering van het vrije personenverkeer vormen. Op grond van het gelijkheidsbeginsel zijn ook Nederlandse Unieburgers vrijgesteld. Dat redresseren wij door de inburgering van degenen die niet tot inburgering kunnen worden verplicht op vrijwillige basis te faciliteren.

Er zijn geluiden als zou een inburgeringsplicht voor Turkse onderdanen of langdurig ingezeten derdelanders onder bepaalde omstandigheden onhoudbaar zijn. Met name de heer Middel heeft daarover gisteren weer vragen gesteld. In het algemeen kunnen bepaalde onzekerheden niet worden vermeden. Onzekerheden kunnen echter wel worden ingeschat. Ik heb mijn standpunt daarover uitgebreid beargumenteerd en ik acht de resterende onzekerheden aanvaardbaar. Natuurlijk zal bij alle Europeesrechtelijke vraagstukken die zijn of nog kunnen worden opgeworpen het laatste woord aan de rechter zijn. Dat heeft ook de Europese Commissie aangegeven en ik zie dat met vertrouwen tegemoet.

Zo'n mooi stelsel dat op daadwerkelijk resultaat is gericht, dat de burger een keuzevrijheid biedt en hem niet betuttelt, dat hem in staat stelt om zijn eigen verantwoordelijkheid waar te maken en dat de inburgeringsmarkt liberaliseert, bereik je niet met een paar eenvoudige aanpassingen van de WIN. De aantallen van de doelgroep genaturaliseerde Nederlanders die niet onder de inburgeringsplicht mogen vallen zijn naar aanleiding van het advies van de Raad van State teruggelopen. Dat spijt mij, want ook bij die groep zien wij grote achterstanden. Ook deze groep had ik graag in deze wet willen meenemen. De Raad van State heeft echter geadviseerd en ik volg dat advies. Wij proberen te bezien hoe wij in de toekomst de inburgering kunnen faciliteren.

Na de Wet inburgering in het buitenland die eerder dit jaar in werking is getreden, is dit wetsvoorstel een tweede zeer belangrijke stap voor de inburgering en daarmee ook voor de integratie van vreemdelingen in Nederland. Inburgering is de eerste fase van integratie in een nieuwe samenleving in Nederland. Degene die het inburgeringsexamen heeft gehaald heeft daarmee een zeer belangrijke en noodzakelijke stap gezet op weg naar zijn integratie in onze samenleving, maar daarmee zijn wij er nog niet. Het gehele proces van integratie is daarmee nog niet voltooid. Betrokkene zal ook na het behalen van het inburgeringsexamen verder moeten blijven werken aan zijn integratie. In het hele proces van inburgering en integratie in onze samenleving moet hij kunnen rekenen op de solidariteit en de steun van onze medeburgers om de nog resterende sociale, culturele en economische afstand te overbruggen. Vandaag spreken wij over een nieuw en compleet inburgeringsstelsel met alles erop en eraan om de grote groepen vreemdelingen, zowel oud- als nieuwkomers, in onze samenleving die nog onvoldoende kunnen meekomen op een minder vrijblijvende en meer resultaatgerichte wijze te laten inburgeren.

De aantallen mensen zijn weliswaar afgenomen, maar de inhoud van het nieuwe stelsel blijft bestaan. Dat is

van het allergrootste belang, niet alleen voor de betrokken vreemdelingen en hun gezinnen, maar ook voor de Nederlandse samenleving als geheel.

De heer Middel heeft de zorgvuldigheid van het wetgevingsproces bekritiseerd. Ik meen zelfs dat hij mij van een staatsrechtelijke losbandigheid heeft beticht. Dat gebeurt me niet iedere dag! Hij doelde op twee wijzigingen.

De heer **Middel** (PvdA): De minister moet mij goed citeren. Ik sprak over een staatsrechtelijk novum, maar ik voegde daaraan toe de woorden "voor zover ik dat kan bekijken". Ik heb ook gezegd dat deze Kamer van bezinning onbezonnen te werk lijkt te gaan. Ik heb het dus heel voorzichtig geformuleerd, maar dat neemt niet weg dat ik de gang van zaken merkwaardig vind. Het is uiteraard de verantwoordelijkheid van de Kamer als zij met de behandeling akkoord gaat. Dit betekent dat ik op dit punt niet veel moeite met het wetsvoorstel heb. Nogmaals, een meerderheid van de Kamer wilde het wetsvoorstel behandelen en de PvdA doet daar loyaal aan mee, zij het met de nodige bedenkingen.

Minister **Verdonk**: Dan ga ik niet verder in op artikel 4. Ik kom dan bij de aanvang van de inburgeringsplicht. De heer Middel was verheugd over de duidelijkheid die ik in de nadere memorie van antwoord heb geschapen met betrekking tot de aanvang van de inburgeringsplicht. Mij werd gevraagd om het tijdstip van aanvang duidelijker in de wet te regelen. Ik zeg toe dat ik hiernaar serieus zal kijken.

Ik heb bij dit wetsvoorstel veel adviezen en commentaren gekregen. De Tweede Kamer ging, op een lid na, akkoord, maar ook daarna kwam er nog inhoudelijk commentaar op het wetsvoorstel. Ook is veel commentaar geleverd op de positie van het nieuwe inburgeringsstelsel in het internationale recht. Het is begrijpelijk dat men soms voorzichtig is, omdat het inburgeringsstelsel een geheel nieuw gegeven is. Er is nog geen jurisprudentie van het Hof in Luxemburg waarop men kan terugvallen. Omdat de Europese rechter het laatste woord heeft, is dus iedere positionering van het nieuwe inburgeringsstelsel per definitie een voorlopige, maar die kan wel zo goed mogelijk worden beredeneerd. In de stukken heb ik dit al uitgebreid gedaan en telkens met deze slag om de arm. Dit kan nu eenmaal niet het laatste woord zijn omdat dit altijd aan de rechter is.

Sommige meningen zijn erg stellig van toon, maar dat neemt niet weg dat iedere positionering van het nieuwe inburgeringsstelsel op dit moment slechts een voorlopige beredeneerde positionering kan zijn. Ik respecteer de meningen, maar dat betekent niet dat ik ze tot de mijne moet maken. Ik hoop echter niet dat Turkse onderdanen of langdurig ingezeten derdelanders die nog onvoldoende zijn ingeburgerd zich door bepaalde uitlatingen van deskundigen ertoe laten verleiden om hun inburgering uit te stellen. Daarvan worden hun perspectieven en die van hun gezinsleden op maatschappelijk en sociaaleconomische deelname niet beter. Ook de sociale cohesie van de Nederlandse samenleving als geheel wordt daar niet beter van. Bovendien wacht de individuele inburgeringsplichtige die niet inburgert een bestuurlijke boete die hij zelf moet betalen. Op de stellingen van de heer Groenendijk ben ik schriftelijk al uitgebreid ingegaan in de memorie van antwoord en de nadere memorie van antwoord. Ik heb zijn stellingen met argumenten uitvoerig weerlegd.

De heer Middel wees op artikel 9 van de associatieovereenkomst dat discriminatie verbiedt uit hoofde van nationaliteit. Er staat echter ook "binnen de werkingssfeer van de overeenkomst". Die werkingssfeer is veel beperkter dan die van het EG-verdrag. Het gaat primair om de Douane-unie en beperkte rechten op toegang tot de arbeidsmarkt. Besluit 1/80 voegt daaraan toe "de geleidelijke integratie op de arbeidsmarkt van Turkse werknemers en hun gezinsleden". De associatieovereenkomst met Turkije heeft op dit moment niet geleid tot toetreding tot de interne Europese markt met vrij verkeer van werknemers, zelfstandigen, dienstverrichters, gezinsleden en economisch niet-actieve Turken. De inburgeringsplicht valt dus naar mijn mening niet binnen de werkingssfeer van die overeenkomst.

Er is ook gewezen op een artikel van mevrouw Oostrom-Staples in het blad Migrantenrecht. Zij schrijft dat het heel goed denkbaar is dat het Hof tot de conclusie komt dat de inburgeringsplicht de toets aan artikel 9 van de associatieovereenkomst niet kan doorstaan. Het is echter ook heel goed denkbaar dat het Hof tot een andere conclusie komt, zeker als wij ons realiseren dat de onderzoekster in haar artikel tot haar inschatting komt in het kader van een vergelijking van artikel 9 van de associatieovereenkomst met artikel 12 van het EG-verdrag en het Europese burgerschap van artikel 17 van het EG-verdrag. Zoals ik al schriftelijk uiteen heb gezet, verschillen de associatieovereenkomst en het EG-verdrag erg veel van elkaar. Turkse werknemers zijn burgers van de Unie. Ze hebben geen vrij verkeer binnen de EU. Turkije maakt geen deel uit van de interne markt. Ook de advocaat-generaal bij het Hof in Luxemburg heeft in zijn conclusie van 26 oktober 2006 in de Turkse zaak Tum en Dari tegen het Verenigd Koninkrijk gewezen op het belang van deze verschillen. De onderzoekster schrijft ook dat het Hof de aan hem voorgelegde zaken heeft afgedaan zonder toetsing aan artikel 9 van de associatieovereenkomst en dat een zinnige uitspraak over welke discriminerende regelingen onder het algemeen discriminatieverbod vallen, onmogelijk is. Het laatste woord is dus aan de rechter, maar dat is nog niet gesproken.

De heer Middel sprak ook over artikel 9 van het Besluit 1/80. Ook daaruit volgt naar mijn mening niet dat inburgering binnen de werkingssfeer van de associatieovereenkomst valt. Artikel 9 bepaalt dat Turkse kinderen die legaal in een lidstaat van de Gemeenschap bij hun ouders wonen en dat de ouders die aldaar legaal te werk zijn gesteld of zijn geweest, in die lidstaat toegang hebben tot het algemeen onderwijs, opleidingen in het kader van het leerlingenstelsel en beroepsopleidingen op basis van dezelfde toelatingseisen ter zake van genoten onderwijs en opleiding als kinderen van onderdanen van die lidstaat. Zij kunnen in die lidstaat van de door de nationale wetgeving op dat gebied geboden voordelen genieten. Turkse kinderen genieten deze voordelen, maar

deze staan los van de inburgering. Inburgering is niet hetzelfde als algemeen onderwijs of algemeen beroepsonderwijs. Turkse kinderen tot zestien jaar zijn niet inburgeringsplichtig. Turkse jongvolwassenen vanaf zestien jaar zijn inburgeringsplichtig voor zover zij tijdens de leerplichtige leeftijd niet ten minste acht jaar in Nederland hebben verbleven en niet aansluitend op de volledige leerplicht een opleiding volgen die kan worden afgesloten met een vrijstellend diploma. Inburgering is de eerste stap in het integratieproces waarbij volwassenen en jongvolwassenen uit een andere cultuur zich de basisvaardigheden van de Nederlandse taal en de basiskennis van de Nederlandse samenleving eigen maken, zodat zij op den duur adequaat aan deze samenleving kunnen deelnemen. Dit betekent dat ook academisch gevormde gezinsmigranten uit derde landen die klaarblijkelijk geen behoefte hebben aan algemeen beroepsonderwijs, inburgeringsplichtig zijn omdat zij een weg moeten vinden in de Nederlandse samenleving. Het nieuwe inburgeringsstelsel verplicht de inburgeringsplichtige niet tot het volgen van onderwijs. Er is geen sprake van plicht tot onderwijsdeelname.

De heer Middel zegt dat het wetsvoorstel wel degelijk onderwijs regelt, omdat het woord "onderwijs" tienmaal, het woord "cursusinstelling" vijfmaal en het woord "examen" zelfs vijfenvijftig keer in het wetsvoorstel wordt gebruikt en dat daarom de inburgering onder de materiële werkingssfeer van de associatieovereenkomst zou vallen. De aantallen zijn juist, maar daarmee houdt het op. Wat toon je daarmee aan? Welke gevolgen moeten op die manier worden verbonden aan het feit dat de woorden "de" 822, "wel" 145 en "inburgering" 171 keer worden gebruikt?

De heer **Middel** (PvdA): Ik probeer serieus in te gaan op uw wetsvoorstel, althans die indruk heb ik zelf, maar ik kan mij best voorstellen dat het u niet goed uitkomt of dat u het er niet mee eens bent. Ik heb gezegd dat de materiële betekenis van inburgering voor een groot deel onderwijsoverlappend is. U probeert dit te bestrijden door mijn manier van redeneren belachelijk te maken, maar dat vind ik eigenlijk beneden peil. Dat is niet het niveau waarop wij, ook u en ik, gewend zijn te discussiëren. Dus ik hoop gewoon dat u dat niet meer doet.

Minister **Verdonk**: Het spijt mij dat u mijn woorden op die manier hebt opgevat. U bent het toch wel met mij eens dat alleen het tellen van woorden niet relevant is. Volgens mij heb ik net al heel goed beargumenteerd waarom er een verschil is tussen onderwijs en inburgering.

Voorzitter. De heer Middel meent dat uit de opmerking in de memorie van toelichting kan worden afgeleid dat inburgering onder de werkingssfeer van de associatieovereenkomst valt. In de nadere memorie van antwoord heb ik uitgebreid uitgelegd dat je dat er niet zomaar uit kunt concluderen. De opmerking dat Turkse werknemers na één jaar verblijf in Nederland niet onder de WIN vallen, laat zich op een heel andere manier verklaren. De inburgeringsplicht van de WIN bestaat uit verplichte deelname aan een inburgeringsprogramma. Dat kan de feitelijke uitoefening van het door Besluit 1/80 toegekende recht op toegang tot de arbeidsmarkt mogelijk belemmeren. Een Turkse werknemer kan overdag nu eenmaal niet tegelijkertijd arbeid in loondienst van de werkgever verrichten en aan het verplichte inburgeringsprogramma van de WIN deelnemen. Onder de nieuwe Wet inburgering wordt de feitelijke uitoefening van dit toegangsrecht niet belemmerd. Er is geen sprake van een verplichting tot deelname aan de door de Nederlandse overheid georganiseerde inburgeringscursussen.

De langdurig ingezeten derdelanders kunnen volgens de heer Middel niet inburgeringsplichtig zijn omdat Nederlanders dat ook niet zijn en wel omdat de richtlijn langdurig ingezetenen gelijke behandeling voorschrijft. Artikel 11 van die richtlijn schrijft gelijke behandeling voor op een aantal terreinen en inburgering staat niet in dat lijstje. Onderwijs staat daar wel in, maar inburgering is geen onderwijs. Dat volgt ook uit de systematiek van de richtlijn. Artikel 15, derde lid, eerste alinea van de richtlijn bepaalt uitdrukkelijk dat de lidstaten mogen eisen dat onderdanen van derde landen voldoen aan integratievoorwaarden, overeenkomstig het nationale recht. Deze derdelanders moeten op grond van de artikelen 21 en 11 van de richtlijn op het gebied van onderwijs hetzelfde worden behandeld als Nederlanders. Tegelijkertijd stelt de richtlijn dat zij wel tot inburgering kunnen worden verplicht. Dan kan de conclusie toch niet anders zijn dan dat onderwijs in de zin van de richtlijn niet hetzelfde is als inburgering. Die twee kunnen niet identiek zijn.

Inburgering, ook van langdurig ingezetenen, was de inzet van de Nederlandse regering bij de onderhandelingen over de richtlijn. Dat is ook in de artikelen 5 en 15 van de richtlijn terechtgekomen en in de considerans. In overweging 4 is opgenomen dat de integratie van onderdanen van derde landen die duurzaam in een lidstaat zijn gevestigd van wezenlijk belang is voor de bevordering van economische en sociale samenhang, een fundamentele doelstelling van de gemeenschap. Het is ook niet logisch om alleen de langdurig ingezetene die in een andere lidstaat niet is ingeburgerd tot inburgering te verplichten en niet de langdurig ingezetene die in Nederland niet is ingeburgerd. Richtlijn 2003/109/EG beoogt langdurig ingezetenen rechten te geven die zo dicht mogelijk liggen bij de rechten van de burgers van de Unie. Dat is dus niet hetzelfde als identiek. Burgers van de Unie kunnen niet en langdurig ingezetenen kunnen wel tot inburgering worden verplicht. De Europese Commissie heeft bij dit verschil ook geen vraagtekens gezet.

Ik kan in dit verband ook nog wijzen op de kroniek van de hand van prof. Spijkerboer in het NJB, aflevering 31 van 2005. Daarin schrijft hij dat derdelanders bij langdurig legaal verblijf op grond van de richtlijn een rechtspositie krijgen die lijkt op die van de Europese burgers en dat zij tot op zekere hoogte gebruik kunnen maken van het vrij verkeer van personen. Hun rechtspositie is dus nog wel substantieel anders dan die van Europese burgers.

De heer Middel meent dat langdurig ingezeten derdelanders die hun Europese status in een andere lidstaat hebben verkregen nadat zij daar aan

inburgeringsvoorwaarden hebben voldaan na vijf jaar in Nederland die Europese status ook in Nederland moeten kunnen krijgen zonder inburgeringsvoorwaarden. Hij heeft het in dit verband over een inburgeringsplicht. Ik merk daar toch het volgende over op. Deze derdelanders zijn niet inburgeringsplichtig. Dat staat uitdrukkelijk in artikel 5, lid 2 van het wetsvoorstel. Ook dat heb ik toegelicht in de stukken. De heer Middel heeft het volgens mij niet over de inburgeringsplicht maar over de inburgeringsvoorwaarde voor de verlening van de status van langdurig ingezeten derdelanders. Het is dus een voorwaarde.

Als deze derdelander ook in Nederland de status van langdurig ingezetene wil verkrijgen, dan zal hij moeten voldoen aan de Nederlandse inburgeringsvoorwaarden. Hij hoeft die status niet aan te vragen. Die keuze is aan hem zelf. Dat die inburgeringsvoorwaarde is toegestaan, staat uitdrukkelijk in de richtlijn langdurig ingezeten derdelanders. Daarmee kun je niet twee kanten uit. Het staat gewoon in de tekst en die tekst is volstrekt helder: deze inburgeringsvoorwaarde is toegestaan. De structuur van de richtlijn is eveneens duidelijk: het mag. Hetzelfde geldt voor de doelstelling van de richtlijn. Ik verwijs maar weer eens naar de doelstelling van de richtlijn, zoals die blijkt uit overweging 4 in de considerans. Daarin is opgenomen dat de integratie van onderdanen van derde landen die duurzaam in de lidstaat zijn gevestigd van wezenlijk belang is voor de bevordering van de economische en sociale samenhang.

De heer Middel en de heer Engels hebben gevraagd of het niet beter is om de inburgeringsplicht voor Turkse onderdanen en langdurig ingezeten derdelanders op te schorten in afwachting van een nader advies van de Raad van State en de Europese Commissie over de verenigbaarheid met het gemeenschapsrecht. Wat mij betreft is dat niet zo. Wij moeten nu echt starten met de resultaatgerichte inburgering. Ik heb al een advies van de Europese Commissie en ik heb er inmiddels ook al drie van de Raad van State. Daarnaast heb ik nog veel andere adviezen gekregen. Al die adviezen wijzen niet dezelfde kant op en kunnen ook niet concludent zijn. Ik kan hiermee niet bezig blijven; wij moeten nu doorgaan. Uitsluitsel krijgen wij niet door nog weer nieuwe adviezen. Uitsluitsel over de verenigbaarheid van de inburgeringsplicht kan slechts komen van het Hof van Justitie in Luxemburg en wel nadat het nieuwe inburgeringsstelsel is ingevoerd met een inburgeringsplicht voor Turkse onderdanen en voor langdurig ingezetenen.

De verplichting tot gemeenschapstrouw van artikel 10 van het EG-Verdrag staat de regering niet toe zich strijdig met het gemeenschapsrecht te gedragen, ook niet indien het Hof van Justitie die strijdigheid nog niet uitdrukkelijk heeft vastgesteld. Dit gaat echter uit van de vooronderstelling dat de inburgeringsplicht inderdaad in strijd is met het gemeenschapsrecht en dat is naar mijn mening niet het geval. Uit de gemeenschapstrouw die ik volledig onderschrijf, volgt niet dat geen enkele regeling, waarvan wij op redelijke en aannemelijke en uitgebreid beargumenteerde gronden mogen aannemen dat die niet in strijd is met het gemeenschapsrecht, kan worden ingevoerd.

Over het inburgeringsexamen hebben onder meer de heer Middel, de heer Van de Beeten, de heer Thissen en de heer Engels vragen gesteld, zowel in de schriftelijke ronde als in eerste termijn. Opvallend is dat sommigen zich afvragen of het voorgestelde niveau wel haalbaar is en dat anderen zich afvragen of het niveau niet te laag is. Weer anderen stellen een gedifferentieerd niveau voor. Even bekroop mij de vraag of wij het onderzoek van de commissie-Franssen overdoen. Bij het vaststellen van het niveau heeft de commissie-Franssen op mijn verzoek alle ideeën, argumenten en visies met betrekking tot het examenniveau gewogen.

De commissie heeft een uniform niveau A2 voor alle inburgeraars vastgesteld. Dat houdt het midden tussen de maximale functionaliteit en de maximale haalbaarheid. Voor de oudkomers heeft de commissie aangegeven dat voor de schriftelijke vaardigheden het niveau A1 gevraagd moet worden. De commissie-Franssen heeft de vragen die de Kamerleden hebben gesteld al uitgebreid beantwoord. Het ging daarbij om vragen naar het niveau. Hoe hoog moet het niveau zijn? Is het niet te laag om er nog iets mee te kunnen doen? De commissie heeft benadrukt dat dit het startniveau is. Daarmee kun je beginnen met participeren in de Nederlandse samenleving. Dat advies heb ik overgenomen.

De heer Van de Beeten vroeg of wij niet wat hogere ambities moeten hebben. Ik heb mij in de Tweede Kamer al gevoelig betoond voor het feit dat wij mensen die meer willen en kunnen tegemoet moeten komen. Voor de inburgeringsplichtige die zelf de inburgering ter hand neemt, heb ik het stelsel van lening en vergoeding al opengesteld, ook voor het hogere niveau. Mensen die meer willen, kunnen dus meer geld lenen. Zij kunnen in één keer een examen op een hoger niveau doen: het staatsexamen NT2. Ook heb ik aangegeven dat ik het zal stimuleren dat de oudkomers die het willen hun schriftelijke vaardigheden op het niveau A2 behalen. Deze personen krijgen een extra stimuleringsbijdrage van €270. De weg naar het hogere niveau, staatsexamen NT2, kan ook door de gemeente bekostigd worden uit de WEB-middelen. Wel zullen de inburgeraars eerst hun inburgeringsexamen moeten behalen.

Nu heeft de Tweede Kamer ook gevraagd of het mogelijk is om in één keer naar het staatsexamen toe te werken, dus niet eerst een inburgeringsexamen en dan het staatsexamen. Het openstellen van die mogelijkheid behoeft een nadere uitwerking, waarbij de consequenties voor zowel de Wet inburgering als de Wet educatie beroepsonderwijs en de volwasseneneducatie goed in beeld dienen te worden gebracht. Dat geldt voor de inhoudelijke gevolgen, maar ook voor de financiële consequenties. Ik zal dat verder onderzoeken en ik zal dat ook bespreken met de staatssecretaris van OCW.

De heer Middel vroeg zich af of het niveau wel haalbaar is. Ik voel er niets voor om het niveau verder naar beneden bij te stellen omdat er mensen zijn voor wie het examen niet haalbaar is. Wij moeten wel iets van mensen durven vragen. Dat het de een meer moeite zal kosten dan de ander doet niets af aan het feit dat het door de commissie-Franssen geadviseerde niveau het startniveau is. Dat kan het startniveau zijn voor iedereen. Met analfabete oudkomers is al rekening gehouden door het

schriftelijke niveau voor hen op A1 te stellen. Voor alfabetisering kunnen overigens ook nog eens WEB-middelen worden ingezet. Als wij uitgaan van differentiatie naar beneden op basis van het startniveau, dan valt te verwachten dat velen onder het niveau A2 zullen eindigen. Dan houden wij de problematiek van inburgeringsachterstanden in stand en dat willen wij niet. Ieder kan zich op de wijze die voor hem het meest prettig is voorbereiden op het examen. Door marktwerking te introduceren zal ook de kwaliteit van het cursusaanbod verbeteren. Meer maatwerk en kwaliteit leiden ook tot meer opbrengst. Overigens is het voor gemeenten mogelijk om degenen die na aantoonbare inspanningen niet in staat blijken te zijn om het examen met goed gevolg af te leggen een ontheffing van de examenverplichting te verlenen.

Dat brengt mij bij de vraag van de heer Thissen over het niveau en de arbeidsmarkt. Hij heeft zich, in relatie tot de vraag wat je op de arbeidsmarkt aan het examen hebt, afgevraagd of het niveau niet veel te laag is en of je met behulp van de inburgeringsmiddelen niet ook andere dingen kunt financieren dan de inburgering, bijvoorbeeld leer-werkbanen en beroepsopleidingen. Hij citeerde uitgebreid uit een brief die eerder in de krant verscheen. Als ik het mij goed herinner, was hij een van de auteurs van dat artikel. Dat citaat was dan ook geen verrassing, dus ik zal er uitgebreid op ingaan. Zoals ik hiervoor al heb gezegd in het debat met de Tweede Kamer heb ik faciliteiten beschikbaar gesteld, waarmee inburgeraars kunnen doorstromen naar een hoger taalniveau. Bovendien heb ik het voor de gemeente mogelijk gemaakt om combinatietrajecten in te richten. In die trajecten kunnen inburgeraars zich door gelijktijdig de taal te leren en te re-integreren zeer direct voorbereiden op deelname aan de arbeidsmarkt. Ik hoop dat gemeenten daar ook volop gebruik van blijven maken en dat zij dat nog meer zullen doen.

De heer Thissen vindt het jammer dat de middelen voor inburgering niet gebruikt kunnen worden voor beroepsopleidingen en leer-werkbanen, waarmee men een echt vakdiploma kan halen. Dat begrijp ik niet. Voor re-integratieactiviteiten heeft de gemeente al middelen beschikbaar via de WWB. Mensen die een beroepsopleiding willen volgen, kunnen al van de faciliteiten van de minister van OCW gebruikmaken. Die kunnen zij combineren met middelen en faciliteiten van de WI. Ook de vormgeving van het examen is gericht op praktijkvaardigheden die op de arbeidsmarkt bruikbaar zijn. Die vaardigheden worden getoetst. Dat zal ertoe leiden dat in het programma praktische activiteiten worden opgenomen. Wij hebben dat in de praktijk al uitgevoerd bij een pilot met werkgevers, waarbij werknemers zich in de praktijk tijdens het werk maar ook naast het werk voorbereiden op het inburgeringsexamen. Die pilot heeft heel hoopgevende resultaten te zien gegeven. Overigens is in de wet vastgelegd dat het bezitten van diploma's van de reguliere beroepsopleiding, bijvoorbeeld mbo, tot vrijstelling voor het inburgeringsexamen leidt.

Dat neemt niet weg dat ik de opvatting van de heer Thissen, die ook de heer Van de Beeten naar voren bracht, deel. Wij moeten proberen om de koppeling tussen inburgering en het verbreden van die kwalificaties te versterken. Daarmee ga ik ook meteen in op het punt van de heer Thissen dat het een overheid past om, als zij plichten oplegt, ook faciliteiten aan te bieden. Dat doen wij ook.

De heer Van de Beeten heeft gevraagd of een ingezetene die een uitkering ontvangt zich niet zou moeten scholen, ook in de beheersing van de Nederlandse taal, om daadwerkelijk beschikbaar te zijn voor de arbeidsmarkt. In die lijn kan ik mij volledig vinden. In het kader van de re-integratie kan de uitkeringsgerechtigde de verplichting worden opgelegd om taalonderwijs te volgen. Sterker nog, zodra taal een belemmering vormt voor de betrokkene om aan het werk te komen, zal een dergelijke verplichting zelfs opgelegd moeten worden. In het kader van re-integratie kan de uitkeringsgerechtigde worden verplicht zich in te spannen om de Nederlandse taal te leren. De WI biedt hierop een heel belangrijke aanvulling, namelijk de verplichting om het examen te halen.

De socialezekerheidswetgeving biedt dus ruimte om in het kader van re-integratie taalonderwijs voor te schrijven. Door een goede mix van activiteiten, bijvoorbeeld door stages en praktijkuitoefeningen, wordt de Nederlandse taal geleerd en geoefend in de context van werken. Dat zal uiteindelijk moeten leiden tot daadwerkelijke en verbeterde beschikbaarheid voor de Nederlandse arbeidsmarkt. Overigens leiden re-integratieactiviteiten niet standaard op tot een startkwalificatie en daarmee tot het niveau dat vereist is voor de vrijstelling van de inburgeringsplicht. Het voordeel van de WI is juist dat die verplichting wel opgelegd kan worden. Laten wij er dus ook voor zorgen dat gemeenten combinatietrajecten inrichten. Ik heb al eerder toegezegd dat ik met de minister van SZW zal bekijken hoe ik de mogelijkheden die de socialezekerheidswetgeving biedt maximaal kan benutten.

De heer Van de Beeten vroeg zich ook af of met de invoering van het nieuwe stelsel geen verlies aan mogelijkheden, de koppeling van de inburgering met beroepsonderwijs en kwalificaties, zou optreden. Ik zeg graag toe dat ik het initiatief zal nemen om in overleg met de MBO Raad, VNG en het ministerie van OCW te verkennen op welke manier wij de bestaande mogelijkheden in het nieuwe stelsel bestendigd en uitgebreid kunnen worden.

Terecht heeft de heer Van de Beeten gewezen op het belang van de integratie van allochtone vrouwen. De emancipatie van deze groep is een belangrijk doel van de Wet inburgering. Daarom komt deze groep ook voor een aanbod voor een inburgeringsvoorziening in aanmerking. Daarnaast zijn er in 2006 nog extra middelen beschikbaar gesteld voor deze groep. In navolging van de commissie PaVEM heeft het kabinet 45 mln. extra geïnvesteerd. Deze middelen zijn enerzijds ingezet via de regeling inburgering allochtone vrouwen 2006 en anderzijds via de pilot voor allochtone vrouwen Taal Totaal. Het bedrag van 45 mln. dat voor 2007 ter beschikking is gesteld, wordt aan de middelen van de Wet inburgering toegevoegd.

De fracties van CDA en SP hebben de gedachte aangestipt van een verlengde leerplicht voor de verzorgende ouders. Dit punt vraagt mede gezien vanuit het advies van de Raad van State nadere bestudering. Ik hoop niet dat deze Kamer het mij kwalijk neemt, maar ik zal dit aan een volgend kabinet overlaten.

Ook zijn er vragen gesteld over marktwerking. De CDA-fractie heeft gevraagd of ik de hardheidsclausule in het kader van de notificatieprocedure artikel 87 van EG-Verdrag heb voorgelegd aan de Europese Commissie. Echter, de hardheidsclausule heeft betrekking op het publieke deel van de roc's, namelijk het stelsel van beroepsonderwijs en volwasseneneducatie. Een oordeel van de Europese Commissie over de hardheidsclausule is daarom niet aan de orde. Overigens is voor de Europese Commissie ten behoeve van de notificatieprocedure een dossier samengesteld waarvan de ontwerpregeling overgangsbudget roc's deel uitmaakt. In de toelichting op deze regeling is melding gemaakt van de strekking daarvan. Dat zou derhalve geen steunmaatregelen kunnen opleveren in de zin van artikel 87 lid 1 van het EG-Verdrag en hoeft om die reden ook niet aangemeld te worden.

Wel is in het convenant met de MBO Raad de afspraak gemaakt dat de invoering van de marktwerking niet ten koste gaat van het stelsel van beroepsonderwijs en volwasseneneducatie. Daarmee kan de publieke taak in gevaar komen. Als zo'n situatie zich voordoet, dan treedt artikel 7 lid 3 van het convenant in werking. In dat artikel is de hardheidsclausule wel opgenomen. De hardheidsclausule betekent een verplichting om in het geval dat de publieke taken van een roc in het gedrang komen bestuurlijk overleg te voeren over de alsdan ontstane situatie. Zou uit dat bestuurlijk overleg een nieuwe steunmaatregel voortvloeien, dan zal deze vanzelfsprekend opnieuw moeten worden aangemeld bij de Europese Commissie. Inmiddels heeft de Europese Commissie haar oordeel uitgesproken over het overgangsbudget. Er is sprake van staatssteun, maar die is verenigbaar met het Europese recht.

In artikel 7, eerste lid, van datzelfde convenant is naar aanleiding van een andere vraag van de heer Van de Beeten erin voorzien om een en twee jaar na de inwerkingtreding van de WI de eerste ontwikkelingen op de markt van de inburgeringscursussen te inventariseren. Hij vroeg of het niet mogelijk was om na een halfjaar al een inventarisatie te maken van de mate waarin van onderwijsvoorzieningen gebruik wordt gemaakt en een beroep wordt gedaan op de lening- en vergoedingfaciliteit. Dat voorstel vind ik heel begrijpelijk. Ik streef ernaar om beide Kamers een halfjaar na de invoering van de WI te informeren over de eerste ontwikkelingen en indrukken.

De ambitie van de wet is om 74.000 inburgeraars per jaar te laten inburgeren. Het gaat daarbij om ongeveer 47.000 aanbodtrajecten door gemeenten. Dat is beduidend hoger dan de huidige situatie, waarin circa 30.000 aanbodtrajecten zowel vanuit de WIN als vanuit de oudkomersregelingen worden aangeboden. Verder zijn er circa 14.000 trajecten handhaving zonder aanbod door gemeenten en ongeveer 13.000 zelfmelders. Voor 2007 heb ik het budget eenmalig verhoogd met 45 mln. om een extra impuls te geven aan de inburgering van vrouwen in een achterstandspositie. Op dit moment wordt door de gemeenten een prognose ingediend van de door hen in 2007 aan te bieden voorzieningen. Hoewel nog niet alle prognoses binnen zijn, is op grond van de tot nu toe ontvangen prognoses de verwachting gerechtvaardigd dat het beschikbare budget in 2007 volledig zal worden uitgeput. De afgenomen instroom van nieuwkomers vanaf 2004 heeft inderdaad geleid tot bezuinigingen op het door het Rijk beschikbaar gestelde budget voor de WIN. In 2006 neemt de instroom van nieuwkomers naar verwachting nog verder af.

De fractie van Groen Links spreekt de zorg uit dat er onvoldoende gekeurmerkte onderwijsaanbieders beschikbaar zullen zijn bij de inwerkingtreding van de WI. Ik deel deze zorg niet. Begin oktober 2006 is voor het eerst informatie over het keurmerk gepubliceerd op de website van Blik op Werk. Er is grote belangstelling onder potentiële cursusaanbieders om het keurmerk te verkrijgen. Dit blijkt onder andere uit het grote aantal inschrijvingen op diverse informatieve workshops over het inburgeringskeurmerk. Zoals de heer Thissen heeft aangegeven, hebben zestien potentiële aanbieders zich gemeld om het keurmerk op aanvraag te behalen. Gezien de zeer recente start van het keurmerk is dat een bemoedigend aantal. Ik heb dan ook de overtuiging dat voor de invoering van de WI per 1 januari een substantieel aantal onderwijsaanbieders het keurmerk op aanvraag bezit of op korte termijn zal bezitten.

Hoe weet u dat de lasten voor de inburgeringsplichtigen niet onevenredig groot zijn, zo werd gevraagd. Ik heb al eerder gezegd dat niet kan worden aangegeven welk bedrag voor de individuele inburgeringsplichtige minimaal of maximaal met zijn inburgering zal zijn gemoeid. In het nieuwe inburgeringsstelsel is sprake van een resultaatverplichting om het inburgeringsexamen tijdig te behalen. De wijze waarop de inburgeringsplichtige dit resultaat behaalt, schrijven wij niet meer voor. Het is daarom niet mogelijk om exact aan te geven welke kosten met de inburgering zijn gemoeid.

De heer Middel vraagt of het relatieve aandeel van 33% van de uitvoeringslasten niet te wijten is aan de keuze voor marktwerking en sancties. Hij heeft gevraagd of deze lasten niet kunnen worden teruggebracht. Deze uitvoeringskosten houden direct verband met de substantiële uitvoeringstaken die, net als in het huidige nieuwkomersstelsel zonder marktwerking en sancties, aan de gemeenten zijn opgedragen ten behoeve van hun informerende, faciliterende en handhavende rol. Ik maak een vergelijking met de WIN. In 2003 was er voor de WIN 170 mln. beschikbaar, waarvan 113 mln. bij de roc's terechtkwam voor de inburgering; dat is 66,5%. In 2007 is 256 mln. beschikbaar, waarvan 172 mln. voor daadwerkelijke inburgering; dat is 67,2%.

Een aantal leden heeft gevraagd naar de invoeringsdatum. Zij pleiten ervoor om de inwerkingtreding van de wet op 1 april of zelfs op 1 maart 2007 te laten plaatsvinden. Ook de VNG en de MBO Raad hebben dit bij brief bepleit. Alles afwegende vind ik het redelijk dat de Wet inburgering op 1 januari 2007 in werking treedt. Daarvoor is nog veel werk te doen, maar wij hebben met de uitvoeringsorganisaties en de gemeenten al een intensief traject achter de rug, gericht op de invoering van het stelsel per 1 januari. Alle uitvoeringsregelingen liggen op schema. Zijn gemeenten er nu op voorbereid dat de wet op 1 januari in werking treedt? Ik onderschrijf de achterliggende gedachte van de code interbestuurlijke verhoudingen, maar in het geval van dit

wetsvoorstel worden gemeenten al twee jaar intensief begeleid en ondersteund door het Frontoffice Inburgering. Dit gebeurde onder andere door middel van individuele ondersteuning, informatiebijeenkomsten, nieuwsbrieven, trainingen en een speciale leergang. Verder zijn er vele instrumenten door het frontoffice ontwikkeld die de gemeenten kunnen gebruiken bij de implementatie van de wet, zoals de voorbeeldverordeningen en -beschikkingen. Ik heb met de VNG afspraken gemaakt over de voorbereidingskosten van de invoering. De gemeenten ontvangen hiervoor 52 mln. Gemeenten kunnen op 2 januari starten met het nieuwe stelsel, omdat de wet juist veel ruimte geeft voor gemeentelijke uitvoering. De voorbeeldverordeningen zijn eind september geplaatst op de website Handig, inderdaad een heel handige website. Gemeenten hebben dus op 1 januari drie maanden de tijd om inburgeringsverordeningen op te stellen. Begin oktober zijn de gemeenten wat de verplichte en de vrijwillige inburgering betreft geïnformeerd over de indicatieve budgetten voor het jaar 2007.

Ik loop nu even met u door wat de inwerkingtreding van de Wet inburgering op 1 januari betekent. Inburgeringsplichtigen die zelf willen starten, kunnen dat op 1 januari doen. De leningfaciliteit is daarvoor gereed. Inburgeringsplichtigen die direct examen willen doen, kunnen dat ook. Voor gemeenten die een inburgeringsvoorziening aan sommige groepen inburgeringsplichtigen moeten aanbieden en als sommige groepen dat kunnen doen, gelden de volgende wettelijke termijnen. Ik begin met de termijnen die gelden voor de nieuwkomers. Binnen 14 weken na 1 januari moet het college een inburgeringsvoorziening voor asielgerechtigde nieuwkomers bij beschikking vaststellen. Die beschikking moet aangeven welke cursus de asielgerechtigde nieuwkomer moet volgen. De start van die cursus kan zelfs op een later moment liggen dan 1 april.

Voor oudkomers gelden helemaal geen termijnen. De gemeente bepaalt zelf wanneer deze inburgeringsplichtigen worden opgeroepen voor een intake voor het onderzoek naar de inburgeringsplichtigheid en voor het doen van een aanbod. Daarvoor zijn helemaal geen wettelijke termijnen. Gemeenten hebben immers de bevoegdheid om deze grote groep oudkomers gefaseerd op te roepen. Dat kan niet allemaal in één keer.

Ook de geluiden dat de gemeenten niet kunnen starten omdat de aanbestedingsprocedure op 2 januari nog niet is afgerond, zijn onjuist. Er is voor de gemeenten pas een wettelijke verplichting om een inburgeringsvoorziening aan te bieden aan nieuwkomers binnen drie maanden na inwerkingtreding van de wet. Overigens geldt er overgangsrecht bij de inwerkingtreding van de wet. Dat overgangsrecht houdt in dat nieuwkomers die al bezig zijn met een WIN-traject dit in 2007 mogen afmaken. Dit geldt ook voor oudkomers en voor de vrouwen die bezig zijn met een traject op grond van de oudkomersregelingen en de regeling allochtone vrouwen. Volgens mij zijn er voldoende waarborgen en wordt er al lang genoeg intensief samengewerkt met de gemeenten om de wet in te voeren.

Ik zie ook grote nadelen bij inwerkingtreding van de wet op 1 maart of 1 april. Verlenging van de oudkomersregelingen met drie maanden heeft geen zin, omdat daarvoor ook een aanbestedingsprocedure moet worden gevolgd, terwijl de overeenkomsten door gemeenten met oudkomers voor 1 april dienen te zijn afgesloten. De ruimte is er. Als wij het anders doen, brengt dat zoveel administratieve lasten met zich dat ik dat echt onhaalbaar acht. Gevolg is ook dat wij in de eerste drie maanden geen inburgeringsfaciliteiten aan oudkomers kunnen aanbieden. Dat prefereer ik niet. Indien de Wet inburgering niet op 1 januari aanstaande in werking treedt, kunnen inburgeringsplichtigen die zelf al willen starten -- wij hopen dat heel veel mensen dat willen doen: je eigen verantwoordelijkheid nemen en meedoen in de Nederlandse samenleving -- dat niet doen. Alles daarvoor is al klaar. Inburgeringsplichtigen die direct examen willen doen, kunnen dat dan niet. De examens en de examenlocaties zijn op 1 januari gereed, dus wij kunnen daarmee aan de slag. Heel veel gemeenten zijn klaar; denk aan de gemeente Oss. De gemeente Oss loopt voorop en doet het het best in het kader van de inburgeringsvoorzieningen. Als de burgemeester van Smallingerland denkt "ik kom er niet helemaal uit", kan ik hem geruststellen. Ook in zijn gemeente gaat het heel goed. Anders kan hij altijd nog even Apeldoorn bellen.

Gemeenten die klaar zijn, kunnen niet starten op 1 januari als wij de wet niet laten ingaan. Al deze gemeenten die het zo goed doen, worden dus gestraft. Gemeenten hebben inmiddels hun prognose voor de komende jaren ingediend. Aan hen is al gemeld op welk budget zij minimaal kunnen rekenen voor het komende jaar. Bijna alle gemeenten hebben die prognose ingediend; zij zijn er allemaal mee bezig.

De heer **Middel** (PvdA): Voor alle duidelijkheid, ik spreek nu niet als burgemeester van Smallingerland, maar als woordvoerder van de PvdA-fractie. De argumenten van de minister om vast te houden aan 1 januari zijn tweeërlei van aard. In de eerste plaats zijn gemeenten al lang bezig met het anticiperen op de invoering van de wet, dus is een groot deel er al klaar voor, met name het bolwerk Oss. In de tweede plaats zijn er praktische bezwaren om over te gaan tot uitstel, want dan komen de gemeenten in de overgangsfase in moeilijkheden met de vigerende regelingen. Op het tweede punt wil ik graag in tweede termijn ingaan, maar het eerste punt leidt bij mij tot een vraag. Natuurlijk anticiperen gemeenten; dat moeten zij ook wel. Maar je mag toch veronderstellen dat gemeenten pas echt aan de slag gaan met de implementatie van een wet, als die wet door het parlement is gekomen? Ik kan mij herinneren -- de minister waarschijnlijk ook -- dat het kabinet-Balkenende II wist dat een bepaald wetsvoorstel in de Tweede Kamer was aangenomen en dat de desbetreffende minister een tournee maakte door het land met bus en al langs de gemeenten om aan te geven hoe het allemaal zou worden. Maar ja, het wetsvoorstel moest nog in de Eerste Kamer worden behandeld, het werd verworpen en het hele verhaal werd anders. Nu wil ik niet meteen een parallel trekken met de inburgeringswet, maar het gaat mij om het principe. Nogmaals, ik heb begrip voor het praktische punt dat gemeenten moeten anticiperen, maar er is wel een principieel punt dat je pas echt tot implementatie, invulling en invoering kunt overgaan als de

wet door het parlement is aangenomen. Dat is met de Wet inburgering nog steeds niet het geval.

De heer **Kox** (SP): De minister heeft een interessante manier van redeneren. Ik luister er altijd met veel plezier naar. Het klinkt natuurlijk leuk om nu de gemeenten Smallingerland en Oss aan te halen als gemeenten die wel in staat zijn om iets te doen, als een soort bewijs dat al die andere gemeenten maar moeten worden als Smallingerland en Oss, maar het is natuurlijk flauwekul. Ik ben blij dat het de minister is opgevallen dat gemeenten die door mijn partij worden bestuurd de beste van het land zijn. Dat belooft iets als wij het land zouden besturen, maar daar hebben wij het nu niet over.

De minister heeft een verzoek gekregen van de VNG om tot uitstel over te gaan. De VNG spreekt niet alleen namens Smallingerland en Oss, maar namens alle gemeenten. Wat is er nu zo ingewikkeld aan om te denken: zij zijn er om mij te helpen? Het ziet eruit alsof iedereen die niet precies zegt wat u wilt als opponent wordt beschouwd. Ik zou er mijn voordeel mee doen. Het zijn toch die gemeenten die straks uw wet moeten uitvoeren?

Minister **Verdonk**: Het zijn inderdaad de gemeenten die het werk moeten uitvoeren. Wij zijn al ongeveer tweeënhalf jaar bezig met die gemeenten om te kijken hoe wij een inburgeringsstelsel kunnen maken dat zo veel mogelijk tegemoetkomt aan de vragen en wensen van de gemeenten. Daarmee hebben wij ook volop rekening gehouden. Het allergrootste deel van de gemeenten is klaar om te starten. Gemeenten die nog niet helemaal klaar zijn, hebben de ruimte waarover ik zojuist heb gesproken. Ik zeg toe dat ik voor de komende periode het Frontoffice Inburgering ter beschikking houd.

De heer **Kox** (SP): Wat zegt de minister dan over de VNG, als niet alleen Oss en Smallingerland, maar eigenlijk iedereen op een enkele uitzondering na klaar is? Wat is dan de rare rol van de VNG? Waarom vraagt die iets van de minister wat volgens u totaal niet nodig is? Is dat omdat er nog wat achterblijvertjes zijn? Daarmee plaatst u dat niet alleen bij alle anderen die inmiddels hun stekels hebben opstaan, maar ook ten opzichte van de VNG in een soort tegenstelling. Is dat nu echt nodig? Waarom doet de VNG iets wat volgens u nergens op slaat?

Minister **Verdonk**: De vraag waarom de VNG een brief schrijft, kan de VNG zelf het best beantwoorden. Wij zijn al twee jaar constant bezig met de individuele gemeenten. Het valt ons op -- ik ben er ook heel blij mee -- dat gemeenten gelukkig de voordelen zien van de Wet inburgering, de maatschappelijke noodzaak van de nieuwe wet onderschrijven en er al keihard mee aan de slag zijn. Zij zijn echt aan de slag en zijn vanwege die maatschappelijke urgentie niet op hun handen gaan zitten. Zij hebben niet gewacht tot 1 januari. Dat hoeft ook niet, want wij hebben heel veel gefaciliteerd voor de gemeenten. Nog niet zo lang geleden hebben wij een overleg gehad met de VNG, weer over de 52 mln. voor de overgangsregeling. Aangezien gemeenten toch nog een periode hebben van 14 weken, is er ruimte, ook na 1 maart. Gemeenten staan klaar, net als de vrijwillige inburgeraars die op 2 januari graag willen beginnen. Wij zouden net als u graag zien dat deze wet niet nodig was; alleen hebben wij die wel nodig. Die vrijwillige inburgeraars kunnen gewoon beginnen. Laten wij eens positief zijn over mensen die hun eigen verantwoordelijkheid willen nemen en over gemeenten die die eigen verantwoordelijkheid willen nemen.

De heer **Middel** (PvdA): Ik wil de oproep van de minister om positief te denken en te doen graag overnemen. Ik bevestig dat gemeenten absoluut niet tegen inburgering zijn. Integendeel, zij zien de noodzaak daarvan. Zij zien ook de noodzaak om aan de slag te gaan en wachten niet af wat er uiteindelijk gaat gebeuren. Maar dat neemt niet weg dat het ook een principieel punt is. Als een gemeente zorgvuldig wil handelen -- dat mag toch van de overheid verwacht worden, zeker van de lagere overheid -- moet je precies weten waar je aan toe bent. Dan moet je ook precies weten hoe die wet er uitziet. Dat weet je pas als die door het parlement is aangenomen. Dat is nog niet het geval. Ik maakte even de vergelijking met de wet waarover Balkenende II bijna struikelde en die tot het aftreden van de minister leidde. Er werd hosanna geroepen over een wet die door de Tweede Kamer was aangenomen, maar uiteindelijk ging het hele feest niet door. Nogmaals, ik zeg dat niet om vervelend of flauw te doen, want onze fractie onderschrijft met tal van gemeenten de noodzaak van inburgering. Maar juist op dit gevoelige terrein moet je zo zorgvuldig mogelijk handelen, ook als lagere overheid. Dan moet je precies weten waar je aan toe bent. Daarom lijkt het toch helemaal niet zo gek dat uitstel wordt overwogen, afgezien van de praktische bezwaren met de vigerende regelingen. Daar kom ik in tweede termijn op terug. Het gaat nu om het principiële punt: mag je niet van lagere overheden verwachten of moet je niet van hen eisen dat zij pas echt tot implementatie en invoering overgaan, als zij precies weten waar zij aan toe zijn, namelijk wanneer de rijksoverheid een kant en klare wet voor hen klaar heeft liggen? Dat is nu nog niet het geval.

Minister **Verdonk**: Ik sta toch enigszins versteld van dit betoog van de heer Middel: de rijksoverheid moet een kant en klare wet hebben die zij oplegt aan de gemeenten. Dat is niet de manier waarop overheden in bestuurlijke zin met elkaar moeten willen omgaan.

De heer **Middel** (PvdA): Ik heb niet gezegd dat de rijksoverheid een wet oplegt. Het gaat om een wet die democratisch is aangenomen door het parlement en dus moet worden uitgevoerd door de gemeenten. Dat is iets anders dan opleggen.

Minister **Verdonk**: Ik vind dat toch een ouderwetse manier van werken. Wij zijn al tweeënhalf jaar bezig met een wet

die goed uit te voeren is door de gemeente, waar de gemeente ook wat aan heeft en waarin wij de gemeente op tal van punten tegemoet zijn gekomen, omdat de gemeente de belangrijkste speler is in deze wet met de individuele inburgeraar. De gemeenten die echt wat willen doen met de inburgering, kunnen per 1 januari starten; de individuele inburgeraars die dat willen, kunnen starten. In de afweging tussen een gemeente die precies op het laatste woordje wil weten waar zij aan toe is en de maatschappelijke urgentie van inburgering, kies ik toch voor die maatschappelijke urgentie. Er is voldoende speelruimte voor de gemeenten die er nog niet helemaal klaar voor zijn. De ondersteuning is goed geregeld. Laten wij nu eens uitgaan van het positieve in de mens, zoals de heer Middel zo graag doet. Er zijn mensen die hun eigen verantwoordelijkheid willen nemen en die 2 januari willen starten, maar de heer Middel zegt dat dit nog maar even niet moet gebeuren. Er zijn gemeenten die hun eigen verantwoordelijkheid willen nemen en die graag willen starten, maar de PvdA zegt dat dit nog maar even niet gedaan moet worden. Volgens de PvdA moeten wij weer allemaal op onze handen gaan zitten in Nederland omdat de gemeenten niet tot op de laatste komma weten waar zij aan toe zijn. Zij weten evenwel wat zij moeten gaan doen. De voorbeeldverordeningen en alle andere zaken staan al op internet. Alle informatie is uitgewisseld. Het is dan ook heel belangrijk wat er vandaag uit dit debat gaat komen. Mijn insteek is dat de wet op 1 januari ingaat.

De heer **Middel** (PvdA): Ik wil nog een laatste poging doen. U kunt het zich misschien niet voorstellen, maar ik hoop het echt met u eens te worden op dit punt. U zegt dat u mijn opvatting ouderwets vindt, maar ik volg gewoon het geldende staatsrecht en gemeenterecht. Dat kan best ouderwets zijn, maar dan ben ik dat maar eens. Ik houd mij gewoon aan het recht.

Verder wekt u de indruk dat gemeenten zouden overwegen om op hun achterwerk te gaan zitten en niets te doen. Dat is absoluut niet het geval. Integendeel, er wordt heel veel gedaan. Ik ben echter, in tegenstelling tot u, bereid om de argumenten van de VNG serieus te nemen. De VNG stelt dat in een aantal plaatsen nog niet helemaal duidelijk is hoe een aantal onderdelen van de wet zal uitpakken en dat er dus meer tijd nodig is om zorgvuldig te werk te kunnen gaan. Voor die argumenten ben ik gevoelig -- u niet -- maar dat betekent niet dat intussen niets gedaan wordt of dat de inburgering niet serieus wordt genomen. Wat dat betreft, moeten wij geen karikatuur maken van de werkelijkheid. De noodzaak van inburgering wordt alom onderschreven; het gaat er alleen om dat dit verantwoord moet kunnen gebeuren. Ik wil graag dat u het daarover hebt en niet een karikatuur maakt van de handelwijze van de gemeenten.

Minister **Verdonk**: Het laatste werp ik verre van mij. Ik maak van niemand een karikatuur. Het gaat mij om het proces dat de gemeenten en het Rijk met elkaar doormaken om tot zo'n wet te komen. Dat is een andere procedure dan de heer Middel in het begin schetste. Laten wij er nog een keer naar kijken. Wie kunnen er beginnen, als wij de wet 1 januari laten ingaan? Dat zijn degenen die hun eigen verantwoordelijkheid nemen. Fantastisch, mensen kunnen eindelijk gewoon een cursus gaan inkopen. Zij behoeven vanaf 1 januari niet meer in de rij te staan bij een roc, maar kunnen gewoon hun cursus gaan inkopen. Dan is de markt namelijk geregeld en is alles klaar, bijvoorbeeld de leningfaciliteit. Laten wij die mensen nou toch stimuleren in plaats van te zeggen dat zij nog maar even moeten wachten, omdat wij de zaak wederom gaan vertragen. Hetzelfde geldt voor gemeenten. Actieve gemeenten die heel graag willen beginnen met het inburgeringstraject, kunnen ook per 1 januari starten. Gemeenten die op 1 januari nog niet helemaal klaar zijn, moeten voor 1 april starten. Er is dus ruimte genoeg om de Wet inburgering op 1 januari 2007 in te voeren. Wij hebben het steeds gehad over het creëren van mogelijkheden voor mensen om mee te doen in de samenleving, om Nederlands te leren en zodoende ander werk te kunnen doen dan schoonmaken, dus om carrière te maken. Ik begrijp dan ook niet waarom er gezegd wordt: misschien zijn er een paar gemeenten niet helemaal klaar en laten wij het dus nog maar niet doen per 1 januari. Wat mij betreft, is de maatschappelijke urgentie zo groot dat wij de wet per 1 januari 2007 moeten invoeren.

Ik kom op de handhaving. De heer Engels heeft gevraagd of ik de gemeenten, waar het gaat om de invulling van de boetemaxima en de boeteverordening, ga belasten met een bureaucratisch stelsel van monitoring en rapportages. Ik kan hem geruststellen: ik heb daar niet in voorzien. Dat neemt echter niet weg dat signalen uit de praktijk wel aanleiding kunnen vormen om incidenteel kwalitatief te onderzoeken hoe gemeenten daadwerkelijk omgaan met de bestuurlijke boete.

De heer Engels heeft ook gevraagd of de wet toestaat dat colleges van B en W in de handhavingspraktijk stelselmatig afzien van het opleggen van een boete en, zo ja, wat dit dan betekent voor de effectiviteit van die boete. Om te voorkomen dat de inburgeringsplicht niet wordt nageleefd en daarmee niet tot resultaten leidt, voorziet het wetsvoorstel in de verplichting voor gemeenten om de inburgeringsplicht stelselmatig te handhaven en dus ook stelselmatig een bestuurlijke boete op te leggen. Gemeenten hebben op grond van de Wet inburgering een boeteplicht en geen boetebevoegdheid. Met andere woorden: is er sprake van verwijtbaarheid, dan moet er een boete worden opgelegd. Het boetestelsel bevat voldoende waarborgen om te bereiken dat elke boete in verhouding staat tot de gepleegde overtreding, maar ook om te voorkomen dat een boete wordt opgelegd in gevallen waarin dat niet gepast is. Mocht het college om welke reden dan ook stelselmatig afzien van het opleggen van een boete, terwijl wel sprake is van verwijtbaarheid, dan heeft ook de gemeenteraad zijn normale, formele rol te vervullen.

De heer Middel vroeg hoe het begrip "redelijkerwijs" wordt ingevuld. Hij doelde daarbij op de ontheffingsmogelijkheid van artikel 31 van de Wet inburgering. In artikel 31 waarin wordt geregeld dat het college ontheffing van de inburgeringsplicht verleent, wordt inderdaad het woordje "redelijkerwijs" gebruikt. Indien het college op grond van door de inburgeringsplichtige aantoonbaar geleverde inspanningen

tot het oordeel komt dat het voor hem redelijkerwijs niet mogelijk is om het inburgeringsexamen te halen, dan heeft het college de nodige beleidsvrijheid om invulling te geven aan het begrip "redelijkerwijs". Volgens mij is dat heel belangrijk. Wij proberen ook zo veel mogelijk bevoegdheden en mogelijkheden bij de gemeenten te laten liggen. De gemeenten zijn bij de uitvoering van andere wetten in staat gebleken om daarmee om te gaan.

De heer Thissen heeft gevraagd wat er gebeurt als iemand voor het inburgeringsexamen zakt en of zo'n persoon de kosten dan nog wel kan dragen. Als iemand voor het inburgeringsexamen zakt, leidt dat niet meteen tot een bestuurlijke boete. Daarvan is pas sprake als het inburgeringsexamen niet binnen de gestelde termijn is gehaald en er sprake is van verwijtbaar gedrag. Een inburgeringsplichtige die voldoende inspanningen heeft verricht en het inburgeringsexamen niet verwijtbaar niet heeft gehaald, krijgt helemaal geen boete opgelegd. Dat gebeurt pas bij verwijtbaarheid.

De heer Engels heeft gevraagd waarom het nodig is om het inburgeringsstelsel in te kleden met de voorgestelde dwangelementen en wat de argumenten daarvoor zijn. Ik heb zojuist al betoogd dat ik het er helemaal mee eens ben dat mensen vaak geen dwang nodig hebben, maar gewoon hun eigen verantwoordelijkheid kunnen en willen nemen. Gelukkig zien heel veel mensen dat het leren van de Nederlandse taal meer kansen in de samenleving geeft. Dat neemt echter niet weg dat er voor sommigen een zekere dwang nodig is. Kijk naar de 500.000 mensen die al in Nederland zijn en die de Nederlandse taal nog steeds niet voldoende spreken om mee te kunnen doen. De commissie-Blok, maar ook anderen hebben erop gewezen dat bij een meer verplichtend en resultaatgericht stelsel ook meer dwangelementen horen. Volgens mij is het inburgeringsstelsel nu een evenwichtig systeem van positieve en negatieve prikkels. Er is helemaal niet alleen sprake van dwang. Juist de combinatie van positieve en negatieve prikkels zal volgens mij effectief zijn.

Er zijn verschillende prikkels. Ten eerste is er de wettelijke verplichting om het inburgeringsexamen te halen. Ten tweede zijn er verblijfsrechtelijke consequenties, met name voor nieuwkomers. Het halen van het inburgeringsexamen is een voorwaarde voor het verkrijgen van een permanente verblijfsvergunning of een zelfstandige verblijfsvergunning voor voortgezet verblijf. Verder hebben wij de leningfaciliteit en de bestuurlijke boete. Gemeenten worden in staat gesteld om een aanbod te doen aan bijzondere groepen. Dat aanbod moet hen stimuleren om aan hun inburgeringsplicht te voldoen.

Mij is ook nog gevraagd of met het manifest geworden cruciale onderscheid tussen inburgeringsplichtigen en inburgeringsbehoeftigen de juiste weg is ingeslagen. In het oorspronkelijke wetsvoorstel hadden wij dat verschil niet. Het advies van de Raad van State van 3 augustus stelde dat de inburgeringsplicht wel kan worden opgelegd aan vreemdelingen, maar niet aan genaturaliseerde Nederlanders. Het is echter duidelijk -- ik heb dat net ook al betoogd -- dat ook onder de niet-vreemdelingen sprake is van inburgeringsachterstanden. Daar moeten wij iets aan doen. Volgens mij wordt die gedachte politiek en maatschappelijk breed gedragen. Om ook onder de niet-vreemdelingen de inburgeringsachterstanden te verminderen, is daarom gewerkt aan het opstellen van een regeling voor vrijwillige inburgering. Die regeling kent natuurlijk geen verplichting tot inburgering, maar zij kent wel een sterke resultaatgerichtheid. Dat blijkt uit het feit dat de inburgeringsvoorziening leidt naar het inburgeringsexamen, zelfs op hetzelfde niveau als de inburgeringsplichtigen, en het feit dat de deelnemers het inburgeringsexamen ook moeten afleggen. De overeenkomst die het college met de deelnemers sluit, bevat rechten en plichten en er zijn ook gevolgen verbonden aan niet-nakoming ervan. Wij proberen dus zo veel mogelijk tegemoet te komen aan de oorspronkelijke uitgangspunten van een resultaatgerichte inburgering.

De heer **Kox** (SP): Ik ben het met de minister eens dat wij ernaar moeten streven dat iedereen die nog onvoldoende Nederlands kent en onvoldoende bekend is met onze samenleving, daarvoor gaat leren. Volgens mij is iedereen het daarover eens; het gaat om de methode. Kan de minister mij evenwel uitleggen waarom zij vasthoudt aan de slaagplicht voor degenen die wij kunnen verplichten en tegelijkertijd cursussen wil aanbieden voor de groep die niet verplicht kan of mag worden? Het is het een of het ander: of de inspanningen voor de groep die niet verplicht kan worden, halen niets uit omdat daar geen slaagplicht achter zit, of de slaagplicht is eigenlijk niet zo noodzakelijk en gaat het vooral om de wijze waarop mensen gestimuleerd kunnen worden om met resultaat een cursus te volgen. Als het ene kan, is het andere toch niet zo nodig? Als de slaagplicht de enige methode is, zou de andere cursus volgens mij niet gegeven moeten worden.

Minister **Verdonk**: Ik maak er geen geheim van dat ik de slaagplicht heel graag voor alle groepen had ingevoerd. Wij zien namelijk dat onder de huidige WIN, waarin alleen een inspanningsverplichting en geen slaagplicht is opgenomen, mensen jarenlang een of twee dagdelen per week les krijgen bij een roc en eigenlijk helemaal niet opschieten. Zij lopen dan ook nog steeds schoon te maken, terwijl ik hun meer gun. Toen de Raad van State mij zei dat de slaagplicht niet ingevoerd kon worden voor de tweede groep, zag ik dan ook geen enkele reden om de slaagplicht voor de eerste groep niet te handhaven. Voor de tweede groep heb ik geprobeerd om zo dicht mogelijk in de buurt van de slaagplicht te komen. Ik vind dat heel erg belangrijk omdat de inspanningsverplichting alleen niet voldoende blijkt te zijn. Wij moeten het hebben van de resultaatsverplichting, dus de slaagplicht. Voor de ene groep wil ik die dan ook volledig handhaven en voor de andere groep wil ik er zo dicht mogelijk bij in de buurt komen.

Op de vragen die zijn gesteld over de langdurig ingezeten derdelanders, ben ik al ingegaan.

In eerste termijn heeft een aantal leden hun oordeel over het integratiebeleid uitgesproken. Zij hadden het bijvoorbeeld over "kille integratie" en daar wil ik even iets tegenover zetten. Ik noem een paar van de resultaten die wij tijdens deze kabinetsperiode hebben bereikt, want

het blijkt ontzettend moeilijk te zijn om de goede resultaten van de integratie over het voetlicht te brengen. Wij hebben de naturalisatieceremonie ingevoerd. Mensen wordt duidelijk gemaakt wat er belangrijk is in de Nederlandse samenleving en dat het belangrijk is om de Nederlandse taal te spreken. Er zijn allerlei taboeonderwerpen bespreekbaar gemaakt, zoals eerwraak, huiselijk geweld en noem maar op. Veel van die zaken hebben wij in samenspraak met de organisaties van minderheden aangepakt. Eerst spraken wij alleen met de elite, maar nu nemen zij ook zelf de verantwoordelijkheid. Er is een Nederlandse imamopleiding ingericht. Er is een doorbraak bereikt in het overleg met de moslimleiders. Nog nooit hebben er zoveel moslimleiders van de verschillende groeperingen in Nederland tegelijkertijd om de tafel gezeten, maar ik zie hen in een structureel overleg. Wij hebben de weerbaarheid tegen radicalisering ter hand genomen, aangezien moslimjongeren gevoelig blijken te zijn voor radicalisering. Wij hebben de integratie bevorderd door onderwijs en sport. Sport en integratie is een fantastisch project. Wij weten allemaal dat sport verbroedert en wij zien nu dat sport ook kleurenblind is.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Dat hebben wij afgelopen zondag weer gezien bij ADO.

Minister **Verdonk**: Uitzonderingen bevestigen de regel.

Wij zijn ook bezig geweest met een meer eigentijdse bestrijding van discriminatie door een landelijk dekkend netwerk van antidiscriminatiebureaus. De overmatige betrokkenheid bij criminaliteit is aangepakt. Verder hebben wij de &-campagne. Misschien hebben de leden daar wel eens van gehoord. Wij zijn nu een jaar bezig met die campagne en in dat licht proberen wij mensen duidelijk te maken dat het veel meer zin heeft om elkaar een hand te geven als je tegenover elkaar staat dan om elkaar de rug toe te draaien. Ik beveel de site www.en.nl dan ook van harte aan. Daarop zijn wij duizend en een goede voorbeelden uit de samenleving aan het sparen en wij zijn al ver over de helft.

De beraadslaging wordt geschorst.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

*B
!Bevordering eigenwoningbezit!

Aan de orde is de voortzetting van de gezamenlijke behandeling van:

- het Voorstel van wet van de leden Duivesteijn en Hofstra tot wijziging van de Wet bevordering eigenwoningbezit (verruiming en vereenvoudiging van de werking van de Wet bevordering eigenwoningbezit) (29917);

- het Voorstel van wet van de leden Hofstra, Van Bochove en Verdaas tot wijziging van het Voorstel van wet van de leden Duivesteijn, Hofstra en Van Bochove tot wijziging van de Wet bevordering eigenwoningbezit (verruiming en vereenvoudiging van de werking van de Wet bevordering eigenwoningbezit) (30837).

(Zie vergadering van 20 november 2006.)

De beraadslaging wordt hervat.

*N

De heer **Hofstra**: Mevrouw de voorzitter. Namens de indieners spreek ik dank uit voor de bereidwilligheid van deze Kamer om dit onderwerp gisteren en vandaag te agenderen. Zoals men weet, loopt onze zittingsperiode zeer snel af. 30 november is het gebeurd. Graag verdedig ik mede namens de collega's Van Bochove en Verdaas de onderhavige wetsvoorstellen. Er zijn weinig concrete vragen aan ons gesteld. Ik zou het dus kort kunnen houden, maar ik heb er toch behoefte aan om nog op een aantal punten van principiële aard in te gaan.

Ik dank mevrouw Meindertsma voor haar inbreng. Op een gegeven moment maakte zij een vergelijking met het voetbalspel. Zij betreurde het dat wij als indieners de bal niet in het doel hadden gewerkt, maar dat wij hem op de tribune hadden geschoten. Ik zou willen zeggen: de bal ligt veel dichter bij het doel dan zij denkt. Naar onze smaak ligt die er binnenkort zelfs helemaal in.

De wereld staat niet stil. Er is ontzettend veel dynamiek. Wij hebben in 2000, ook met de hulp van de Eerste Kamer, een goedbedoelde wet kunnen invoeren, maar die bleek al na korte tijd een keurslijf te zijn omdat daarin alles veel te star was geregeld. De wet was vooral te weinig bestand tegen de marktdynamiek. Ik noem dan vooral de ontwikkeling van de prijzen van het onroerend goed, van de woningen, ook de vele initiatieven uit de sector die ook door mevrouw Meindertsma veelvuldig zijn genoemd. Dat is er naar onze mening ook de oorzaak van dat de oude regeling niet goed werkte. Er is slechts beperkt gebruik van gemaakt, er was een aanmerkelijke onderuitputting en niet alleen omdat artikel 22 van de wet luidde zoals die luidde. Naar onze mening is er behoefte aan een kaderwet en niet aan een keurslijf! Wij willen graag een betere regeling door een goede aansluiting op de doelen die volgens mij Eerste Kamer en Tweede Kamer in grote lijnen wel delen, een groter bereik van de regeling, opdat wat meer mensen met lagere inkomens er gebruik van kunnen maken, vereenvoudiging van de regelgeving en een vergroting van het aanbod koopwoningen. Wij danken de Eerste Kamer voor haar steun van dat doel, de methodiek en de uitwerking. De nieuwe wet die nu voorligt, is toch een ingrijpende wijziging ten opzichte van de oude wet. Als ik het goed zie, zegt de Eerste Kamer nu met de Tweede Kamer dat deze ingrijpende wijziging van de methodiek verstandig is. Wij hebben het dan ook over de kwaliteit van de wetgeving, de doelmatigheid en de rechtmatigheid en de uitvoering waarvoor mevrouw

Meindertsma natuurlijk ook nadrukkelijk de aandacht heeft gevraagd.

Wij denken dat hiermee een grotere bijdrage kan worden geleverd aan de bevordering van het eigenwoningbezit onder mensen met lagere inkomens en vooral in de oudere wijken. Vooral daar moet de sociale koop, zoals wij die noemen, bereikbaar worden gemaakt.

Mevrouw de voorzitter. Een groot deel van de inbreng is te herleiden tot het bewuste artikel 22, een artikel dat al een hele historie kent. Ook in 1999 en 2000, toen het in deze Kamer werd behandeld, was daar al veel discussie over. Recent is er nog in de Tweede Kamer uitvoerig over gediscussieerd. Op 5 december 2000, op Sinterklaas, heeft uw Kamer de motie-Baarda aangenomen, waarin de regering een actie werd gevraagd, namelijk om een algemene maatregel van bestuur te maken. Ik ga ervan uit dat de minister daar op de hem gebruikelijke wijze helder op zal ingaan. Wellicht is het toch verstandig om er als indieners ook ons licht over te laten schijnen.

Mevrouw Meindertsma wees terecht op de cultuuromslag. Als je generaties lang hebt gehuurd, dan is de stap naar een eigen woning op zich een grote stap. Wij zijn dat helemaal met haar eens. Maar, wat is nu het principiële verschil tussen huur en koop? Naar onze smaak is dat het begrip "eigendom". Eigendom betekent ook beschikkingsmacht. Als met de BEW-plus, zoals wij de nieuwe wet hebben genoemd, de eigen woning bereikbaar wordt gemaakt, dan betekent dat naar onze smaak in principe -- ik zet een dikke streep daaronder -- vrije eigendom zonder beperkingen. Als wij naar de praktijk kijken, zien wij een veelvoud van regelingen ontstaan: leningen, fondsen, kortingen, garantstellingen, uitgestelde betalingen, geen grond kopen, maar erfpacht. Kortom, een veelheid van regelingen. De indieners zien zeker de voordelen van al deze vormen en mogelijkheden die overigens voor een belangrijk deel ook zonder de BEW-plus kunnen worden toegepast. Uit de inbreng van mevrouw Meindertsma kon de indruk ontstaan dat wij niet met de sector hebben overlegd, maar dat hebben wij wel gedaan en er kwamen wisselende uitkomsten uit waar het ging om de vraag of dit in de wet zou moeten worden geregeld, zoals mevrouw Meindertsma bepleitte. Ik heb al veel regelingen genoemd, zoals fair value, koopgarantregeling, maar vandaag of anders morgen zal er ongetwijfeld weer een nieuwe bij komen.

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Het gaat inderdaad om het kunnen beschikken over het eigendom. Namens onze gehele Kamer heb ik geprobeerd aan te geven dat er met de vorige minister en staatssecretaris afspraken zijn gemaakt die zijn vastgelegd in de circulaire MG2006-6. Dat over het vrije eigendom ook een hypotheekgarantie wordt gegeven, is toch het beste argument om te zeggen dat over dat vrije eigendom inderdaad kan worden beschikt! Wat wij een en andermaal, zowel in 2000 als nu in de schriftelijke inbreng hebben gevraagd, is om dat mee te nemen en op te nemen in deze wet.

De heer **Hofstra**: Voorzitter. Zo heeft mevrouw Meindertsma het gisteren ook al verwoord, maar er zijn heel veel verschillende regelingen. U zult zien dat er morgen of zelfs vandaag wel weer eentje bij zal komen. Wetstechnisch gezien geven wij er de voorkeur aan dat wordt geprobeerd om het keurslijf dat de oude wet toch was en waar wij graag van af willen door deze kaderwet te vervangen. Welnu, dan moeten wij dit soort zaken regelen in een AMvB. Ik spreek over "wij", maar natuurlijk moet de regering dat doen.

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Het is niet in deze wijziging opgenomen en dat zou ons kunnen doen vermoeden dat de indieners het niet eens zijn met wat er in MG2006-6 staat. Eigenlijk hoef ik alleen maar van de indieners te horen of zij van mening zijn dat wat in die circulaire staat voldoende is om het als onderdeel van deze wet te zien.

De heer **Hofstra**: Dat is het geval, maar nogmaals, vandaag of morgen komt er weer iets anders bij en moet die MG2006-6 misschien ook weer gewijzigd worden. Een AMvB is ook gemakkelijker te wijzigen dan een wet. Wij zijn er helemaal niet op tegen, maar wellicht is die indruk wel ontstaan. Dat is dan niet terecht. Wij zeggen niet dat wij al die tussenvormen niet willen en dat het per se op die of deze manier moet. Dat is niet het geval. Als wij een kaderwet willen, dan kan het via een algemene maatregel van bestuur naar onze mening goed worden geformuleerd en kan het ook op een flexibele manier worden vormgegeven.

Hierbij speelt bovendien nog een doelmatigheidsaspect. Het lijkt ons minder gewenst om als het geld beschikbaar is, deze regeling te betalen en dat geld primair te gebruiken om alleen maar kostendragers te verschuiven. Als er nu al regelingen zijn die redelijk lopen, zouden wij het geld liever gebruiken om er als het ware weer nieuwe gevallen mee te helpen. Dat is een argument dat, wellicht zijdelings, naar onze mening ook mee zou moeten spelen.

Kortom, wat betreft artikel 22 zouden wij willen zeggen dat wij als indieners geen AMvB kunnen slaan. Dat is niet de bevoegdheid van Kamerleden. Wij zouden misschien wel een ontwerp-AMvB kunnen maken, maar de regering kan die pas echt slaan. Die heeft ook het overzicht over alle relevante ontwikkelingen, veel meer dan Kamerleden. De indieners achten een AMvB nuttig en nodig, maar uiteraard met zorgvuldige bepalingen. Ik denk dat die mede zal moeten worden afgestemd op de herziening van het Besluit beheer socialehuursector waarin ook veel van dit soort zaken wordt geregeld.

Na alle afwegingen is het misschien nog goed om aan te geven dat artikel 22 als volgt luidt: "Voor een primaire toekenning is vereist dat de woning niet in eigendom is verkregen onder voorwaarden die de beschikkingsmacht van de eigenaar-bewoner over de woning op enigerlei wijze inperken, voor zover niet rechtstreeks voortvloeiend uit Boek 5, titel 9, van het Burgerlijk Wetboek en behoudens bij algemene maatregel van bestuur opgenomen beperkingen." Dus, de wet

voorziet in de AMvB en die kan niet door ons maar wel door de minister, de regering, worden geslagen.

De opmerking dat wij de Raad van State wel heel goed en snel hebben gevolgd, zien wij als een compliment. Dank daarvoor!

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Mevrouw de voorzitter. Ik kan het niet laten om even te wijzen op twee wetsvoorstellen die in deze Kamer nog in behandeling zijn waarover de Raad van State vernietigende oordelen heeft gegeven. Ik noem de Wet bestemmingsheffing en de Grondexploitatieovereenkomst waarmee de Tweede Kamer zonder al te veel problemen heeft ingestemd. De indieners mogen het best als een compliment beschouwen, maar zij moeten eigenlijk zeggen dat zij politiek gezien geen reden hadden om op dit moment af te wijken van het advies van de Raad van State. Dat zou eerlijker zijn geweest dan het alleen maar als compliment te beschouwen.

De heer **Hofstra**: Ik wil nog iets zeggen over invoering, uitvoering en budget. De inbreng van mevrouw Meindertsma kan de conclusie oproepen, naar onze mening ten onrechte, dat het een openeinderegeling is: iedereen kan zich melden en alles wordt betaald. Dat is helaas niet het geval. In overleg met de minister hebben de indieners gemeend toch enkele budgettaire grenzen te moeten aanleggen. De regeling voorziet erin dat de komende vijf jaren elk jaar 500 nieuwe aanmelders kunnen instromen, dus 2500 in het vijfde jaar en dan praten wij over vijf jaar over zo'n 4500 woningen. Op zich zijn dat nog bescheiden aantallen, ook gelet op de aantallen die mevrouw Meindertsma noemde van mensen in die inkomenscategorie en mensen die op deze manier hun woonwens zouden kunnen realiseren, maar in verhouding tot de oude regeling is het echt een veelvoud. Dat benadrukt nog maar weer eens dat wij toch een goede kant op gaan.

De wet is zodanig gemaakt dat de minister aan alle wieltjes kan draaien die qua beheersing en budget nodig zijn. Elk jaar kan desgewenst op onderdelen worden ingegrepen. Het is dus een beheersbare regeling. Wij verwachten dat het jaarbudget, die 500 eerste aanmeldingen voor 2007, wel vrij snel kan worden toegekend, ook als er nog geen AMvB is. Dat is naar onze mening geen reden om te wachten met invoering van het wetsvoorstel, een vraag die overigens niet aan ons maar aan de minister is gesteld. Wij zouden het zeer toejuichen als deze wet, die wij toch allen als een verbetering zien, per 1 januari aanstaande kan worden ingevoerd. Dan kan ook de oude regeling, die nog steeds als slapende regeling bestaat en waarop ook nog een beroep kan worden gedaan, worden afgeschaft.

Mevrouw de voorzitter. Wij delen de mening van mevrouw Meindertsma dat de BEW-plus vooral moet kunnen worden gebruikt in de oudere wijken. Daar is het wetsvoorstel ook op toegespitst. Wij vinden het jammer dat de Eerste Kamer van mening is dat de indieners verder hadden moeten gaan. Wij zijn ervan overtuigd dat combinaties met allerlei tussenvormen wel degelijk bereikt worden en dan ook nog op een meer flexibele wijze!

De heer **Van der Lans** (GroenLinks): Voorzitter. De heer Hofstra zei dat het het beste zou zijn als deze wet effect heeft in die oude wijken. Ik begrijp echter dat er sprake is van een soort open inschrijving. Het is dan toch niet gegarandeerd dat die wet effect heeft in de wijken waar zij het meest effect zou moeten hebben? Hebben de indieners enig idee hoe zij de inschrijving of de verloting zodanig zouden kunnen regelen dat de regeling echt het meeste effect heeft op de plek waar zij het meeste effect zou moeten hebben, namelijk in die oudere wijken?

De heer **Hofstra**: Dat is een heel interessante vraag. Wij hebben gemeend dat wij dat niet moeten voorschrijven. Daar zijn heel wat varianten voor te verzinnen. Wij vinden het typisch een taak voor de uitvoerende macht, in dit geval voor de minister, om er een goede regeling voor te vinden, waarop overigens de Kamer weer controle kan uitoefenen.

De heer **Van der Lans** (GroenLinks): Ik zou dan nu al de minister willen vragen om hierop in te gaan!

*N

Minister **Winsemius**: Mevrouw de voorzitter. Allereerst dank aan mevrouw Meindertsma voor de Kamerbrede inbreng. Ik vind het een heel bijzonder voorrecht om dat een keer mee te mogen maken, speciaal omdat het in dit geval gaat om een Kamerbreed initiatief vanuit de Tweede Kamer. Dat maakt het wel heel apart.

Vanzelfsprekend zal ik straks graag op de specifieke vragen ingaan, maar misschien is het goed om vooraf even het kader te schetsen waarin dit initiatiefvoorstel moet worden gezien. Het is een belangrijk onderwerp -- dat geven die Kamerbrede inbreng en dat Kamerbrede initiatief ook wel aan -- dat de kern van het woonbeleid raakt.

De BEW-plus is van origine een onderdeel van de aanpak om starters te helpen en om de kloof tussen koop en huur te verkleinen door de keuzevrijheid tussen die twee te vergroten. Wij hebben dat zelf vastgelegd in een brief over de woningmarkt, in juni, en in de Startersbrief van oktober. Uit de discussie die wij in de Tweede Kamer hebben gehad over de huurliberalisering blijkt heel duidelijk dat de problemen van de starters op dit moment heel groot zijn. Het is een lastige problematiek. Waar de zittende huurders op dit moment een vrij daverende bescherming genieten op allerlei gebieden, geldt dat veel minder voor de starters, op sommige plaatsen in het land zelfs nog minder dan op andere plaatsen. VROM probeert daarop in te spelen. De eerste vraag is dan natuurlijk of ik de bouwproductie op peil kan houden. Als de spanning kleiner wordt -- op sommige plaatsen is die wel heel erg groot -- kan ik daar wel in belangrijke mate aan tegemoetkomen. Zoals het er nu naar uitziet, is dat mede

met behulp van de corporaties. Mevrouw Dekker heeft daarmee bouwafspraken gemaakt waarmee wij aardig in de buurt zitten. Ook door de aantrekkende economie zie je dat het beter gaat. In dat verband denk ik dat ik ook nog wel de Nota Ruimte mag noemen. Er zijn meer mogelijkheden voor bouwen gecreëerd. Wij hebben een goede kans dat wij er redelijk dicht bij in de buurt komen en dat wij in een jaar of vier met de woningtekorten onder de 1,5% komen, dan begint het op te schieten. Maar zelfs in die meer ontspannen markt is nog steeds sprake van te scherp gescheiden segmenten. Het koop- en het huursegment liggen een straatlengte uit elkaar en dat geldt ook nog voor andere segmenten, zoals de seniorenhuisvesting. Dat is een probleem waar wij zelfs met de huurliberalisering nog geen volledig antwoord op hebben. Ten dele probeert dit initiatiefvoorstel daarop in te spelen en dat vind ik een goede zaak. Mevrouw Meindertsma noemde gisteren in haar inbreng ook de tussenvormen tussen huur en koop die dat proberen te bewerkstelligen. Je ziet dat ook de corporaties op allerlei manieren proberen die overgang te verzachten. De heer Hofstra wees daar ook op. Het gaat inderdaad nog niet om alle corporaties, maar om een deel. Daarom is zo nu en dan zeker nog wel een herderlijk gesprek op zijn plaats om ook de andere corporaties tot enige activiteit op dit punt te stimuleren. Wij gaan dat gesprek overigens met vreugde aan. De komende drie maanden heb ik er nog wel enige tijd voor.

Voor de steun aan starters zijn diverse manieren aangegeven, ook al in onze Startersbrief van 2 oktober aan de Tweede Kamer. Die steun lijkt mij uitermate nuttig. Wij hebben de regeling voor de startersleningen die gemeenten kunnen verstrekken via de SVN, de Stichting Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse Gemeenten, en daar komt nog die BEW-plus bij.

Mevrouw Meindertsma heeft daar enkele kanttekeningen bij geplaatst en er enkele vragen over gesteld. Zoals het een goede huisvader betaamt, zal ik het eerst beginnen met het geld. Wij hebben structurele middelen beschikbaar voor de raming die de initiatiefnemers hebben opgesteld. De komende vijf jaar gaat het in totaal om zo'n 25 mln. maar dat loopt in de jaren daarna op tot in principe bijna 60 mln. per jaar op langere termijn. Die BEW-plus is wel budgettair begrensd. Als ik het goed heb, kunnen ongeveer 500 starters worden geholpen. De heer Hofstra gaf al aan dat zodra je de inschrijving opent de kans groot is dat die in korte tijd vol is getekend. Dat zou op zich al een fascinerend signaal zijn dat buitengewoon zinvol kan zijn ook in de aanloop naar een formatie. Als het inderdaad zodanig op een behoefte inspeelt, zouden andere en wellicht grotere godheden dan wij dat budget kunnen heroverwegen. Het is in eerste instantie dus een beperkte regeling. Wij praten over zo'n 500 starters. Wij hebben wel afspraken gemaakt met SenterNovem, die de regeling zal uitvoeren, is hoe ermee moet worden omgegaan, bijvoorbeeld met een loting. Wij mogen in ieder geval op dit moment wel aannemen dat er sprake zal zijn van enige overintekening. Dat zal dan wel blijken. Zodra het geld echter op is, is het op. Dan wordt de regeling gesloten en is er geen budgettair tekort. Je zou alleen maar kunnen zeggen dat dit stof geeft tot nadenken over de vraag welk budget er dan passend voor zou zijn. Men hoeft zich dus geen zorgen te maken dat wij het gaan verhalen op budgetten voor stedelijke vernieuwing of huurtoeslag. Dat kan niet of daartoe moet een nieuw besluit worden genomen.

De heer **Van der Lans** (GroenLinks): Voorzitter. Dat sluit aan bij mijn laatste vraag aan de heer Hofstra en misschien kan de minister er nu op ingaan, want hij sprak ook over mogelijke loting en overintekening van die 500. Het is toch de bedoeling dat de wet het meeste effect heeft in gebieden waar het ertoe doet? Daar zitten wij toch ook op te wachten. Met een algemene loting kan het wel eens zo uitpakken dat het overal effect heeft, behalve in die gebieden. Hoe kan dat worden voorkomen en welke intelligente gedachten heeft de minister daar wellicht al aan gewijd?

Minister **Winsemius**: Voorzitter. Ik kom daar nog op. Als de heer Van der Lans daar even op wil wachten, dan kom ik er zo meteen op terug. Het is een vraag die ook gisteren nadrukkelijk naar voren is gebracht en die bij ons eveneens speelde. De heer Hofstra beaamde dat ook van de kant van de initiatiefnemers.

Als het mag, wil ik eerst ingaan op de verkoop onder voorwaarden. Ik noem het altijd maar de huurkoop, alles wat er een beetje tussenin zit. De heer Hofstra wees er ook op: het is een hele reeks aan initiatieven aan het worden en dat maakt het best lastig om nog te overzien, hoe dit er precies in past. Mevrouw Meindertsma vroeg gisteren of de combinatie van de BEW-plus en de verkoop onder voorwaarden eigenlijk wel kan. De heer Hofstra ging daar op in. Mevrouw Meindertsma vroeg gisteren of het juridisch nog wel mogelijk is om dat fair-valuemodel in te passen in de huidige systematiek. Na de aanpassing die gepleegd is, kan het. Het kon oorspronkelijk niet, maar nu die aanpassingen gepleegd zijn, zeggen de deskundigen die ik geraadpleegd heb, dat het alleszins mogelijk is. Ik denk dat wij de indieners van het initiatiefontwerp dankbaar mogen zijn voor de aanpassing die zij daarin gepleegd hebben.

Dan komt de vraag of je die verkoop onder voorwaarden überhaupt wilt. Voor ons is het antwoord heel kort: ja. Wij vinden dat een uitdaging die past bij wat wij willen doen en wij zullen met vreugde proberen daar invulling aan te geven. Ons voorstel zou het volgende zijn. Idealiter zouden wij die BEW-plus zo snel mogelijk willen invoeren, dat zou per 1 januari kunnen zijn. Dan kunnen wij kijken hoe het werkt. Komt het inderdaad de eerste de beste keer al tot een zeer grote overschrijving? Is er inderdaad grote belangstelling voor? Dat kan -- ik zei het al -- in de aanloop naar de formatie nog een rol spelen. Wij verwachten dat de regeling inderdaad sterk overschreven zal zijn. Is dat niet zo, dan moeten wij er opnieuw over nadenken of er toch nog iets anders niet goed is in deze regeling.

Als je dat gedaan hebt, dan kunnen wij ten tweede tegelijkertijd -- en dat zullen wij met vreugde doen -- nagaan op welke wijze de verkoop onder voorwaarden onder de BEW-plus gebracht kan worden. Dat zal vermoedelijk met een AMvB gebeuren. Wij zeggen u graag toe dat wij voor de zomer een AMvB zullen

opstellen om die bij beide Kamers te laten voorhangen. In de Tweede Kamer omdat het een initiatiefwetsvoorstel van de Tweede Kamer betreft en zij daarover moet kunnen meepraten, en in de Eerste Kamer omdat daar groot belang aan gehecht wordt. U kunt ons dus aan de jas trekken en zeggen: dat gaan wij doen.

Voordat de heer Van der Lans het zal vragen: wij zullen ook kijken of wij die regeling speciaal kunnen richten op de oude buurten en hoe wij dat kunnen doen. Eigenlijk is "oude buurten" een fout begrip, als ik het zo mag zeggen, want er zijn ook oude buurten die helemaal niet in de problemen zitten en zeer tijdsbestendig zijn. Het zou zinvol zijn om te zeggen de meest kwetsbare buurten. Hoe kunnen wij ervoor zorgen dat het geld daarheen komt waar het het hardst nodig is? Hoe kunnen wij ervoor zorgen dat een wooncarrière daar bevorderd wordt waar zij maatschappelijk het meest productief is? Dat is volgens mij wat mevrouw Meindertsma gisteren bedoelde en wij zullen graag proberen daar antwoord op te vinden. Wij weten op dit moment nog niet hoe dat gedaan kan worden en of het mag. Het moet langs de Raad van State en dat is terecht; het kunnen immers spannende dingen zijn. Maar wij gaan het in ieder geval proberen en er een inspanning voor doen.

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Als ik de minister goed begrijp, dan heeft hij allerlei juridische deskundigen geraadpleegd en die zeggen dat het kan.

Minister **Winsemius**: Ja.

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Nou, wie zouden wij dan zijn om te denken dat het niet zou kunnen? Ik ga er in ieder geval van uit dat zelfs wanneer de Raad van State dezelfde opmerkingen maakt als reeds gemaakt zijn, dat daar dan in toelichtende zin anders op gereageerd gaat worden dan dat in eerste instantie gebeurd is.

Mijn tweede vraag: u zegt dat de wet toch zo snel mogelijk ingevoerd moet worden en dat de regeling beperkt is tot 500 deelnemers. Kunt u nog antwoord geven op de vraag wie eigenlijk de dragers zijn van de uitvoering? Dat is een van de punten die ik ook aan de orde gesteld heb. Je hebt wel coalitievorming nodig, je moet weten wie in de samenleving dit onderdeel gaat dragen. Wie gaat voorlichting geven? Wie zorgt er voor dat ook voor die 500 deelnemers goed zichtbaar is wie dat gaat doen?

Minister **Winsemius**: Wat uw tweede vraag betreft, spelen de corporaties de rol van mededrager. Wat uw eerste vraag betreft, zullen wij ongetwijfeld zelf proberen die koopmarkt te bereiken. Die is redelijk goed te bereiken. Je komt altijd langs dezelfde adressen en op dat moment kun je ze ook aanspreken. Er zal actie moeten komen zodat daar bekend is dat deze regeling bestaat en hoe je daar gebruik van kunt maken. Onze indicaties op dit moment zijn zodanig dat wij zeggen: je moet het wel bekendmaken. Maak je het echter te veel bekend, dan zou je daarmee nog wel eens een koude kermis kunnen organiseren, omdat de overtekening dan zeer groot zou kunnen zijn. Mogelijkerwijs zou dan vrij vlug besloten moeten worden tot een loting. In principe verwachten wij echter dat wij iedereen kunnen bereiken die in aanmerking zou kunnen komen.

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Hebt u enig idee hoe u het zodanig bekendmaakt dat niet alleen de oude bekenden het weten, maar dat iedereen er weet van heeft?

Minister **Winsemius**: Voorzitter. Met u welnemen kom ik daar later op terug. Dan kan ik nader voorgelicht worden over de precieze campagne die gevoerd wordt. Wij kunnen de mensen bereiken, dat is zeker.

Ik had nog een paar kleine punten. Ik wil hier mijn eigen toezegging niet intrekken, maar er is een kans, dat sluit ik niet helemaal uit, dat je van de zomer zegt: het kan allemaal niet en het is te problematisch. Dan sturen wij een nette brief om de discussie met u opnieuw aan te halen. In principe verwachten wij echter dat wij voor de zomer een AMvB kunnen opstellen die wij in beide Kamers voorhangen. Dan is een invoering per 1 januari 2008 van de aangepaste regeling mogelijk.

Als dit de route was, zou dat voor ons heel goed zijn. De termijn is kort. De datum van 1 januari 2007 is nog steeds haalbaar. Ik kom later terug op de vraag met wat voor campagne -- campagne is een groot woord -- je de doelgroep kunt bereiken. Die hele regelgeving ligt op schema en zoals het er nu naar uitziet, zou het ook met SenterNovem dat de uitvoering doet, mogelijk moeten zijn om het op praktische wijze vorm te geven. Als dit de route zou zijn, zou dat voor ons een wezenlijke stap vooruit zijn.

De beraadslaging wordt geschorst.

De vergadering wordt enkele minuten geschorst.

*B
!Vreemdelingenwet!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van de Vreemdelingenwet 2000 ter implementatie van de richtlijn nr. 2003/109/EG van de Raad van de Europese Unie van 25 november 2003 betreffende de status van langdurig ingezeten onderdanen van derde landen (PbEU 2004, L16) (30567).

(Zie vergadering van 20 november 2006.)

De beraadslaging wordt hervat.

*N

Minister **Verdonk**: Voorzitter. In de eerste termijn van uw Kamer zijn een aantal vragen gesteld door de heer Middel en ik wil daar meteen op ingaan. De heer Middel wees op een zogenaamde legesbrief van de IND. De IND heeft inmiddels de aanvraag om toekenning van de Europese status ter hand genomen. Daar ben ik blij mee, maar de IND heeft achtereenvolgens betalingsverzoeken en betalingsherinneringen met betrekking tot de leges verstuurd. Zoals ik in paragraaf 1 van de memorie van antwoord heb vermeld, berust de bevoegdheid om leges te heffen bij de lidstaat. Er is geen grondslag voor legesheffing nodig in de Europese wetgeving. Een wettelijke grondslag in de nationale wetgeving volstaat en die is er.

Ik moet u eerlijk zeggen dat in de toegestuurde betalingsherinnering -- de heer Middel wees daar terecht op -- ten onrechte is vermeld dat het niet-betalen van de leges verstrekkende gevolgen kan hebben en dat in het uiterste geval het verblijfsrecht eindigt en Nederland moet worden verlaten. Dat is natuurlijk onjuist. Het niet-betalen van de leges kan tot gevolg hebben dat de aanvraag niet wordt behandeld. Ik kan u zeggen dat met de toezending van die inhoudelijk onjuiste betalingsherinneringen vandaag meteen is gestopt. De betrokken aanvragers ontvangen op zeer korte termijn een rectificatie met excuses -- ook die heb ik hier al liggen -- met daarin ditmaal de juiste informatie. In plaats van de onjuiste passage zal worden opgenomen dat het niet-betalen van de verschuldigde leges tot gevolg kan hebben dat de aanvraag niet wordt behandeld. Ik hoop de heer Middel hiermee gerustgesteld te hebben. Ik zag ook het briefje daarna. Dat kan dus gewoon niet.

Kunnen wij niet aansluiten bij de leges voor burgers van de EU? De positie van langdurig in ons land verblijvende onderdanen van derde landen lijkt weliswaar op die van burgers van de EU en hun familieleden, maar is substantieel anders. Ik heb dat vanmorgen ook reeds betoogd. Richtlijn 2004/38/EG is niet van toepassing op onderdanen van derde landen die geen familielid zijn van een burger van de Unie die gebruik heeft gemaakt van het recht op vrij verkeer en verblijf op het grondgebied van de lidstaten. Daarom geldt hier ook niet de regel dat de verblijfsdocumenten gratis moeten worden verstrekt of tegen een bedrag dat niet hoger is dan het bedrag dat wordt berekend voor vergelijkbare documenten voor eigen onderdanen zoals identiteitsbewijzen.

De heer Middel vroeg of ik alle houders van verblijfsvergunningen wilde aanschrijven en informeren. Ik vind het niet nodig om alle houders van reguliere verblijfsvergunningen tegelijk, individueel en ook nog voor 31 december 2006 schriftelijk erop te wijzen dat zij om toekenning van die Europese status kunnen vragen. Dat geldt ook voor onderdanen van derde landen die al langer dan vijf jaar in ons land verblijven op basis van een verblijfsvergunning regulier voor bepaalde tijd. Wij hebben vanmorgen ook al even gesproken over individuele eigen verantwoordelijkheid. Het is ook in dit geval aan de vreemdelingen zelf om het initiatief te nemen voor het doen van een aanvraag. Ik kan de heer Middel geruststellen: ook zonder dat zij er door mij op zijn gewezen, zijn er inmiddels al ongeveer 5000 aanvragen ingediend.

Dan kom ik op de verkrijging van de status in de tweede lidstaat onder integratievoorwaarden die vergelijkbaar zijn met die van de eerste lidstaat. Het is inderdaad zo dat overweging 23 meldt dat indien onderdanen van derde landen verhuizen naar een andere lidstaat en besluiten zich daar te vestigen, zij in die lidstaten de mogelijkheid dienen te verkrijgen om de status van langdurig ingezetene te verwerven onder voorwaarden vergelijkbaar met die van de eerste lidstaat. Dat betekent echter niet dat de tweede lidstaat niet dezelfde voorwaarden mag stellen. Artikel 23 van de richtlijn geeft immers uitvoering aan overweging 23 door te bepalen dat de tweede lidstaat op verzoek de status toekent, met inachtneming van onder meer artikel 5. En inderdaad is artikel 5, tweede lid, van de richtlijn een facultatieve bepaling. De lidstaten zijn vrij om van die bepaling al dan niet gebruik te maken. Het is dus wel toegestaan om integratievoorwaarden te stellen en ik ben van mening dat dit ook nodig is. Ik kies er daarom voor om wel gebruik te maken van die mogelijkheid, ook wanneer de onderdaan van het derde land al in een andere lidstaat aan de integratievoorwaarden heeft voldaan. Stel je voor dat iemand uit Tsjechië hier naartoe komt. Een onderdaan van een derde land heeft in Tsjechië al aan de integratievoorwaarden voldaan en komt nu naar Nederland. Wij vinden het juist belangrijk dat mensen kunnen meedoen in de samenleving, dat zij de Nederlandse taal moeten leren, dat zij moeten inburgeren. Ik stel mij voor dat wij daar dan ook gewoon invulling en inhoud aan geven; dat is ook gewoon mogelijk volgens de richtlijn.

De heer Middel stelde voorts een vraag over schade. Ik heb niet gezegd dat er als gevolg van een niet-tijdige implementatie geen schade bestaat of is ontstaan. Ik heb gezegd dat niet te verwachten is dat er onderdanen van derde landen zijn die schade hebben geleden als gevolg van de niet-tijdige implementatie. Wat als die schade er toch blijkt te zijn? Mijn ambtenaren en ik hebben ons het hoofd gebroken over de vraag wat er dan voor verzoeken zouden kunnen binnenkomen. Wij konden ze niet bedenken, maar mochten zij binnenkomen, dan zullen eventuele verzoeken om schadevergoeding die daarmee verband houden uiteraard worden behandeld.

*N

De heer **Middel** (PvdA): Voorzitter. Als ik het goed heb, zijn in het betoog van de minister vijf punten aan de orde geweest. Ik ga ze heel kort langs. In de eerste plaats vind ik het een volstrekt juist en -- als ik dat in dit verband mag zeggen - sportief gebaar van haar om de brief die ik gisteren noemde als voorbeeld uit de praktijk, onmiddellijk in te trekken vanwege een grote mate van onfatsoen en incorrectheid. Daar hoeven wij het verder niet meer over te hebben; dat is een prima besluit, waarvoor dank. Je had aan de andere kant kunnen zeggen: die brief had er nooit

mogen komen, maar het is gebeurd en wij kennen de IND, zal ik maar zeggen. Het is goed dat dit gecorrigeerd is. Ik kon het niet laten, die opmerking te maken.

Minister **Verdonk**: Voorzitter. Ik kan het niet laten om daarop te reageren.

De **voorzitter**: Dat kunt u straks doen, mevrouw de minister. Eerst gaan wij door met de heer Middel.
**

De heer **Middel** (PvdA): Waar gewerkt wordt, worden er fouten gemaakt, laat ik het zo zeggen.

Dan kom ik op de leges die volgens de minister wel geheven mogen worden. De regering heeft een stelling dat lidstaten alles mogen doen wat de richtlijn niet expliciet verbiedt. Over die stelling kun je twisten, want je zou ook kunnen zeggen dat de regering alles mag wat de wet niet expliciet verbiedt. Het is dus een kwestie van interpretatie en daar kunnen wij nog een heel debat over houden, maar ik denk dat de minister aan de ene kant van de redenering staat en wij aan de andere kant. Dat moet ik dan maar accepteren.

Het derde punt had betrekking op de informatievoorziening. Het is waar dat veel mensen er uit eigener beweging achteraan gaan, maar heel veel mensen hebben niet zo goed door hoe dat allemaal precies in elkaar zit. Nu leek het ons -- misschien zijn wij daar een beetje te naïef in, dan hoor ik dat graag -- heel simpel om op basis van het geautomatiseerde bestand waar de IND over beschikt, met een druk op de knop die mensen eventjes te informeren. Ik wil geen vervelende dingen over de IND zeggen, maar de IND zou er veel goed mee kunnen maken en het kost maar weinig moeite.

Punt vier waren de integratievoorwaarden van de status van langdurig ingezetene in de tweede lidstaat. Ook dat is een kwestie van interpretatie, waarbij de minister aan de ene kant van de redenering staat en wij aan de andere kant. Daar worden wij het gewoon niet over eens. Wij hoeven er dan ook geen woorden meer aan vuil te maken. Mijn standpunt heeft toch geen Kamermeerderheid. Er voert hier maar een fractie het woord over dit wetsvoorstel en dat betekent dat de andere fracties het eens zijn met het wetsvoorstel zoals het er nu ligt.

Op punt vijf vind ik het heel reëel dat de minister zegt: als er schade is, dan spreekt het vanzelf dat die schade vergoed wordt. Dat is een toezegging waar ik graag genoegen mee neem.

Voorzitter. Ik sluit af met gemengde gevoelens. In een aantal punten is de minister meegegaan, waarvoor dank. Op een aantal punten staan wij aan verschillende kanten van de redenering en op het punt met betrekking tot de IND gaat de minister in haar tweede termijn in. Ik hoop in ieder geval dat er een gebaar gemaakt kan worden naar degenen die het aangaat.

*N

Minister **Verdonk**: Voorzitter. Ik wil toch eerst de gelegenheid te baat nemen om afstand te nemen van de woorden van de heer Middel "wij kennen de IND" en van de negatieve connotatie die daar in zit. Ik vind niet dat dit kan. Bij de IND wordt heel veel goed werk geleverd. In iedere organisatie gaat wel eens wat fout, ook bij de IND, maar ik vind niet dat de medewerkers van de IND, mijn medewerkers, dit soort opmerkingen verdienen. Dat geldt ook voor de redenering van de heer Middel over die aanschrijving. Daar ben ik het dus ook niet mee eens. "Daar kan de IND veel mee goedmaken", zei de heer Middel. Er hoeft niets goedgemaakt te worden. Wij gaan uit van de eigen verantwoordelijkheid van mensen. Er zijn reeds 5000 aanvragen ontvangen, terwijl wij nu pas gaan implementeren. Ik zie dus geen enkele reden om die mensen aan te schrijven

Voor de rest heeft de heer Middel goed geschetst hoe wij op diverse ogenblikken en onderwerpen met elkaar van mening verschillen, maar ja, dat is het leven.

De beraadslaging wordt gesloten.

Het wetsvoorstel wordt zonder stemming aangenomen.

De vergadering wordt enkele minuten geschorst.

*B
!Bevordering eigenwoningbezit!

Aan de orde is de voortzetting van de gezamenlijke behandeling van:

- het Voorstel van wet van de leden Duivesteijn en Hofstra tot wijziging van de Wet bevordering eigenwoningbezit (verruiming en vereenvoudiging van de werking van de Wet bevordering eigenwoningbezit) (29917);

- het Voorstel van wet van de leden Hofstra, Van Bochove en Verdaas tot wijziging van het Voorstel van wet van de leden Duivesteijn, Hofstra en Van Bochove tot wijziging van de Wet bevordering eigenwoningbezit (verruiming en vereenvoudiging van de werking van de Wet bevordering eigenwoningbezit) (30837).

De beraadslaging wordt hervat.

*N

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Mevrouw de voorzitter. Namens de gehele Kamer en allen die bij dit debat betrokken zijn, dank ik de indieners en de minister hartelijk voor het antwoord dat zij hebben gegeven, niet alleen procedureel maar ook inhoudelijk. De heer Hofstra heeft gezegd dat de bal dichter bij het veld, of zelfs in het veld, ligt en niet daarbuiten zoals ik in de eerste termijn veronderstelde, zodat de minister het voorstel binnen een

halfjaar in het doel kan trappen. Het is buitengewoon verheugend om dat te horen.

Wij vatten de woorden van de indieners en van de minister samen, om na te gaan of wij die goed hebben begrepen. De wil is aanwezig om de weg begaanbaar te maken om de fair-valueaanpak, zoals geregeld in MG2006-06, onder te brengen in dit wetsvoorstel, dat is bedoeld als kaderwet, waarin de AMvB kan worden uitgewerkt.

Voorts wordt er met nadruk naar gestreefd om het instrument van deze koopsubsidie op termijn in te zetten op de plaatsen waar dat het meest noodzakelijk is. Ik vat dit maar even samen als de 41 wijken van minister Winsemius. Dat is ook logisch in relatie tot de opmerking van de heer Hofstra over de marktdynamiek. De vastgoedprijzen zijn juist in die wijken van dien aard dat dit instrument goed toepasbaar is. De vastgoedprijzen in andere delen van steden en in het landelijk gebied stijgen ogenblikkelijk met iedere ruimte die wordt gegeven. Het instrument komt daardoor inderdaad daar waar dat naar ons oordeel het meest logisch is.

Tevens komt voor de zomer de AMvB met voorhang. De minister zal deze demissionaire periode, waarvan hij denkt dat die drie maanden zal duren, benutten om de AMvB voor te bereiden. Wij vragen hem omdat wij zo uitdrukkelijk de wil daartoe bij hem bespeuren dringend om de weg begaanbaar te maken om dit zo snel mogelijk te doen en te zorgen dat de AMvB bij de Raad van State ligt voordat er een missionair kabinet zal zijn. De AMvB moet worden voorgehangen in beide Kamers der Staten-Generaal. Wij hopen dat er voldoende continuïteit is van vorige en huidige indieners in beide Kamers der Staten-Generaal.

Wij hebben verder gehoord dat de corporaties in volgende jaren mede dragers van dit beleid zullen zijn.

Als wij dit goed hebben begrepen, zijn wij zeer tevreden met dit debat.

*N

De heer **Van Raak** (SP): Voorzitter. Het feit dat ik hier het woord voer is een beetje dubbelop. Mevrouw Meindertsma heeft mede namens onze fractie de indieners en de minister al bedankt. Zij heeft ook naar tevredenheid het woord gevoerd over enkele juridische, wettelijke en uitvoeringskwesties, waarvoor ik haar dank. In tegenstelling tot de meeste fracties in deze Kamer hebben wij nog wel enkele politieke bezwaren, die voor ons aanleiding kunnen zijn om tegen dit initiatiefwetsvoorstel te stemmen. De technische verbeteringen steunen wij overigens wel.

Onze bezwaren zijn drieledig. De inkomensgrens voor de bevordering van het eigenwoningbezit ligt als wij het goed hebben begrepen bij een belastbaar inkomen van €37.700 volgens het prijspeil van 2005. Daarmee wordt naar onze opvatting de ongelijke behandeling van huurders en eigenwoningbezitters versterkt. De oorspronkelijke bevordering van het eigenwoningbezit was ook wat de inkomensgrenzen betreft zo veel mogelijk gebaseerd op de Huursubsidiewet. De inkomensgrens voor de huurtoeslag voor een meerpersoonshuishouden onder de 65 jaar ligt op dit moment rond de €25.000, bij een alleenstaande 65-plusser zelfs onder de €20.000. Huurders met lage en middeninkomens kunnen straks wel een koopsubsidie krijgen maar geen huurtoeslag. Wij hechten ook hier heel sterk aan het beginsel van rechtsgelijkheid.

Ons tweede bezwaar betreft de financiering. De kosten die zullen zijn verbonden aan dit wetsvoorstel, worden gedekt uit de algemene middelen en bijvoorbeeld niet uit een aanpassing van de hypotheekrenteaftrek. Wij zijn ervan overtuigd dat er geen sprake is van een openeinderegeling, zoals wij eerder vreesden, maar de bekostiging uit algemene middelen blijft voor ons moeilijk verteerbaar. Dat gaat altijd weer ten koste van iets anders wat wij daarmee wellicht veel liever hadden gedaan.

Tegelijk met de behandeling van deze initiatiefwet in de Tweede Kamer heeft de toenmalige minister een bezuiniging op de huurtoeslag doorgevoerd, die de schatkist ongeveer 250 mln. per jaar oplevert.

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Ik ben enigszins verbaasd over de woorden van collega Van Raak, die nog gedurende één week deel van deze Kamer zal uitmaken.

De heer **Van Raak** (SP): Dat moet u nog afwachten!

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Als hij zo opkomt voor de laagste inkomens, moet hij toch ook van mening zijn dat ook die laagste inkomensgroepen de keuzevrijheid moeten hebben tussen huren en kopen, wat ik hier namens de gehele Kamer heb bepleit? Ik begrijp dat hij tegen het initiatiefvoorstel zal stemmen. Daarmee pleit hij dus tegen de keuzevrijheid voor de inkomensgroepen vanaf €22.000 tot €38.000 om ook deel te nemen aan de koopmarkt.

De heer **Van Raak** (SP): Niet ten principale, maar wel op deze manier.

Ik sprak over de bezuiniging op de huurtoeslag. Deze bezuiniging wordt betaald door de miljoen armste huishoudens van ons land. Twee derde van hen heeft een inkomen op bijstandsniveau.

Ons derde bezwaar is onze vrees dat koopkrachtverhoging in een overspannen vrije markt leidt tot een verhoging van de huizenprijzen. Er is op dit moment in veel gebieden een groot tekort aan betaalbare woningen. Zo lang dat tekort niet is weggewerkt, zal een verhoging van de koopsubsidie vooral verdwijnen in zakken waar wij die niet in willen hebben. Wij geven er de voorkeur aan dat de overheid inzet op het verruimen van de woningmarkt, wat een gunstige uitwerking zal hebben op het prijsniveau. Dat willen wij eerst en dan pas de maatregelen waarover mevrouw Meindertsma spreekt. Dat zal naar wij verwachten wel een gunstige uitwerking hebben op het prijsniveau. In dat geval zal een verhoging van de huurtoeslag niet leiden tot een extra huurverhoging, althans, zo lang de huren niet worden geliberaliseerd, maar daarin zal deze Kamer na morgen wellicht een mooie rol kunnen spelen.

Onze bezwaren zijn van dien aard dat ik besef dat de indieners en de minister daaraan vandaag niet zullen tegemoetkomen, maar ik wil hun toch die kans bieden, zeker nu de minister zich vandaag zo herderlijk voelt.

*N

De heer **Hofstra**: Mevrouw de Voorzitter. Ik dank mevrouw Meindertsma voor de woorden die zij heeft gesproken. Ik meen te mogen stellen dat zij het goed heeft begrepen wat de indieners betreft. Er is bij ons geen bezwaar om in de geest van circulaire MG2006-06 de zaken aan te passen. Ik dring er wel op aan om de mogelijkheid open te houden dat er weer iets nieuws wordt bedacht wat misschien nog beter is. Die flexibiliteit moet er zijn.

Over de inzet van het geld hebben wij als indieners geen duidelijke opvatting uitgesproken. Daarover staat ook niets in de stukken. Ik sluit niet uit dat tussen de fracties waaruit de indieners zijn voortgekomen verschillen van mening hierover bestaan. Ik laat dit punt dan ook maar in die zin open dat wij wel zullen zien wat hiermee gebeurt en hoe de regering dit invult. Dit is onderwerp van controle door de Tweede en de Eerste Kamer.

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Ik heb dit niet uit mijn duim gezogen. Ik heb het de heer Hofstra zelf horen zeggen in zijn eerste termijn dat ook de indieners van mening zijn dat de middelen op de meest effectieve plaatsen moeten worden ingezet. Daarbij sprak ik nog van "de oude wijken", terwijl ik daarnet heb gesproken van "de 41 wijken van minister Winsemius". Ik neem aan dat de indieners wel degelijk van mening zijn dat het verstandig is om de middelen daar in te zetten.

De heer **Hofstra**: Dat ben ik op zichzelf met u eens. Dat hebben wij niet voor niets genoemd. Wij kennen in dit land echter ook nog plattelandsgebieden en dorpen. Ik wil niet op voorhand zeggen dat deze regeling nooit zou mogen worden gebruikt buiten de genoemde wijken. Wij hebben er geen gedetailleerde uitspraken over gedaan hoe dit zou kunnen of moeten worden verdeeld. Dat lijkt ons ook primair een zaak van de minister.

Ik neem aan dat de minister zal ingaan op de vragen over de AMvB.

De heer Van Raak heeft een aantal vrij ingrijpende opmerkingen gemaakt, die wel consistent en consequent zijn in die zin dat wij die aan de overzijde ook steeds hebben gehoord vanuit de SP-fractie. Hij zal er wel begrip voor hebben dat wij daarmee op dit moment niet veel aan kunnen. Over de inkomensgrens is heel lang gedelibereerd. Die is ook onderwerp geweest van de beraadslagingen. Ik kan nu moeilijk zeggen dat wij die grens weer enigszins gaan verlagen. Wij hebben er principieel voor gekozen. De heer Van Raak zou dan misschien tegen het wetsvoorstel moeten stemmen. De financiering, de rechtsgelijkheid en het verschil met de huurtoeslag zijn ook steeds bediscussieerd. Wij hebben heel bewust gekozen voor dit systeem.

De heer Van Raak heeft nog een heel teer punt aangeroerd, te weten de bezuiniging op de huurtoeslag. Ik meen dat ik er op dat punt ook maar het beste het zwijgen toe kan doen namens de indieners.

*N

Minister **Winsemius**: Mevrouw de Voorzitter. Ik dank mevrouw Meindertsma voor de positieve opstelling namens het grootste deel van de Kamer. Zij heeft mij in grote lijnen goed verstaan, onder meer over de huurkoop en de fair value in het kader van de BEW-plus. Bij de voorhang zal zij vanzelf zien hoe dit eruit komt te zien.

Op termijn gaan wij ons richten op de meest kwetsbare buurten. Daartoe gaan wij een serieuze poging doen, ook gehoord de opmerkingen die in deze Kamer zijn gemaakt. Ook dat komt bij de Kamer terug. Wij zijn er nog niet helemaal over uit. Er zijn verschillende mogelijkheden om over na te denken. Die serieuze poging sluit ook goed aan bij de originele intenties van de initiatiefnemers.

Voor de zomer zal de AMvB worden voorgehangen, behalve wanneer mocht blijken dat dit onverhoopt problemen geeft. Dan zullen wij een nette brief schrijven om de discussie aan te houden. Wij verwachten die problemen echter niet. Wij komen dus in principe bij de Tweede en de Eerste Kamer terug met de AMvB.

Wij zullen met Aedes overleggen over de rol van de corporaties als mededrager van de tweede AMvB.

De heer Van Raak heeft erover gesproken of het voorstel leidt tot hogere koopprijzen. Ik maak mij sterk dat het effect van 500 woningen op de koopprijzen niet sensationeel zal zijn. Wij geloven beiden in verruiming van de woningmarkt als basis van een grotere ontspanning. Wij hopen en nemen aan dat die rond 2010 een eind zal zijn gevorderd en dat wij dan zullen spreken van een beter evenwicht. Ik kan mij niet goed voorstellen dat dit dan zal leiden tot een spectaculaire stijging van de koopprijzen. Dit is misschien een punt om goed in het oog te houden, maar het lijkt mij dat het niet zo'n vaart zal lopen.

Mevrouw Meindertsma heeft gevraagd hoe wij de doelgroepen zullen bereiken. Het ligt voor de hand dat wij daarbij primair zullen kiezen voor het hypotheekkanaal. De regeling is in hoge mate gedomineerd door de hypotheekgarantie, de NHG. Daarbij komt iedereen voorbij, waardoor men ook iedereen gemakkelijk kan bereiken met brochures. Dat zullen wij zeker doen. Wij zullen ook de andere kanalen benutten, zoals dat van de corporaties, maar dit wordt het primaire kanaal voor de eerste golf die wij verwachten.

De beraadslaging wordt gesloten.

De wetsvoorstellen worden zonder stemming aangenomen.

De **voorzitter**: De aanwezige leden van de fractie van de SP wordt conform artikel 121 van het Reglement van Orde aantekening verleend, dat zij geacht willen worden zich niet met het Voorstel van wet van de leden Duivesteijn en Hofstra tot wijziging van de Wet bevordering

eigenwoningbezit (verruiming en vereenvoudiging van de werking van de Wet bevordering eigenwoningbezit) (29917) te hebben kunnen verenigen.
**

De vergadering wordt van 12.40 uur tot 13.30 uur geschorst.

De **voorzitter**: Ik verzoek de leden, te gaan staan.

Op 8 november jongstleden is na een slepende ziekte oud-PvdA-senator David van Ooijen overleden. Hij was lid van deze Kamer van 1987 tot en met 1993. De dominicaner pater David van Ooijen, geboren op eerste kerstdag 1939, studeerde na het doorlopen van de kweekschool filosofie en theologie aan de Katholieke Universiteit Nijmegen. In 1993 promoveerde hij bij de Faculteit der Sociale Wetenschappen van de Erasmus Universiteit op dat wat hem na aan het hart lag: de belangen van woonwagenbewoners.

Tot zijn lidmaatschap van de Tweede Kamer was hij beroepsmatig betrokken bij diverse onderwijsinstellingen. Eerst als onderwijzer, laatstelijk als adjunct-directeur van een vormingscentrum in internaatsverband in Huissen. In 1961 trad hij toe tot de dominicanen. Hij koos voor die orde wegens haar democratische karakter en studieuze houding.

Vijf jaar later werd hij lid van de Partij van de Arbeid. David van Ooijen was vanaf 1966 achtereenvolgens lid van het afdelings- en gewestbestuur van de PvdA, lid van de partijraad en lid van provinciale staten van Gelderland. Dat laatste bleef hij tot 1972. Binnen de Partij van de Arbeid was Van Ooijen in de loop van de jaren onder andere tevens voorzitter van het Centrum voor Levensbeschouwing en Politiek.

Lid van de Tweede Kamer werd hij 1971. Dat lidmaatschap duurde vijftien jaar. Hij gold als onderwijsspecialist en was in die Kamer dan ook onder andere gedurende drie perioden voorzitter van de vaste commissie voor Onderwijs en Wetenschappen. Dat hij een buitengewoon actief Kamerlid was, blijkt tevens uit het feit dat hij maar liefst vier initiatiefvoorstellen indiende, vooral op het terrein van onderwijs en één voorstel dat moest leiden tot wijziging van de Woonwagenwet. Drie van die voorstellen kregen daadwerkelijk kracht van wet.

Na zijn lidmaatschap van de Tweede Kamer was hij vijf jaar lid van het college van bestuur van de Open Universiteit te Heerlen. In die periode werd hij ook lid van de Eerste Kamer, en hij bekleedde meteen het vicevoorzitterschap van zijn fractie. Ook in deze Kamer had Van Ooijen onderwijs in zijn portefeuille. In zijn maidenspeech in 1987 pleitte hij voor minder gedetailleerde bemoeienis van de Haagse politiek met het basisonderwijs. Zijn bijdrage was kenmerkend voor hoe hij was en handelde: praktisch, sober en met een forse dosis realiteitszin. Daarbij verenigde hij innemendheid, vriendelijkheid en ernst in zich.

David van Ooijen was de laatste politiek actieve priester in Nederland. Hij verliet de Eerste Kamer toen hij gekozen werd tot provinciaal van de dominicanen. Hij werd hoogleraar aan de pauselijke universiteit Sint Thomas van Aquino in Rome en lid van de Economische Raad van de Dominicaner Orde. Hij was Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw, Commandeur in de orde van Oranje-Nassau en Grootofficier in de orde van verdienste van Luxemburg. Hij is 66 jaar geworden.

De Eerste Kamer herdenkt onze veel te vroeg overleden oud-collega in dankbaarheid voor wie hij was en voor wat hij mocht betekenen. Ik hoop dat deze herinnering een steun is voor zijn familie bij het verwerken van hun verdriet. Ik verzoek u om een moment van stilte.
**

(De vergadering neemt enkele ogenblikken stilte in acht.)

De vergadering wordt enkele minuten geschorst.

*B
!Stemmingen!

Aan de orde zijn de **stemmingen** in verband met het wetsvoorstel **Wijziging van de Elektriciteitswet 1998 en van de Gaswet in verband met nadere regels omtrent een onafhankelijk netbeheer (30212)**,
en over:
- de motie Doek c.s. inzake inwerkingtreding van het wetsvoorstel Splitsing van energiebedrijven (30212, H).

(Zie vergadering van 14 november 2006.)

De **voorzitter**: Ik geef gelegenheid tot het afleggen van stemverklaringen vooraf over de motie.
**

*N

De heer **Kox** (SP): Voorzitter. In het vorige debat heb ik aan met name de VVD-fractie beloofd om goed na te denken over deze motie en hierover nog een nachtje te slapen. Ik noemde deze motie, naar analogie van een destructief amendement, in positieve zin een destructieve motie, namelijk iets wat het oorspronkelijke vernietigt. Ik heb begrepen dat zo'n destructieve motie een heel constructief gevolg gaat hebben, in die zin dat een splitsingswet geen splitsingswet gaat worden. Als de Kamer zo creatief is om het constructieve en destructieve aspect met elkaar te verbinden, zeker als het resultaat iets is wat ik steeds heb gewild, kan ik mijn steun aan deze motie niet onthouden. De SP-fractie zal dan ook met graagte vóór deze motie stemmen.

*N

De heer **Schouw** (D66): Voorzitter. De D66-fractie kan van harte instemmen met deze motie. Ik kan deze motie

ook niet los zien van dit wetsvoorstel. De D66-fractie vindt dat er in het debat van vorige week een buitengewoon innovatieve package deal tot stand is gekomen, dat wil zeggen een interessant energiepakketje, tussen fervente voorstanders van dit wetsvoorstel en twijfelaars over dit wetsvoorstel. Ik wil met nadruk zeggen dat dit wetsvoorstel wat de D66-fractie betreft absoluut geen poldercompromis of iets dergelijks is. De doelen van de wet worden voor 100% gerealiseerd. Als energiebedrijven niet meewerken aan de politieke wensen van het parlement, hangt splitsing hen als het zwaard van Damocles boven het hoofd. De minister heeft dat vanmorgen in een brief bevestigd.

*N

De heer **Doek** (CDA): Voorzitter. Ik kan kort zijn. De CDA-fractie meent dat deze motie goed de randvoorwaarden aangeeft voor een besluit tot inwerkingtreding van de wet met betrekking tot het splitsingsbesluit. De CDA-fractie dankt de regering voor haar brief van 17 november 2006 waarin de regering aangeeft deze motie overeenkomstig het dictum te zullen uitvoeren. Mijn fractie zal uiteraard voor de motie stemmen. Indien deze motie wordt aangenomen, zal onze fractie ook instemmen met het wetsvoorstel.

*N

De heer **Ketting** (VVD): Voorzitter. Voor mijn fractie was deze motie niet zo hard nodig. Zij heeft haar wel meeondertekend om de vier betrokken bedrijven duidelijk te maken dat, nu de beide Kamers zo overduidelijk en vrijwel unaniem hebben gesproken, het moment van "geen woorden, maar daden", is aangebroken, om de doelstellingen van de wet voortvarend te verwezenlijken. Bij gebreke daarvan vertrouwt mijn fractie op de toezegging van de minister dat hij het zwaard van Damocles, dat wil zeggen wettelijke splitsing, terstond zal hanteren, zoals hij dat heden schriftelijk aan de Kamer heeft bevestigd. Ik citeer: "De VVD heeft mij gevraagd om, zodra ik zie dat dat gevaar zich voordoet, onverwijld met de Kamer in overleg te treden en het KB te slaan." Mijn fractie zal daarom deze motie steunen.

*N

Mevrouw **Sylvester** (PvdA): Voorzitter. De fractie van de PvdA is tevreden met de uitkomst van het debat van de afgelopen week. Wij danken de minister voor de constructieve wijze waarop hij het debat heeft gevoerd. Met de motie die wij samen met de CDA-fractie hebben ingediend en die breed werd ondersteund in deze Kamer, vinden wij dat onze bezwaren voldoende worden ondervangen. In de motie wordt aandacht besteed aan het in publieke handen houden van de netten, de risico's op grond van de cross-borderleases, de juridische bezwaren en het ontbreken van een EU-richtlijn. Hetgeen deze wet regelt, namelijk introductie van de vette netbeheerder en versterking van de Directie Toezicht Energie, heeft voor ons de doorslag gegeven.

De PvdA is voorts tevreden over de brief die de minister op 17 november 2006 aan de Kamer heeft gezonden naar aanleiding van het debat. In deze brief wordt bevestigd dat de motie overeenkomstig het dictum zal worden uitgevoerd. Dit alles gezegd hebbende, zal het geen nieuws zijn dat de PvdA-fractie voor de motie zal stemmen. Als de motie wordt aangenomen, zal mijn fractie ook voor het wetsvoorstel stemmen.

Er is gesproken over een zwaard van Damocles. Wij kijken daar iets anders tegenaan. Een belangrijke reden voor de PvdA-fractie om voor het wetsvoorstel te stemmen, is de hoop dat na het aannemen ervan sprake zal zijn van rust en er een einde zal komen aan de zorgelijke toon van het debat tussen voor- en tegenstanders. De PvdA-fractie hoopt dat de sector zich kan concentreren op hetgeen waarvoor deze in het leven is geroepen, namelijk het leveren van energie, en dat toekomstige overleggen tussen de minister en de sector een constructief karakter zullen hebben. Daar is ons land bij gebaat.

In stemming komt de motie Doek c.s. (30212, H).

De **voorzitter**: Ik constateer dat deze motie met algemene stemmen is aangenomen.

Ik geef gelegenheid tot het afleggen van stemverklaringen vooraf over het wetsvoorstel.
**

*N

De heer **Kox** (SP): Voorzitter. De fractie van de SP vond het voorliggende wetsvoorstel slecht en veel te ver gaan. Het verregaande effect is er op miraculeuze wijze uitgehaald door de Eerste Kamer, waarvoor mijn complimenten. Wij blijven echter nog steeds met een slechte wet zitten. De unanimiteit van deze Kamer over de motie, werd door de stemverklaringen meteen al enigszins vervluchtigd. De tegenstellingen liggen al op tafel. Dat komt doordat dit wetsvoorstel slecht was en nog steeds slecht is. Met onze steun aan de motie, hebben wij betuigd dat wij het verregaande deel eruit wilden halen. Slecht blijft echter slecht. Daarom zullen wij tegen het wetsvoorstel stemmen.

*N

De heer **Ketting** (VVD): Voorzitter. Mijn fractie constateert met instemming dat dit wetsvoorstel vrijwel unaniem zal worden aangenomen. Daarmee heeft deze Kamer, zoals ook de Tweede Kamer heeft gedaan, een breed gedragen politieke beslissing genomen die voor de regering de opdracht inhoudt de implementatie van de wet voortvarend tot stand te brengen ter borging van het publiek belang van het netwerk, het tot stand brengen van financiële transparantie, splitsing van activiteiten bij de geïntegreerde elektriciteitsbedrijven en het ontwikkelen

van de markt ten gunste van de consumenten, burgers en bedrijven. Mijn fractie zal instemmen met dit wetsvoorstel.

In stemming komt het wetsvoorstel.

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fractie van de SP tegen dit wetsvoorstel hebben gestemd en die van de overige fracties ervoor, zodat het is aangenomen.
**

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

*B
!Werken aan winst!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:
- het wetsvoorstel Wijziging van belastingwetten ter realisering van de doelstelling uit de nota "Werken aan winst" (Wet werken aan winst) (30572).

(Zie vergadering van 20 november 2006.)

De **voorzitter**: Ik constateer dat de schriftelijke antwoorden op een aantal vragen over dit wetsvoorstel zijn ontvangen en inmiddels zijn rondgedeeld.
**

De beraadslaging wordt hervat.

*N

Minister **Zalm**: Voorzitter. Ik zal in mijn beantwoording beginnen met het buitenland, met de internationale aspecten. Dan komen de race to the bottom aan de orde, de gemeenschappelijke belastingbasis en de vraag hoe het met de boxen in Brussel staat en het rapport van de SOMO, een door de overheid gesubsidieerde club die vooral lelijke dingen over Nederland zegt. Daarna komt aan de orde hoe het budgettair of financieel zit. Daar zijn een aantal kritische vragen over gesteld. Ik zal ook iets zeggen over verdergaande herzieningen, maar niet al te veel, en iets over allerlei dekkingsmaatregelen waar kritiek en commentaar op is geleverd in onder andere het betoog over de totaalwinst van de heer Essers en de inbreuken daarop. Ook ga ik in op de verliesverrekening van goodwill, de commissie insolventierecht, het midden- en kleinbedrijf en tot slot op de cultuurgrondvrijstelling en de overdrachtsbelasting. Daar hoop ik mijn betoog mee af te sluiten.

Een aantal uwer, vooral degenen die politiek gesproken aan de linkerkant kunnen worden gepositioneerd, hebben gevraagd of het een race to the bottom was en of dat geen uitdrukking was van een soort populistisch anti-Europeanisme. Zij hebben ook gevraagd of de race to the bottom niet voortdurend moest worden geagendeerd in de Ecofin. Ik zie het doemscenario van de race to the bottom niet. Wel kunnen wij vaststellen dat de officiële tarieven, de statutaire tarieven dalen. Dat is niet alleen in Nederland zo; ook in Duitsland is dit gaande. Ik vind het overigens opmerkelijk dat mijn Duitse collega die ik met enige regelmaat zie, mij nooit in negatieve zin heeft aangesproken op de Nederlandse voornemens. Ik heb ook ten overstaan van mijn collega's met name de combinatie van grondslagverbreding en tariefsverlaging als economisch zinnig uitgevent. Die tendens zie je in meer lidstaten van de Europese Unie. In de statistieken is van de race to the bottom niet zo gek veel terug te vinden. De totale winstbelasting als percentage van het bbp daalt niet, hoewel de officiële tarieven wel dalen. De opbrengst van de winstbelasting daalt ook niet als percentage van de totale belastingopbrengsten. Dat komt doordat in bijna alle landen ook in overwegende mate tariefverlaging wordt gefinancierd door grondslagverbreding of andersoortige lastenverzwaring voor het bedrijfsleven. Dat geldt in feite natuurlijk ook voor het overgrote deel van dit wetsvoorstel. Het is een totale operatie in termen van tariefsverlaging inclusief de inkomstenbelastingmaatregel van zo'n 3,2 mld. Daarvan wordt 2,5 mld. in grondslagverbreding teruggevonden. Overigens wordt ook verder de totale lastenverlichting van bedrijven nog iets gereduceerd, uiteindelijk tot 500 mln., doordat wij ook nog het een en ander doen in premies en dergelijke. De heer Kox heeft het goede getal genoemd, dus hij heeft de prijs op dit punt. Het totale effect voor het bedrijfsleven is dus een half miljard, terwijl de tariefsoperatie 3,2 mld. beloopt.

De heer **Leijnse** (PvdA): Dat laatste wisten wij al, want dat staat in de stukken. Ik wil even terug naar wat de minister over de opbrengst van de winstbelasting als percentage van het bbp zegt. Hij zegt dat de totale opbrengst als percentage van het bbp niet daalt. Geldt deze uitspraak voor Europa als geheel, voor Nederland of meer specifiek voor sommige landen wel en andere niet? Vindt de minister het zinnig om een aandeel van de winstbelasting in het bbp als vaste maatstaf te hanteren voor een redelijke belastingdruk op het bedrijfsleven?

Minister **Zalm**: In de eerste plaats spreek ik over Europa in zijn algemeenheid, maar het geldt ook voor Nederland. Ooit hebben wij 48 gehad, maar inmiddels gaan wij richting de 25, 26. In 2007 daalt de winstbelasting als percentage van het bbp niet. Dat geldt voor Nederland en Europa. Het is wel een grove maatstaf. Je kunt deze ook meten als percentage van de winst, maar dan kom je in een cirkelredenering terecht. Als wij veel mogelijkheden bieden om de winst fiscaal klein te houden, heb je het in feite over de grondslag. Als je mag afschrijven tot ver onder de werkelijke waarde, wat het systeem was, dan kom je fiscaal ook tot een kleine winst. Officieel is sprake van een hoog belastingpercentage over de fiscaal vastgestelde winst, maar het probleem is dat de fiscale winst te laag wordt vastgesteld. Dan lijkt het alsof sprake is van een

hoge belastingdruk, maar in werkelijkheid is dat niet het geval. Om een indruk te krijgen van de bijdrage van het bedrijfsleven aan de schatkist, uit hoofde van de winstbelastingen, kijken wij dus naar de opbrengst van de winstbelastingen als percentage van het bbp. Ik erken dat het een grove maatstaf is, maar het is een zinniger maatstaf dan wanneer je alleen het tarief bekijkt.

In veel andere lidstaten waren de statutaire tarieven overigens al verlaagd. Nederland had altijd een vooraanstaande fiscale positie. Wij werden fiscaal als zeer aantrekkelijk gekwalificeerd, maar op alle rankings waren wij qua aantrekkelijkheid inmiddels teruggelopen. Er moest dus groot onderhoud worden gepleegd. Met dit wetsvoorstel vind ik dat dit heel goed is gebeurd, zowel gelet op de internationale verhouding als wat betreft de kwaliteit van het belastingsysteem. Het tarief op echte winstgevende activiteiten gaat omlaag. Een aantal faciliteiten dat niet veel met echte economische winstgevendheid te maken heeft, bijvoorbeeld het royale afschrijvingsregime en het achter je aan slepen en voor je uit schuiven van verliezen, is de belangrijkste grondslagverbreder. Per saldo verbeter je op die manier ook de kwaliteit van de belastingen.

Ik zie dus nog geen race to the bottom. Ik hoop ook niet dat die er komt. Er is sprake van een gezonde vorm van beleidsconcurrentie. Daar ben ik nooit vies van geweest. Bij de vormgeving hebben wij de Europese spelregels scherp in het oog gehouden. Wij zijn met de boxen naar Brussel gegaan om zeker te stellen dat die de toets der kritiek van de staatssteun kunnen doorstaan. Wij hebben de Nederlandse wetgeving met dit voorstel op een aantal punten beter in lijn gebracht met het Europese recht.

De heer **Leijnse** (PvdA): Ik wil de formulering iets preciezer, om te wegen hoe het Europese argument ten opzichte van het wetsvoorstel moet worden gezien. Sommige landen hebben een lager tarief, ook qua effectiviteit, maar wel een bredere grondslag. Andere landen hebben een hoger tarief, maar een smallere grondslag. Neem je het percentage van het bbp als opbrengst van de winstbelasting, dan is sprake van een veel grotere gelijkheid. Stelt de minister nu dat wij naar een lager tarief gaan, maar dat dit zodanig wordt gecompenseerd door een bredere grondslag, breder dan in andere landen -- ik heb het niet over dit wetsvoorstel alleen -- dat wij per saldo hetzelfde aandeel bbp aan winstbelasting ophalen als landen als Duitsland of Frankrijk of andere met ons concurrerende landen?

Minister **Zalm**: Dat heb ik niet precies betoogd. Als je over een langere periode naar Europa kijkt, zie je niet dat de opbrengst van de winstbelastingen aan het dalen is. Dat is wat anders dan dat onze opbrengst van de winstbelasting als percentage van het bbp precies gelijk is aan het percentage in de andere landen van Europa. Bovendien heb ik daar ook geen behoefte aan. Dat geldt ook niet voor de btw en de milieuheffingen. Die liggen bij ons aanmerkelijk hoger dan gemiddeld. Je mag je eigen belastingmix dus wel kiezen.

De heer **Leijnse** (PvdA): Maar het gaat om de onderlinge verhoudingen en niet om wat Europa per saldo doet.

Minister **Zalm**: Als je te maken hebt met een race to the bottom, in die zin dat men tegen elkaar op concurreert met steeds verdergaande tariefverlagingen, dan zou je moeten zien dat gemiddeld in Europa de opbrengst van de winstbelastingen daalt als percentage van het bbp. Mijn stelling is dat wij dit tot nu toe niet hebben gezien. De norm is niet dat wij per se precies moeten vangen wat er gemiddeld wordt gevangen in Europa. Vorige tariefmaatregelen zijn mede gefinancierd uit verhogingen van werkgeverslasten in de sociale sfeer. En dat vind je uiteraard niet in zo'n winstbelasting terug. Ik denk dan ook dat wij niet zo heel vreemd bezig zijn en dat er zeker geen sprake is van populistisch anti-Europeanisme. Integendeel, wij vinden dat wij in Europa een prominente rol moeten spelen, ook op economisch gebied. Dit vereist dat wij met ons fiscale vestigingsklimaat in de voorhoede blijven, daarvoor is deze wetgeving bedoeld.

Dan de common consolidated corporate tax base, afschuwelijk jargon; de heer Leijnse had de afkorting CCCTB al ontrafeld en hij had zelfs al geraden waarvoor deze staat. Nederland ziet het belang van een gemeenschappelijke heffingsgrondslag in Europa, het zou met name voor het internationale bedrijfsleven een groot voordeel opleveren om de fiscale grondslagen voor de winstbelasting in de verschillende landen op precies dezelfde manier vast te stellen. Het zou ook de positie van Nederland ten opzichte van Japan en de Verenigde Staten en Europa als geheel kunnen versterken, want op dit moment hebben bedrijven te maken met 25 verschillende belastingstelsels, en straks met 27. Dit is natuurlijk een nadeel, dus op zichzelf zou een gemeenschappelijke belastingbasis een positief effect kunnen hebben. Maar goed, dit zijn dromen, en tussen droom en daad staan wetten in de weg en praktische bezwaren. Bovendien moet je het er allemaal over eens zien te worden, dus het is echt een project van de lange adem, als er al een goede uitkomst mogelijk is. Het is een complex geheel, want sommige lidstaten staan er zeer sceptisch tegenover en andere zijn er ronduit tegen. Weer andere willen er hooguit over praten als op voorhand duidelijk is dat er nooit een minimumtarief zal komen, omdat zij geheel vrij willen zijn bij de tariefstelling. Er zijn lidstaten met een laag tarief en een brede grondslag; die staan er het meest sceptisch tegenover, zij vrezen dat zij voor een gemeenschappelijk basis hun grondslag zullen moeten versmallen en daardoor ook hun tarief zullen moeten verhogen. De Europese Commissie is bezig om informatie te verzamelen over al die verschillende belastingsystemen. Zij hoopt zelfs in 2008 een voorstel te kunnen doen. Nederland werkt hier actief aan mee, wij zien het belang hiervan op de langere termijn. En wij mikken hierbij op een brede belastingbasis; dat is eigenlijk ook de tendens in dit wetsvoorstel. Als het nog breder kan, ook Europees, dan gaan wij daar ook voor.

Een kenmerk van dit wetsvoorstel is eigenlijk ook dat de fiscale winstbepaling bij de bedrijfseconomische winstbepaling en bij de moderne opvattingen op dit vlak aansluit; de International Financial Reporting Standards

(IFRS) zijn hier een goed voorbeeld van. In de sfeer van de afschrijving schuiven wij ook meer toe naar de bedrijfseconomische grondslag, zodat het geheel dichter bij de bedrijfseconomische winstbepaling komt. Hierbij willen wij inderdaad een minimumtarief, maar dit pleidooi vindt op dit moment weinig weerklank, ook bij de Commissie. Maar als je iets wilt doen aan de grondslag, zul je toch ook een minimumtarief moeten bepalen om een ondergrens in de concurrentie te kunnen aanbrengen en minimaal een level playing field te garanderen.

Anders dan wat de heer Van Middelkoop heeft gesteld, is dit nu juist niet in strijd met mijn vaststelling dat er nu geen sprake zou zijn van een race to the bottom. Ik heb er al op gewezen dat tariefsverlaging meestal gecombineerd wordt met grondslagverbreding, maar als er een common tax base is, is het afgelopen met grondslagverbreding. Dan kun je daarmee nooit meer iets financieren, want de grondslag is dan Europees vastgelegd. Dan is er alleen nog maar het middel van tariefsverlaging; die zou tot een dergelijke race to the bottom kunnen leiden, daarom vind ik dat er in ieder geval een bodem bepaald moet worden. Dan ontstaat er misschien wel zo'n race, maar dan is de bottom wel hoger dan nul. Dus als er een gemeenschappelijke grondslag komt, moet er ook een minimumtarief komen. Dat is overigens niet nieuw in Europa, want er gelden op meer terreinen minimumtarieven, bijvoorbeeld voor de btw en accijnzen. Het staat landen overigens vrij om een hogere heffing vast te stellen. Bij de btw zie je dat ook. Het Nederlandse tarief ligt boven het voorgeschreven minimumtarief. Hetzelfde geldt voor de accijnzen. Zowel voor minerale oliën als alcohol ligt het Nederlandse tarief boven het minimum dat Europa voorschrijft.

De regelingen voor de octrooibox en voor de rentebox zijn afzonderlijk gemeld, met het verzoek om een geensteunbeschikking. Het ligt nu bij de Commissie ter beoordeling. De Commissie heeft vragen gesteld naar aanleiding van beide meldingen. Die zijn beantwoord. De Commissie heeft nog aanvullende vragen gesteld over de octrooibox, omdat die blijkbaar als het meest innovatief of bijzonder wordt beschouwd. Wij willen die vragen ook snel beantwoorden. Wij houden dus goede moed dat beide boxen door Brussel komen. Verschillende geledingen in de Commissie menen zich overigens met dit onderwerp te moeten bemoeien. Staatssteun valt primair onder het Directoraat-generaal Concurrentie. U zult zich echter kunnen voorstellen dat ook de juristen van de Commissie, de algemene juridische dienst, en de belastingdeskundigen ernaar willen kijken. Er zijn dus meer commissarissen bij dit onderwerp betrokken.

Bij de Gedragscodegroep, de Primarologroep, vindt melding pas plaats als de nationale besluitvorming is afgerond. IJs en weder dienende, zullen wij het dus begin volgend jaar melden. Wij zullen dan zowel de octrooibox als de rentebox in de Primarologroep uiteenzetten en uitleggen. Gelijke behandeling is natuurlijk een belangrijk uitgangspunt voor Nederland. Wij menen dat er precedenten in andere landen zijn waarop wij ons kunnen beroepen en dat wij in de Primarologroep dit uitstekend kunnen verdedigen. Ik weet natuurlijk niet hoe anderen in die groep erop zullen reageren, maar wil van een effectieve blokkade via de Primarologroep sprake zijn, dan moet er echt unanimiteit tegen Nederland zijn.

De heer **Minderman** (GroenLinks): Als het pas na besluitvorming wordt voorgelegd aan de Primarologroep en als u nu al weet dat in de Code of Conduct staat dat vooral wordt gekeken naar voordelen die worden toegekend aan bedrijven die geen substantiële economische activiteiten in Nederland hebben, weet u toch al dat u daarmee in de problemen komt?

Minister **Zalm**: Nee, de rentebox is gewoon voor elk Nederlands bedrijf toegankelijk. Die is toegankelijk voor het midden- en kleinbedrijf. De rentebox is niet sectoraal en algemeen toegankelijk. Dat daaruit voordelen voortvloeien, hangt meer samen met het feit dat er verschillen in belastingstelsels tussen de lidstaten zijn. Zodra je dat als een probleem gaat zien, is de enige oplossing de grote uniformering waarvan ik nog niet zie dat die er komt.

De heer **Minderman** (GroenLinks): De afgelopen jaren is er een enorme toename geweest in brievenbusmaatschappijen. In Brussel wordt daar toch wat kritisch naar gekeken. Die maatschappijen komen hier toch in een prachtig instrumentarium terecht.

Minister **Zalm**: Nee, de rentebox bestond niet en bestaat überhaupt nog niet. Je kunt dus niet zeggen dat deze trustmaatschappijen Nederland kiezen vanwege de rentebox. Die connectie zie ik niet.

De heer **Minderman** (GroenLinks): Nee, niet vanwege de rentebox. De rentebox faciliteert ze echter wel.

Minister **Zalm**: Ik kom straks nog op het SOMO-rapport. De SOMO meent ook dat het er alleen maar beroerder op wordt. Ik kan er wel iets tegenover stellen, maar ik kom straks graag daarop terug.

De heer **Essers** (CDA): Kan de minister inschatten wanneer de beslissing uit Brussel te verwachten is? Ik begrijp dat er vragen over de groepsrentebox zijn gesteld. Nederland heeft daar antwoord op gegeven.

Minister **Zalm**: Men moet snel een besluit nemen. De termijnen ken ik niet uit mijn hoofd. Óf men moet opnieuw vragen stellen óf men moet een onderzoeksprocedure starten. Ik hoop vrij snel een uitspraak te krijgen. Binnenkort zal in Brussel in breder verband tussen de diensten over dit onderwerp worden vergaderd.

De Raad van State heeft de octrooibox en groepsrentebox min of meer aangemerkt als een fiscale

subsidie. De regering heeft daarin een wat andere lijn: de boxen zijn onderdeel van de primaire heffingenstructuur. In de inkomstenbelasting hebben wij ook een boxenstelsel met verschillende tarieven voor verschillende typen inkomsten. Wij stappen over van een synthetische belasting naar een analytische belasting met verschillende tarieven voor verschillende soorten inkomsten. Het wordt dan onderdeel van de belastingstructuur. Nogmaals, in de inkomstenbelasting hebben wij ook verschillende tariefstructuren. In box 1 hebben wij een progressieve belastingstructuur, in box 2 een flat rate van 25% en in box 3 een tarief van 30% met een fictieve opbrengstberekening. Dan heb je geen maatstaf meer. Wordt er overbelast in box 1? Zit er subsidie in box 2? Dat is niet meer te bepalen, omdat je in zo'n analytisch systeem verschillende tarieven voor verschillende typen inkomsten hebt. Daarmee is er geen benchmark meer om te zeggen of iets al of niet een subsidie is. Wij houden het erop dat dit een introductie is van een analytische vennootschapsbelasting. Daarmee zijn de boxen onderdeel van de primaire heffingstructuur.

De heer Leijnse heeft waardering uitgesproken voor de octrooibox. Het is een onderwerp dat tot en met de SP op niet al te veel verzet lijkt te stuiten. Aan de overzijde was de SP ook redelijk positief. GroenLinks was daar kritisch; Vendrik vond het maar niks. Irrgang zag er wel wat in. Dat spiegelt zich hier.

Dit is een van de onderdelen van de voorstellen die vrij breed worden ondersteund. Dat geldt ook voor enkele grondslagverbredende maatregelen. Het is heel moeilijk om ex ante een berekening te maken van de hoeveelheid aan extra investeringen die hiermee wordt uitgelokt. Het zal in 2010 worden geëvalueerd. Het is een heel mooie aanvulling op het R&D-bevorderende instrumentarium dat wij al hebben. Dat zit helemaal aan de voorkant van de R&D-activiteit. Als je aan R&D gaat doen, krijg je een loonkostensubsidie via de bestaande faciliteit. Dit ziet erop dat je, als je geslaagde R&D hebt verricht, minder belasting hoeft te betalen. Het maakt de combinatie heel interessant. Je komt het beoefenen van R&D in de aanvangsfase tegemoet en tegelijk wordt geslaagde R&D met een gematigd belastingtarief belast. Het lijkt mij aannemelijk dat dit de vestigingsplaats Nederland aantrekkelijker maakt. Ik weet eigenlijk wel dat dit zo is, gezien het enthousiasme van de grote R&D-bedrijven. Er is ook nog de loonkostensubsidieregeling. Wij wenden dit gedeelte van het bedrag niet aan voor een tariefdaling, maar voor een speciale tariefdaling voor R&D-activiteiten. Bij de evaluatie zullen wij bezien wat de resultaten zijn geweest.

Er is beweerd dat Nederland een belastingparadijs is. Dat deed mij even denken aan Milton, die een prachtig gedicht schreef, Paradise Lost, en daarna ook nog eens Paradise Regained. Zover zijn wij nog niet, ondanks alle beweringen die worden gedaan. In het SOMO-rapport wordt gesuggereerd dat Nederland een belastingparadijs is, omdat er vrijwel geen belasting wordt geheven, maar dat kun je echt niet beweren. In de ib belasten wij nog steeds met 52% als toptarief, en dat is niet niks. Ook in de Vpb zitten wij op het Europees gemiddelde, zodat er in Nederland wel degelijk belasting wordt betaald, wat ook blijkt uit de opbrengst van de belastingen. Wat je bij belastingparadijzen ook nog wel eens ziet, is dat er internationaal geen gegevens worden uitgewisseld, maar wij doen keurig mee aan iedere gegevensuitwisseling. Wij hebben binnen Europa gekozen voor die uitwisselingsformule. In de EU en de OESO is een discussie gevoerd over schadelijke belastingconcurrentie, waar Nederland nu, na aanpassingen van de rulingpraktijk, OESO- en EU-proof is. Niemand in Europa probeert Nederland te kwalificeren als een belastingparadijs.

Met Werken aan winst wordt dat niet anders: Nederland wordt aantrekkelijker voor reële activiteiten, vanwege het tarief van 25,5%. De rentebox is eigenlijk defensief, want zonder die box zien wij de financieringsactiviteiten voor het Nederlandse bedrijfsleven verdwijnen naar België, Ierland of Zwitserland. De bedoeling is dat wij die activiteiten hier houden. De rentebox wordt becijferd op 450 mln., wat deels een schijnbecijfering is, in die zin dat dat een statische berekening is. Toch weten wij ook dat, als de tariefverlaging niet wordt toegepast, al die financieringsactiviteiten uiteindelijk ook uit Nederland verdwijnen, waarna wij al die opbrengsten kwijt zijn. Ik heb dan toch nog liever een bescheiden opbrengst, met behoud van werkgelegenheid en activiteiten in Nederland, dan dat het allemaal verdwijnt. Het is dus een defensieve, en geen offensieve operatie.

De heer **Minderman** (GroenLinks): Hoe staat u tegenover brievenbusmaatschappijen, de bfi's? U zegt dat het gaat om bedrijven met reële activiteiten, maar zegt u daarmee dat u de bfi's niet wenselijk vindt?

Minister **Zalm**: Trustactiviteiten zijn nuttige activiteiten, waarin wij inmiddels een soort center of expertise zijn, maar dat is iets heel anders dan waarover wij nu spreken. Ook dat moet binnen bestaande wet- en regelgeving plaatsvinden. Als je bepaalde knooppunten in het financiële verkeer hebt, is Nederland interessant om dat knooppunt neer te zetten, omdat Nederland een heel netwerk van belastingverdragen kent. Dat maakt Nederland te prefereren boven sommige andere landen. Maar dat heeft weinig te maken met de hoogte van onze belastingtarieven.

De heer **Minderman** (GroenLinks): Maar er zitten politieke en misschien zelfs ethische grenzen aan het meefaciliteren daarvan ten opzichte van buurlanden, EU-landen en ontwikkelingslanden.

Minister **Zalm**: Nederland heeft een beleid dat gunstig is voor ontwikkelingslanden. Ik doel op de deelnemingsvrijstelling: als Nederlandse ondernemingen winst maken in een ontwikkelingsland, wordt die winst uitsluitend daar beheven. Er zijn ook landen die vervolgens bijheffen, wat het ondernemen in een ontwikkelingsland natuurlijk niet plezieriger maakt. Er zijn dus andere landen die geen deelnemingsvrijstellingssysteem hebben. Wat betreft de activiteiten die in een ontwikkelingsland

plaatsvinden, waarover dat land vanwege het vestigingsklimaat bijvoorbeeld 20% vennootschapsbelasting heft, vindt vervolgens in het moederland nog een bijheffing plaats tot het daar geldende tarief. Dat doen wij dus niet. Wij blijven er verder van af als het ontwikkelingsland de heffing heeft gepleegd. Dat is gunstig voor ontwikkelingslanden die door middel van belastingpolitiek activiteiten vanuit andere landen proberen aan te trekken. De deelnemingsvrijstelling is daar een essentieel onderdeel van.

Er zijn overigens nog andere faciliteiten. Zo gunnen wij het de ontwikkelingslanden dat ze bronheffingen kunnen doen, anders dan andere landen. Wij hebben verdragen op dit vlak afgesloten die toestaan dat men wat betreft de transfer van dividenden en rentebedragen een hoger inhoudingspercentage mag hanteren dan te doen gebruikelijk. Wij hebben verdragen met zo'n 30 ontwikkelingslanden. Als zo'n verdrag er nog niet is, kan de belasting die in het desbetreffende land is ingehouden op rente, dividenden en royalty's in mindering worden gebracht op de Nederlandse vennootschapsbelasting. Dat is iets wat men in andere ontwikkelde landen niet toetstaat. Dat komt echter niet in het door de heer Minderman genoemde rapport tot uitdrukking. Daarom vind ik dat rapport niet evenwichtig. Wij hebben dus wel degelijk een aantal faciliteiten die het gunstiger maken voor ontwikkelingslanden. Er is dan ook geen sprake van dat wij belasting zouden wegtrekken uit ontwikkelingslanden. Men kan daar gewoon heffen wat men wil en wij stellen er geen negatieve maatregelen tegenover.

De heer **Minderman** (GroenLinks): Volgens mij moeten wij twee situaties onderscheiden, namelijk daar waar in een ontwikkelingsland geheven wordt en de manier waarop hier vervolgens mee wordt omgegaan en daar waar de heffing geheel aan dat land wordt onttrokken door onder andere de trustmaatschappijen.

Minister **Zalm**: Nee. Als een bedrijf een reële activiteit in een ontwikkelingsland pleegt, dan wordt er gewoon over de in dat ontwikkelingsland gemaakte winst belasting geheven. Dat kan niet door middel van een trustmaatschappij in Nederland worden voorkomen.

Dan het punt van de budgettaire dekking. Dat heeft ook een raakvlak met mijn andere functie. Naast staatssecretaris van Financiën ben ik namelijk ook nog minister van Financiën. De heer Minderman heeft een vrij uitvoerig betoog gehouden over het begrotingsbeleid. Overigens meen ik dat zijn indrukken op dit punt wel wat verouderd zijn. Hij is in 1991 bij het departement van Financiën weggegaan. Dus ik aanvaard wel de staatsrechtelijke verantwoordelijkheid voor zijn opvoeding aldaar, maar persoonlijk acht ik mij er niet aansprakelijk voor. In 1991 zat ik er namelijk niet. Wij hebben elkaar volgens mij toen precies gemist. Ik zat buiten Financiën in de tijd dat hij er zat en toen ik weer terugkwam was hij alweer weg. Overigens, ook namens de regering de complimenten voor de maidenspeech, hoewel ik, zoals hij zal begrijpen, wel flink tegen de inhoud ervan in zal gaan.

De stelling van de heer Minderman is de volgende. De afgelopen jaren werden belastingtegenvallers gebruikt om bezuinigingen door te voeren en vervolgens zijn er belastingmeevallers waarmee de belastingen worden verlaagd. Die stelling is niet juist. Sinds 1994 is kenmerk het vaste reële uitgavenkader, het uitgavenplafond. Voor de inkomstenkant was aanvankelijk niets geregeld. Onder Paars I zouden meevallende inkomsten inderdaad tot belastingverlaging hebben kunnen leiden. Dat is ook gebeurd. Onder Paars II was een verdeelsleutel afgesproken: de helft naar de staatsschuld en de andere helft mocht worden gebruikt voor lastenverlichting. Bij dit huidige kabinet is voor de lastenkant een van tevoren vastgezette lastenontwikkeling afgesproken, ongeacht de feitelijke ontwikkeling van de belastingopbrengsten. Dus mee- en tegenvallers zouden in principe allemaal het saldo ingaan. Met één uitzondering, namelijk wanneer wij dreigen bij de 3% in de buurt te komen. Dan trekken wij aan de noodrem. Dat is ook gebeurd. Zowel in 2004 als in 2005 zijn wij bij de uitgaven beneden het plafond gaan zitten en bij de lasten hebben wij een verzwaring toegepast die wij aanvankelijk niet van plan waren. Het is dus tweezijdig geweest.

In 2006 zijn wij weer uit de gevarenzone gekomen. Dan mogen de uitgaven weer terug naar het plafond en dat is ook gebeurd. De lasten mogen dan ook weer naar het oorspronkelijke plan terug en dat is ook gebeurd. Dat maakt de begroting van 2006 overigens tot een redelijk expansieve begroting. Zodra je de noodrem loslaat, geef je immers weer lucht. De uitgaven voor 2006 en 2007 zijn dus overeenkomstig het geplande peil. De belastingtegenvallers die wij in het begin hadden, hebben geleid tot een terughoudendheid in 2004 en 2005 bij het doen van uitgaven. In 2006 en 2007 is dat niet meer het geval. Dan is het oorspronkelijke niveau weer bereikt. De financiering van de lastenverlichting voor 2007 komt anders dan wordt beweerd niet uit de belastingmeevallers. De lastenontwikkeling is precies zoals in het regeerakkoord is gepland, met een aanvulling van 1 mld. Dit hangt samen met het feit dat 1 mld. minder aan Brussel hoeft te worden afgedragen. Dat bedrag is benut voor een teruggave: 0,5 mld. aan lastenverlichting voor de bedrijven en een 0,5 mld. aan lastenverlichting voor de burgers. That's the picture. Dit staat dus helemaal los van de feitelijke ontwikkeling van de belastingopbrengsten. Die is inderdaad aanzienlijk gunstiger dan wij dachten ten tijde van het opstellen van het regeerakkoord, maar heeft niet geleid tot enigerlei beleidsreactie. En zo hoort het ook.

De heer **Minderman** (GroenLinks): Ik dank de minister voor de actualisering van mijn kennis op dit front.

Mijn betoog was erop gericht dat het ontwikkelde stelsel van normering erg nuttig kan zijn in tijden van sanering. Dat hebben wij sinds de jaren tachtig ook nodig gehad. Na 25 jaar ombuigen zou je gelet op de noodzaak voor investeringen echter op een iets flexibeler normering moeten overgaan. De uitgaven en inkomsten zou je dus minder sterk moeten kunnen scheiden.

Kan de minister nog aangeven waarom op dit ogenblik al melding wordt gemaakt van de meevaller?

Waarom is niet gewoon gewacht tot de voorlopige rekening?

Minister **Zalm**: Het feit dat wij de openbare financiën nu redelijk op orde hebben hoeft naar mijn mening niet tot een ander begrotingssysteem te leiden. Dat is ook niet zo volgens het verkiezingsprogramma van de PvdA. Dat is ook wel begrijpelijk omdat het systeem betrekkelijk technocratisch is. Daarom vind ik het natuurlijk ook zo leuk. Stel dat er een linkse regering komt. Dan worden de collectieve uitgaven flink uitgezet. Dan kan ook voor een oplopend plafond worden gekozen, terwijl het systeem -- als de inkomsten meevallen, laten wij het saldo inlopen -- toch gehandhaafd kan worden. Je kunt ook van tevoren geen lastenverlichting, maar een lastenverzwaring plannen. Het systeem is dus apolitiek. Uiteraard zal een regering met de VVD iets anders curves hebben bij de uitgaven dan een regering met de SP. Ik zie geen aanleiding om in goede tijden plotseling van de systematiek af te stappen, integendeel. Ook in goede tijden moet je die juist handhaven.

Waarom wordt nu plotseling in november een belastingmeevaller gemeld? In november wordt altijd de najaarsnota uitgegeven. Deze bevat altijd een update van de belastingopbrengsten. Vorig jaar, het jaar daarvoor en het jaar daarvoor is dat ook om deze tijd gebeurd. Alleen nu vinden de verkiezingen op 22 november plaats en dan denkt iedereen dat het met de verkiezingen te maken heeft, maar dat is dus niet het geval.

Er is nog een misverstand. De heer Kox suggereerde dat de burgers worden belast om de bedrijven een cadeau te geven. Dat is niet het geval. Over de gehele regeerperiode genomen, eindigen de bedrijven toch nog met een zekere lastenverzwaring van 0,3 mld. Dat is dus de 0,5 mld. minus het bedrag dat daarvan in het laatste jaar kon worden afgetrokken. Met name in 2004 heeft het bedrijfsleven een behoorlijke lastenverzwaring voor zijn kiezen gehad van ongeveer 1 mld. De gezinnen eindigen, bezien over de kabinetsperiode als geheel, op een lastenverlichting van 1,4 mld. Voor zover je al aan wilt geven wie voor wie betaalt, kun je eerder stellen dat de bedrijven betaald hebben voor de burgers dan omgekeerd. Het is wel waar dat in 2007 voor beide een half miljard aan lastenverlichting in het vat zit.

De indruk van de heer Leijnse dat vooral het bedrijfsleven in deze kabinetsperiode in de bloemen is gezet, is dus niet juist. Ik moet wel de nuancering maken dat het wegvallen van een aantal vrijwillige betalingen niet in die 0,3 mld. lastenverzwaring voor de bedrijven zit. De betaling voor de kinderopvang is bijvoorbeeld niet meer nodig omdat deze via de heffing wordt binnengebracht. De vrijwillige aanvullende WAO-verzekeringen die men had gesloten, vallen weg. Dat zit niet in dit bedrag, dat zeg ik er voor de goede orde bij.

De heer **Kox** (SP): De minister heeft veel meer verstand van geld dan ik, maar wat is het dan per saldo geworden? Hij heeft zelf ook altijd kritiek op het Centraal Planbureau, omdat het niet als een lastenverlichting wordt geteld, als de regering de lasten verlaagt. Wat heeft het bedrijfsleven nu per saldo volgens hem?

Minister **Zalm**: Per saldo een verzwaring van 0,3 mld. in de kabinetsperiode van 2004 tot en met 2007.

De heer **Kox** (SP): Dat wat wij vrijwillige betalingen noemen, wordt daarvan afgetrokken, maar die vrijwilligheid was gebaseerd op afspraken die met bijvoorbeeld de vakbeweging waren gemaakt. Wat komt er dan uit?

Minister **Zalm**: Met de kinderopvang is ongeveer een half miljard gemoeid. Met het wegvallen van de vrijwillige betalingen kinderopvang zit je op een kleine verlichting.

De heer **Kox** (SP): Dan komt het alweer op plus 2. Dan hadden wij nog een paar andere zaken.

Minister **Zalm**: De WAO weet ik niet uit mijn hoofd.

De heer **Kox** (SP): Dat zal niet over €150 zijn gegaan. Het bedrijfsleven heeft er niet over te klagen dat het per saldo minder betaalt dan het betaalde.

Minister **Zalm**: Ja, maar dit geldt voor de nette werkgevers. De werkgevers die vrijwillig, zonder wettelijke dwang, aanvullende WAO-verzekeringen en kinderopvang voor hun werknemers hadden geregeld, zijn er relatief op vooruit gegaan. Je zou kunnen zeggen dat dit getal representatief is voor degenen die noch betaalden aan kinderopvang, noch aanvullende WAO-verzekeringen inkochten voor hun werknemers. Zij hebben een verzwaring gekregen.

De heer **Kox** (SP): Dan de lastenverlichting voor gezinnen van 1,4 mld. Kunnen wij daar ook enkele feitelijke lastenverzwaringen bij tellen die daar in dezelfde systematiek niet bij inbegrepen zijn?

Minister **Zalm**: Niet in de sfeer van premies en belastingen, want die zitten er allemaal in, inclusief de lokale lasten.

De heer **Kox** (SP): Maar de huren zitten er niet in.

Minister **Zalm**: Ja, daar hebt u gelijk in.

Je moet ook niet alles alleen vanuit de inkomensverdeling beredeneren. Wij doen die verlaging van lasten voor bedrijven niet omdat wij aardig willen zijn voor ondernemers, maar omdat die verlaging van de

vennootschapsbelasting blijkens de berekeningen van het CPB een effectief middel is ter bevordering van de economische groei en de werkgelegenheid, zodat mensen aan de slag worden geholpen. Dat is de echte reden, want verder hebben wij echt niets met werkgevers. Als zij niet zorgen voor groei en werkgelegenheid, mogen zij van mij allemaal verdwijnen.

Dat neemt niet weg dat er meer is dan belastingheffing voor het vestigingsklimaat, daar hebben alle sprekers ook gelijk in. Je moet het een doen en het ander niet laten. Wij hebben in deze kabinetsperiode middelen vrijgemaakt voor onderwijs, veiligheid en innovatie, maar dit groot onderhoud rond de belastingheffing bij bedrijven was ook echt nodig. Het gaat nu inderdaad wel beter, maar dat wil niet zeggen dat je ermee op moet houden. De heer Kox zal ook niet bepleiten om op te houden met het armoedebeleid, nu het dit jaar en het komend jaar wat beter gaat, om een analoge redenering te geven.

De heer Kox vroeg ook wat er door dit pakket is gebeurd met het verschil tussen het nominale en het effectieve Vpb-tarief. Dat gat wordt kleiner. Wij denken dat er nu nog een punt achter zit, nadat het gat met 2,5 procentpunt is verkleind. De berekening van het effectieve tarief hangt af van de basis die je neemt voor de winstberekening en het afschrijvingsregime. Globaal kan ik echter zeggen dat het gat tussen die twee flink verkleind is en dat er nu niet al te veel meer tussen zit. Dat is onze globale indruk.

Dan de vraag om iets meer te zeggen over verdergaande wijzigingen. Dat is wat lastig, want dan kom je natuurlijk in politieke uitspraken terecht waarvan ik niet weet of ik die namens dit kabinet kan doen. Is het ook wel zinvol om dat namens dit kabinet te doen, aangezien het leven van dit kabinet nog twee dagen duurt? Nou ja, iets langer, want ik vrees dat wij demissionair nog een hele tijd doorgaan. Enige bescheidenheid in het geven van vergezichten is echter gepast, ook als ik daartoe wordt uitgedaagd. Voordat je het weet, ga je meer een VVD-verhaal houden dan een kabinetsverhaal. Dat zou de heer Essers niet willen; de heer Biermans natuurlijk wel, maar dat maakt het toch wat lastig.

De heer **Kox** (SP): U kunt natuurlijk ook een ander verhaal vertellen. Als u het over perspectieven hebt, hoeft dat niet altijd over uw eigen perspectieven te gaan. Ik begrijp echter uw terughoudendheid en vind die terecht. Vindt u het echter jammer dat wij in de afgelopen periode niet gekomen zijn tot een verdergaande vereenvoudiging van ons belastingstelsel, dat in alles toch erg complex blijft? Misschien hebt u op dat punt wel een idee. U hebt immers gezegd dat het voor een deel een technocratisch systeem is. Een deel daarvan is vereenvoudigd, is te begrijpen en is voor linkse en rechtse regeringen toepasbaar. Wat zou er moeten gebeuren om het gehele belastingstelsel zodanig te vereenvoudigen dat het in de toekomst ook voor linkse of rechtse regeringen of "middenregeringen" te gebruiken is?

Minister **Zalm**: Mijn betoog over de technocratie van het systeem sloeg vooral op het begrotingsnormeringssysteem en niet zozeer op de vennootschapsbelasting. Daar ben ik immers nog maar sinds heel kort specialist in, althans op papier en dankzij alle mensen die mij ondersteunen. Er zijn een aantal thema's genoemd die in de toekomst tot verdergaande vereenvoudiging zouden kunnen leiden. Daar ben ik natuurlijk voorstander van. De heer Biermans heeft bijvoorbeeld de antimisbruikbepalingen genoemd. Dat is zeker iets om nog eens naar te kijken. Ook de behandeling van eigen vreemd vermogen is zo'n vraagstuk, maar dat geldt ook voor de belastingplichtige overheidsbedrijven. De heer Essers heeft mij nog eens onder de neus gewreven dat mijn ambtsvoorganger en ikzelf daar tegen alle verwachtingen en beloftes in niet al te veel aan gedaan hebben. Daar kom ik straks op terug, al is het maar om een beetje uit te leggen welke beren wij op de weg hebben ontmoet, waardoor er niet een heel snelle en handige notitie is gekomen. De heer Biermans heeft ook de herziening van de regelgeving inzake verbonden lichamen genoemd. Ik heb allerlei gedachten over wat dat zou kunnen zijn, maar het is altijd minder erotisch dan het lijkt. Dat geldt ook voor het onderworpenheidvereiste en de terbeschikkingstellingvereiste; daar heeft een normaal mens heel andere gedachten bij dan een fiscalist. Dat geldt ook voor die verbondenheid van lichamen. Maar goed, mijn mensen zeggen dat ook dat heel interessant is.

Wat mij betreft, is het dus niet klaar. Wij moeten bezien of wij na deze slag, waar natuurlijk al vereenvoudigingen en grondslagverbredingen in zitten, in een volgende kabinetsperiode nog verdere stappen kunnen zetten. Dat hoeft niet per se met veel geld gepaard te gaan, want niemand stelt nog verdere forse lastenverlichting voor de bedrijven voor; die mening blijkt gedeeld te worden door alle grote partijen. Gelet op de klachten die je nu hoort, zit het probleem veel meer in de niet-fiscale lasten: de regeldruk, de bureaucratie en dat soort zaken trekken nu in het klachtenlijstje van ondernemers veel meer aandacht dan het fiscale systeem. Ik denk dat wij de zaken for the time being op een heel redelijke manier hebben geregeld.

Starters vormen nog een apart aandachtspunt. Dat komt natuurlijk ook in de verkiezingsprogramma's aan de orde. Zoals bekend heeft mijn partij drie jaar belastingvrijstelling voorgesteld. Dat is natuurlijk een heel goede stimulans voor starters. De heer Essers was ook heel begaan met het successierecht. Als hij nog een zwevende kiezer is, kan ik hem ook op dat punt mijn partij aanbevelen, want wij willen de successierechten halveren. Dat is voor hem dus wellicht nog een punt ter overweging bij het bepalen van zijn definitieve keuze.

De heer **Schuyer** (D66): Ik heb enig begrip voor de voorzichtigheid van de minister, hoewel het laatste betoog daarvan niet direct een voorbeeld is. Het nadeel van een geheugen is dat je je soms iets herinnert. Bij de belastingherziening van 2001 is door D66 en andere partijen een nadrukkelijk pleidooi gehouden om afscheid te nemen van de overdrachtsbelasting van Alva. Toen heeft de minister gezegd daar geen voorstander van te zijn, want huizen hebben geen benen. Dat is natuurlijk een feit. Het geeft ook de visie van de minister aan om niets met de overdrachtsbelasting te doen. De minister heeft in het

verleden dus zodanig stelling genomen dat ik hem uitdaag om toch iets verder te gaan.

Minister **Zalm**: Dan trekken wij het nog breder. De vragen van de heer Biermans, Essers en de heer Schuyer sloegen immers op de vennootschapsbelasting. Daarbij zijn thema's naar voren gebracht die belangrijk zijn. Het zijn echter ook thema's die ik niet uit de losse pols kan behandelen. In een enkel geval weet ik absoluut niet waarover het gaat. Ik noem de regelgeving inzake verbonden lichamen. Ik heb mij ook niet laten voorlichten voor dit doel.

De heer **Essers** (CDA): Ik keer terug naar het successierecht, al ben ik geen zwevende kiezer. Bij behandeling van het belastingplan in de Tweede Kamer lag een voorstel van de regering om het maximale tarief te verlagen van 68% naar 63%. Dat voorstel is ingetrokken nadat een amendement was aanvaard om de vrijstelling voor kinderen en kleinkinderen te verhogen. Kan de minister daarover iets meer vertellen? Kennelijk vond de regering het tarief te hoog. Ik sluit mij daar gaarne bij aan. Waarom is het voorstel dan toch weer ingetrokken? Louter vanwege budgettaire motieven?

Minister **Zalm**: Ik kan mij niet herinneren dat het voorstel is ingetrokken. Door de amendering is het percentage weer op 68 uitgekomen. In het wetsvoorstel was een verlaging van het toptarief van 68% naar 63% opgenomen. Die verlaging is met het amendement omgedraaid naar een verhoging van de vrijstelling van het successierecht bij kinderen en kleinkinderen in de rechte lijn. Dat was een budgettair vrijwel neutrale operatie. De Kamer heeft daar de voorkeur aan gegeven. Het enige machtsmiddel voor mij was intrekken van het belastingplan. Dat vond ik een beetje te gortig. Dat zou de burger bovendien een belastingvoordeel hebben onthouden. Ik betreur het amendement. Ik heb aanvaarding daarvan dan ook ontraden. Uiteindelijk bleek er een meerderheid voor te bestaan in de Kamer. Ik weet niet hoe de stemverhouding uitviel. Het amendement is een van de grote zeges van de Groep Van Oudenallen.

De heer **Schuyer** (D66): De minister is mij een antwoord schuldig over de overdrachtsbelasting.

Minister **Zalm**: De lijst met belastingen die mij weinig vreugde geven, is lang. Een belangrijk argument voor het heffen van belastingen is dat er inkomsten in de schatkist binnen moeten komen. Bij sommige belastingen worden heel hoge eisen gesteld. Zo moet aannemelijk gemaakt worden dat die iets goeds doen. Dat is te zien bij milieuheffingen en bij accijnzen. Bij de loon- en de winstbelasting kan ik niet argumenteren waarom die iets goeds uitrichten. Ik kan wel beweren dat die verstorend werken. Dat geldt voor heel veel belastingen en natuurlijk ook voor de loonbelasting. Belastingheffing op arbeid is niet bevorderlijk voor het inzetten van arbeid. Wij hebben echter een massa van belastingen nodig om de schatkist te vullen.

Tot nu toe heeft in de politieke en economische afweging de overdrachtsbelasting het nooit gehaald. Het is ook in verkiezingsprogramma's weinig terug te zien. Ik ken het D66-programma niet uit mijn hoofd. Ik weet niet of het daar een prominente plaats inneemt. Het VVD-congres heeft gezegd dat dit een plaats moet krijgen, maar het gaf geen financiële dekking voor dit voorstel. Dit is dus eerder iets voor een volgende periode dan voor de aanstaande periode. Het sneuvelt ook iedere keer ten opzichte van andere prioriteiten, maar er gaat natuurlijk ook behoorlijk wat geld in om.

Zo is ook al voorgesteld om eerst de ozb-gebruikers af te schaffen. Die heeft ook iets met huizen te maken, maar daar heeft iedereen ieder jaar voordeel van, terwijl je de overdrachtsbelasting alleen maar tegenkomt als je verhuist. Die overwegingen over de belastingen gericht op huizen hebben ertoe geleid dat de overdrachtsbelasting tot nu toe nooit in de prijzen is gevallen.

Bij de overheidsbedrijven zijn wij toch wel wat lastige dingen tegengekomen. Ik wil geen rangorde aangeven, maar wel ingaan op de complexiteit. Wanneer noem je iets een publieke activiteit en wanneer noem je iets een ondernemingsactiviteit? Hoe bepaal je of er sprake is van oneerlijke concurrentie? Als je splitst in commercieel en niet-commercieel moet de boekhouding ook worden gesplitst, wat extra fiscale administratie oplevert. In dit verband verwijs ik naar de problemen die het toch simpele concept van het BTW-compensatiefonds opriep en de administratieve rompslomp en weerstanden die daaruit voortvloeiden. De uitvoering van dit mooie analytische concept bleek in de praktijk veel problemen op te leveren. Na het ontstaan van een belastingplicht, ontstaat er ook een openingsbalansproblematiek. Die openingsbalans moet door de Belastingdienst worden beoordeeld. Afhankelijk van de afbakening dreigt er ook een belastingplicht voor schouwburgen, theaters en onderwijsinstellingen. Ik heb het vermoeden dat dit niet direct op veel enthousiasme in beide Kamers kan rekenen.

Ik noem zo een paar complicaties die wij zijn tegengekomen en die ertoe hebben geleid dat wij de Kamer nog geen fatsoenlijke pennenvrucht hebben kunnen voorleggen. Dit is een soort mea culpa, maar ik probeer uit te leggen waarom ik schuldig ben.

De heer Biermans heeft gevraagd of wij niet van de dividendbelasting af kunnen, dan wel of er in de heroverweging niet een grondiger beschouwing had kunnen worden gewijd aan de dividendbelasting. De maatregel die wij nu voorstellen, maakt de dividendbelasting in ieder geval meer "Europese-Uniebestendig" en verbetert het vestigingsklimaat. Ik denk niet dat wij aan het einde van de weg zijn. Wij moeten het vestigingsklimaat goed blijven onderhouden. Aan de andere kant is er ook nog steeds een budgettair belang gemoeid met de dividendbelasting. Voor zover die niet wordt verrekend, levert die toch een bijdrage aan de Nederlandse schatkist.

Het feit dat wij nog een dividendbelasting hebben, heeft ook nog wel een zeker nut. In verdragsonderhandeling speelt deze belasting een

belangrijke rol als een soort wisselgeld als wij iets van andere landen willen. Als je die bronheffing niet meer hebt, heb je ook geen onderhandelingschip. Er zijn dus nog al wat redenen om de volledige eliminatie van de dividendbelasting niet onmiddellijk tot hoofdpunt van beleid te bestempelen.

De heer Minderman heeft gevraagd of in plaats van de octrooibox niet het hele wetsvoorstel zou moeten worden geëvalueerd. Ik zou dit op zich wel willen, maar ik weet niet of iemand in staat is om dit goed te doen. De octrooibox is redelijk afgebakend; de activiteiten die rechtstreeks daarmee samenhangen kun je ook goed volgen. Dit is anders als je spreekt over hét vestigingsklimaat van Nederland. Daarbij spelen natuurlijk veel factoren een rol. Het antwoord op de vraag waarom internationale bedrijven voor Nederland kiezen, is nooit met zekerheid te geven. Ook andere landen bewegen met hun vennootschapsbelasting. Dit maakt het erg lastig.

Ik vermoed dat het CPB, als het dit opnieuw ter hand neemt, op dezelfde berekeningswijze zal uitkomen als het al ex ante heeft gebruikt. Dan zal er weinig onderscheid kunnen worden gemaakt tussen een ex post- en een ex ante-evaluatie. Uw mooie maidenspeech verdient een tegemoetkoming en daarom zeg ik toe dat ik of mijn ambtsopvolger het CPB zal vragen om de effecten van de wetswijziging te evalueren. Die evaluatie zal verder breder zijn dan de octrooibox alleen.

De heer **Minderman** (GroenLinks): Dank voor de toezegging. Als de berekening ex ante wordt uitgevoerd door de organisatie die ook de evaluatie doet, zal er op dezelfde manier naar worden gekeken. Dat is de reden dat ik u vroeg om deze evaluatie door een onafhankelijkere organisatie te laten uitvoeren.

Minister **Zalm**: Het CPB is volstrekt onafhankelijk. Verder is het echt een methodisch vraagstuk: is er een methodiek denkbaar waarin de economische effecten van deze wetswijziging kunnen worden gescheiden van alle andere effecten? Als het de conclusie is dat er geen goede empirische methodiek is, zul je moeten gaan werken met een geüpdatete ex ante-exercitie. Omdat het een methodologisch probleem is, moet ik mij als minister onthouden van al te stevige uitspraken. Daar doet het feit dat ik directeur van het CPB ben geweest niets aan af. Ik zal dus aan de deskundigen de vraag voorleggen of het mogelijk is om breder dan alleen de octrooibox ex post te evalueren wat de effecten zijn van deze wetswijziging. Als wordt geconcludeerd dat dat niet mogelijk is, heeft het niet zoveel zin om de SEO in te schakelen.

De heer Essers heeft nog eens een getuigenis afgelegd van zijn liefde voor beginselen en dan met name zijn liefde voor het beginsel van de totaalwinst. Ik heb mij in dat theologische vraagstuk verdiept en ontdekt dat het een heel interessant vraagstuk is. Hij vindt het vooral jammer dat met de verliesberekening een inbreuk wordt gemaakt op het beginsel van de totaalwinst en dat opties en aandelen niet langer als kosten kwalificeren.

De totaalwinst moge dan een belangrijk beginsel zijn, Nederland kan zich natuurlijk ook niet permitteren om zich niet aan te sluiten bij de Europese tendens van tariefsverlaging door middel van grondslagverbreding. Als je de tarieven fors wilt verlagen, moet de fiscale totaalwinst worden verhoogd. Doe je dat niet, dan wordt de grondslagverbreding in de tijd beperkt. Verder kun je een structurele tariefsverlaging niet financieren door met jaarwinsten te gaan schuiven. De regering moest dus gaan zoeken naar maatregelen die de totaalwinst verhogen.

Ik begrijp de redenering van de heer Essers waarom de verliesberekening een inbreuk zou zijn. Ik wijs hem er wel op dat zo'n inbreuk niets nieuws is. Zo kennen wij al heel lang de beperking van de voorwaartse verliesberekening. Aanvankelijk bedroeg die acht jaar en pas onder minister Vermeend is men gaan werken met een oneindige beperking. De regering stelt nu voor om terug te gaan naar negen jaar. De heer Essers heeft dus wel een theoretisch, maar geen historisch gelijk.

De heer **Essers** (CDA): In 1995 is wel het argument gebruikt dat de beperkte verliesberekening in strijd is met het totaalwinstbeginsel. Fouten uit het verleden moeten wij natuurlijk niet herhalen. In 1995 is een stap gezet die heel goed past bij het totaalwinstbeginsel en bovendien goed is voor het vestigingsklimaat. Het is dan toch zeker vreemd dat in dit wetsvoorstel, dat bedoeld is om het vestigingsklimaat te verbeteren, deze verbetering uit 1995 wordt teruggedraaid.

Minister **Zalm**: Ik kan uw redenering volgen, maar als wij het niet hadden gedaan, was de tariefsverlaging 1% tot 1,5% lager uitgevallen. Wij hebben samen met VNO-NCW en MKB-Nederland de afweging gemaakt dat het de voorkeur verdient om de tariefsverlaging zo groot mogelijk te laten zijn. Ik erken dat sprake is van een zekere inbreuk op het totaalwinstbeginsel. In de landen om ons heen gebeurt het echter bijna nooit ongelimiteerd. Naast het totaalwinstbeginsel geldt ook het beginsel dat gelet moet worden op wat in omringende landen gebeurt. Dat is niet een belangrijk beginsel maar toch wel een beginseltje. Dat heeft uiteindelijk de doorslag gegeven.

De heer **Essers** (CDA): Ik zie dat ook. Ik wil het punt ook niet zwaarder maken dan nodig is. Ik geef slechts aan dat het gaat om een inbreuk op het totaalwinstbeginsel. Ik volg hierin volledig de Raad van State. Wij moeten er goed over nadenken voordat wij hieraan beginnen. Wat betreft de ingreep in de jaarwinst, levert alleen de afschrijvingsmaatregel al 1,1 mld. op. Misschien was in die sfeer met enige creativiteit nog best wel wat te vinden. Ik vind dat wij ons zeer terughoudend moeten opstellen op het punt van het totaalwinstbeginsel. Het zou ons bij andere discussies immers lelijk kunnen opbreken.

Minister **Zalm**: Ja. Ik meen overigens dat de andere twee punten, de exitheffing en de opties eigen aandeel, geen inbreuk zijn op het totaalwinstbeginsel. Misschien kan ik u op dat punt, als mijn betoog geloofwaardig is, geruster laten slapen. Ik zal dat nu beargumenteren. Bij de opties

eigen aandelen is de redenering niet dat inbreuk gemaakt wordt op de winst. Ik meen slechts dat het niet om kosten gaat. Er mag alleen een post in aftrek worden gebracht op de winst als sprake is van kosten. De vennootschap wordt door het verstrekken van aandelen niet armer. De deelgerechtigheid van die aandelen wordt echter wel over een groter aantal mensen gespreid. Als er geen kosten worden gemaakt en een en ander niet in aftrek mag worden gebracht, dan wordt het totaalwinstbeginsel niet aangepast maar wordt het zuiverder toegepast. Er wordt dus een stap vooruit gezet. Is dat geen mooie?

De heer **Essers** (CDA): Nee, bij een student zou ik dit afkeuren.

Minister **Zalm**: Maar ja, ik ben de minister.

De heer **Essers** (CDA): Daarom wil ik het ook best goedkeuren. Wij leren onze studenten, en volgens mij heeft de Hoge Raad die theorie overgenomen, dat sprake is van een zogenaamde "informele kapitaalstorting" van de zittende aandeelhouders die genoegen nemen met een geringere agio.

Minister **Zalm**: Een herverdeling tussen aandeelhouders maakt geen kostenpost.

De heer **Essers** (CDA): Het gaat niet om out-of-the-pocketkosten, maar er is wel sprake van een vermogensvermeerdering die gecorrigeerd moet worden bij de totaalwinstberekening.

Minister **Zalm**: Een winstbestemming is ook geen kostenpost.

De heer **Essers** (CDA): Dat is ook wat anders.

Minister **Zalm**: Uw betoog is dat eigenlijk wordt herverdeeld naar degene die de opties ontvangen. Dat zijn echter geen kosten van de onderneming.

De heer **Essers** (CDA): U wordt gesteund door een uitspraak van de Hoge Raad uit 1956.

Minister **Zalm**: Kijk eens aan. Dank u wel.

De heer **Essers** (CDA): Latere jurisprudentie ontkracht die uitspraak echter weer. Of een directeur-grootaandeelhouder wordt betaald in de vorm van een salaris of in de vorm van aandelen maakt niet uit. In beide gevallen moet het in mindering worden gebracht op de totaalwinst.

Minister **Zalm**: Het punt is naar mijn oordeel te beargumenteren binnen het concept van het totaalwinstbeginsel. Uit uw antwoord maak ik op dat hierover verschillende jurisprudentie bestaat. Als het in de wet wordt vastgelegd, dan is het probleem van de jurisprudentie opgelost. De discussie blijft dan of het punt al dan niet in dat beginsel past. Ik meen dat dat wel het geval is. U zegt dat het misschien niet helemaal past, maar ik wijs dan op andere landen in Europa waar voor een vergelijkbare benadering wordt gekozen.

De heer **Essers** (CDA): Ik wijs er wel op dat het wel degelijk als loon wordt belast. Er is dus sprake van een raar element. Er vindt geen aftrek als bij loon plaats, maar er wordt wel belast als ware het loon.

Minister **Zalm**: Het is een evident voordeel voor degene die de optie krijgt, maar het is geen nadeel voor de onderneming. Het is een nadeel voor de andere aandeelhouders.

De heer **Essers** (CDA): En dat moet gecorrigeerd worden.

Minister **Zalm**: Misschien bij de andere aandeelhouders, maar niet bij de onderneming.

Naar mijn oordeel heeft de exitheffing geen verband met het totaalwinstbegrip. Daarmee wordt beoogd, een knip te brengen tussen de resultaten die in Nederland gerealiseerd zijn en vervolgens in het buitenland gerealiseerd worden. Wij willen afrekenen over de Nederlandse resultaten. Het gaat dus meer om een locatiebeginsel -- waar de winst gemaakt is, moet deze worden belast -- dan een beginsel op het gebied van totaalheffing. Ik had voor mezelf opgeschreven: hier gewonnen, hier geronnen. Dat lijkt mij een mooi beginsel. Dit is een andere redenering dan rond de totaalwinst.

De heer Essers en de heer Biermans hebben gevraagd naar de Faillissementswet: hoe verhoudt die zich tot wat gaande is op Justitie? De commissie-Kortmann -- die bezig is met een voorontwerp van de Insolventiewet -- heeft een spontaan advies uitgebracht: als je toch bezig bent met Werken aan winst, neem dan ook wat maatregelen die de insolventiepraktijk betreffen. Daarop zijn wij niet ingegaan. Wij hebben de heer Kortmann geschreven dat die nieuwe wet in een bredere context dan Werken aan winst moet worden geplaatst. Flankerende maatregelen vormen een vrij ingewikkelde materie met potentieel grote budgettaire gevolgen. Daarom willen wij dit onderwerp niet inbrengen bij het wetsvoorstel inzake Werken aan winst. Bovendien is de opzet van Werken aan winst juist om extra stimulansen te geven aan ondernemingen die goed renderen. Geld stoppen in ondernemingen die gaan liquideren, is dan juist het paard achter in plaats van voor de wagen spannen. Het is

overigens de vraag of nagenoeg failliete ondernemingen nog veel baat zouden hebben bij een achterwaartse verliestermijn van drie jaar. Als je bijna op de fles bent, is dat meestal niet vanwege een verlies van één jaar maar gedurende een reeks van jaren. Die achterwaartse verliescompensatie is dus waarschijnlijk voor de praktijk niet zo geweldig belangrijk.

De redeneringen bij hoe je vaststelt of mensen wel of niet netjes worden behandeld, vind ik wel een leuk punt. Hoe behandel je iemand die toevallig al voor deze wet in werking treedt, in goodwill heeft geïnvesteerd en die al bezig was om die met 20% per jaar af te schrijven? Als je al vier jaar bezig bent met afschrijven, heb je al 80% afgeschreven. Volgens de nieuwe wet had je eigenlijk maar 40% mogen afschrijven. Een benadering had kunnen zijn: dat corrigeren wij door 40% van de goodwill op te tellen bij de winst. In dat geval was er in materiële zin inderdaad sprake geweest van terugwerkende kracht. Een andere mogelijkheid was geweest om de laatste 20% in de laatste twee jaar, het negende en tiende jaar, te laten afschrijven. De redenering zou dan zijn geweest dat het bedrijf al zoveel voordeel had genoten door de afschrijvingen dat het nu maar even moest wachten. Ook dat model hebben wij echter niet toegepast. Wij hebben ervoor gekozen om die resterende 20% gelijkelijk in zes jaar te laten afschrijven, wat neerkomt op 3 1/3% per jaar. Dat is echt een zeer redelijke overgangsregeling. Toen ik het zag, dacht ik eigenlijk: mijn fiscale deskundigen zijn weer te aardig geweest.

De heer **Biermans** (VVD): Misschien mag ik het ook één keer zeggen: ik vind de minister net een Sinterklaas.

Minister **Zalm**: Wat ik bedoel te zeggen, is dat louter omdat je in een ander afschrijvingsregime bent gestart, je dat niet ook in de toekomst mag toepassen; terwijl degene die een jaar later in goodwill investeert, volledig onder het nieuwe regime van tien keer 10% valt. Dat zou een zeer extreme vorm van overgangsrecht zijn. Wat wij nu voorstellen, is zeer redelijk. Er is geen sprake van terugwerkende kracht. Mijn eerste idee was om te hoge afschrijvingen uit het verleden bij de winst op te tellen, zodat de goodwill weer goed zou worden gewaardeerd. Indien wij die benadering hadden gekozen, had de Kamer mij met recht en reden kunnen attaqueren. Het voorgestelde overgangsregime vind ik echter zeer mild.

De heer **Essers** (CDA): Het probleem is eigenlijk ontstaan door het voorbeeld dat werd gegeven in de memorie van toelichting. Daarin stond het voorbeeld dat nu wet is. Toen kwamen er commentaren: dat voorbeeld klopt niet want de hoofdregel is dat wij een bepaald percentage van de aanschafkosten nemen. Daar was ik het helemaal mee eens. Vervolgens heeft men niet het voorbeeld aangepast, maar heeft men het overgangsrecht aan dat voorbeeld aangepast. Het overgangsrecht gaat dan toch veel verder dan datgene wat conform de hoofdregel geldt, namelijk de resterende boekwaarde uitsluitend afschrijven conform het maximale afschrijvingspercentage. Natuurlijk focust de minister op de afschrijvingstermijn, maar het maximale afschrijvingspercentage is de hoofdregel. Hierin schuilt het probleem.

Minister **Zalm**: Dit is ook onderdeel van de wetsgeschiedenis. Ik hoop dat met deze redenering de objectivering van het overgangsrecht in ieder geval iets sterker is geworden.

Dan kom ik op het punt van het mkb-tarief. Er was al een opstapje, maar wij hebben nu een tweede schijfje erbij gedaan. Dit is toch om ervoor te zorgen dat het terugsluizen ook voor het mkb geldt, omdat iedereen met argusogen kijkt of het midden- en kleinbedrijf wel voldoende deelt in de feestvreugde. Wij vonden dat dit vrij goed gedaan kon worden door een tweede verlaagd tarief van 23,5% te introduceren voor de winst die ligt tussen €25.000 en €60.000. Hiermee krijg je ook een vloeiender overgang van het ene naar het andere tarief, van 20% naar 23.5% en van 23,5% naar 25,5%. Op deze manier konden wij ook de grondverslagverbredingseffecten, die zich ook voor het mkb voordoen, op een adequate manier terugsluizen.

Dan kom ik op het punt van het beruchte urencriterium. Over de vraag wanneer je wel of geen ondernemer bent bestaat altijd heel veel discussie, ook in de Tweede Kamer. Wij hebben deze principiële discussie in het kader van dit pakket niet opengebroken. Alle criteria die gelden voor de zelfstandigenaftrek worden ook toegepast voor de "dochter" van de zelfstandigenaftrek, namelijk het winstvrijstellingsgedeelte. Ik erken dat niet alle complicaties in de definiëring van zzp'ers, freelancers en dergelijke hiermee worden opgelost. Dit was echter ook niet ons primaire doel.

De heer Leijnse heeft gevraagd hoe dit wetsvoorstel uitpakt voor starters. Naar mijn stellige overtuiging pakt dit relatief gunstig uit voor starters. Als je ziet waar de grondslagverbredingen zitten, dan heeft een starter geen last van de aangescherpte afschrijvingsregimes, althans zeker niet in zijn startperiode. Stel dat hij een pand koopt, laten wij zeggen tegen de WOZ-waarde, dan mag hij tot 50% beneden de WOZ-waarde afschrijven. Van de onderhavige maatregel heeft men tijdens de startperiode dus absoluut geen last. Een starter heeft meestal een behoorlijk deel van zijn winst gewoon als inkomen nodig. Als een periode van negen jaar voor een verliescompensatieregeling niet genoeg is, is men als starter natuurlijk bij voorbaat verloren. Ik vermoed dat de grondslagverbreding relatief aan starters voorbijgaat. Wel heeft de starter voordeel van het lagere tarief, omdat slechts 90% van zijn winst fiscaal wordt "beheven". Dit betekent dus effectief een verlaging van het tarief met 10%. Als de starter onder de Vpb valt, geldt het lagere tarief van 20%. De meeste starters zijn echter ib-starters. Ik durf de stelling aan dat deze maatregel relatief gunstig uitpakt voor starters. De heer Minderman had het over marginale eenmansbedrijven. Zij betalen bijna geen belasting en hebben dus ook weinig voor- of nadeel van een en ander. Hen kunnen wij niet redden met dit wetsvoorstel, maar wie "taxfree" is, kan ook niet echt worden gepakt door het wetsvoorstel. Beter dan taxfree kunnen wij het over het algemeen niet maken.

De heer Essers stelde een vraag over bedrijfsopvolging. Wij hebben daar al even over gesproken in het kader van de successierechten. Aan een groot deel van de zaken met betrekking tot bedrijfsopvolging wordt in de successiewetgeving tegemoetgekomen. De knelpunten, waar in 2005 nog naar is gekeken, blijken vooral betrekking te hebben op het vinden van een goede koper en de wijze waarop de bedrijfsopvolging goed kan worden gepland. Het fiscale punt was niet erg dominant. Er zijn ook enkele aanpassingen op dit terrein gepleegd in het Belastingplan 2005, zoals de verkorting van de driejaarseis bij bedrijfopvolging in de inkomstenbelasting. De Tweede Kamer heeft dit er echter per amendement weer uitgehaald -- er gaat wel eens meer iets mis in de Tweede Kamer bij het successierecht -- en heeft een uitstelfaciliteit bepleit. Wij zijn nog bezig met de bedrijfsopvolging. Er heeft recent overleg plaatsgevonden met vertegenwoordigers van de landbouwsector. Wij willen bezien of er op korte termijn verdere verbeteringen met betrekking tot bedrijfsopvolging binnen de successiewetgeving kunnen worden gerealiseerd.

De heer Van Middelkoop bracht twee punten naar voren met betrekking tot cultuurgrond. Hij merkte op dat als de overheid een bestemmingsplan wijzigt, degene die op die plek aan landbouw of natuurbeheer wou doen daar niets aan kan doen en hij vervolgens toch overdrachtsbelasting moet betalen. De vraag is wat er in de praktijk aan de hand is. De bestemming wordt gewijzigd van landbouw of natuur naar woningbouw. De eigenaar zit dan heel goed, want hij gaat echt geld verdienen. Deze bestemmingswijziging leidt immers tot een enorme waardestijging van de grond. Om dan als bonus te geven dat de overdrachtsbelasting voor de koop van destijds niet hoeft te worden betaald voor iets wat vervolgens heel veel meer waard blijkt te zijn dan was gedacht op het moment van de koop, gaat mij te ver.

Met het andere punt heeft de heer Van Middelkoop in de roos geschoten. Ik ga hiermee aan de slag. Als betrokkene dacht te gaan boeren, al dan niet in een natuurbeheerformule, op een bepaald stuk grond en de overheid wil die grond binnen tien jaar kopen, moet hij alsnog overdrachtsbelasting betalen terwijl de overheid de grond voor natuurdoeleinden gaat bestemmen. Ik zeg toe dat ik dit zo snel mogelijk zal repareren, met terugwerkende kracht. Dit hebben wij over het hoofd gezien. Ik ben de heer Van Middelkoop er erkentelijk voor dat hij dit heeft opgespoord. Het betrof een rare onredelijkheid. Als iemand zelf overgaat van landbouw naar natuurbeheer, is er geen probleem. Ik vind trouwens dat landbouw en natuur op dezelfde wijze moeten worden behandeld. Als de overheid een bepaald stuk grond tot natuurgebied wil verklaren en het zelf in beheer wil hebben, is het niet de bedoeling dat de verkoper alsnog overdrachtsbelasting moet betalen. Dat zou kennelijk onredelijk zijn, dus dat zal worden veranderd.

Ik sprak al over Paradise Lost en Paradise Regained. Niet alleen Milton heeft daar gedichten over geschreven, Marsman ook. Dit deed mij daar even aan denken, dus wil ik het laatste stukje van zijn gedicht Paradise Regained citeren:
"het schip van de wind ligt gereed voor de reis,
de zon en de maan zijn sneeuwwitte rozen,
de morgen en nacht twee blauwe matrozen -
wij gaan terug naar 't Paradijs."

Dat is de toekomst van Nederland.

De beraadslaging wordt geschorst.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

*B
!Inburgering!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- het wetsvoorstel Regels inzake inburgering in de Nederlandse samenleving (Wet inburgering) (30308).

De beraadslaging wordt hervat.

*N

De heer **Middel** (PvdA): Voorzitter. De balans opmakend aan het begin van de tweede termijn van het debat dat tot nu toe is gevoerd, valt mij in eerste instantie een vijftal dingen op. Ik zal ze kort aanstippen. In de eerste plaats valt mij en misschien anderen ook op dat, hoewel het een dag voor de verkiezingen is, wij het met zijn allen -- niet alleen de Kamer, maar ook de minister -- hebben kunnen opbrengen om van deze wet geen politiek nummer te maken. Wij kunnen onszelf daarvoor complimenteren. De Wet inburgering zullen wij wat mijn fractie betreft op de inhoud ervan beoordelen en niet op allerlei toestanden eromheen, al is bij mij, eerlijk gezegd, de verleiding om dat te doen, groot. Wij hebben dat niet gedaan en moeten dat zo houden. Ik vind dat positief.

Ten tweede hebben verschillende woordvoerders allerlei persoonlijke kanttekeningen bij hun inbrengen geplaatst. Zo zijn de voetbalclub van de zoon van heer Van de Beeten, de Duitse opa van mijnheer Kox, de buurjongens van Marokkaanse afkomst en het buurthuis van mijnheer Thissen in Roermond genoemd. Zelf ben ik geheel tegen de gewoonten in meteen op de inhoud van de wet ingegaan zonder de context ervan te beschrijven. Ik had het ook wel leuk gevonden om iets te vertellen over mijn buitenlandse vrouw en over mijn twee kinderen, die meertalig zijn opgevoed en hoe goed het is voor de integratie als van iemand in het ene land niet wordt gehoord dat die ook nog uit een ander land komt. Maar goed, ik vond het heel leuk om van anderen te vernemen dat zij meer te vertellen hebben dan allerlei juridische zaken over een op zichzelf zeer belangrijk wetsvoorstel.

Het derde punt is dat alle fracties het belang van inburgering onderschrijven. Wat dat betreft hebben wij geen verschil van menig, ook niet met de regering en deze minister. Je kunt natuurlijk een verhaal afsteken over de vraag of inburgering een doel of een middel is, maar inburgering blijft verschrikkelijk belangrijk. Tussen de termijnen door en toen ik naar mijn collega en

fractiegenoot Ed van Thijn keek, schoot mij te binnen dat hij als minister van Binnenlandse Zaken in 1994 -- het kan ook 1993 zijn geweest -- als eerste het begrip inburgering in de beleidstaal heeft ingevoerd. Hij deed dat in de Contourennota over het beleid inzake de integratie van minderheden. Dat vind ik zo aardig. Tot dat moment werd er gesproken over "minderhedenbeleid". Langzamerhand werd dat woord gecombineerd met "integratiebeleid". Het begrip inburgering kwam in ieder geval toen voor het eerst opzetten. Wij praten hier dus sinds 1993 of 1994 over. Het is wel grappig dat onze collega-senator Van Thijn daarmee is begonnen.

Het vierde punt vormt het hoofdpunt van mijn betoog. De kritiek van de PvdA-fractie op dit wetsvoorstel concentreert zich op drie onderdelen. Het eerste onderdeel betreft de gang van zaken, dus, laten wij zeggen: de staatsrechtelijke kant. Daar gaat de minister niet over, dus daar bekritiseren wij haar niet op. De Kamer bepaalt namelijk de agenda van de Kamer en niet de minister. De minister zei dit wetsvoorstel graag voor de verkiezingen behandeld te zien. De Kamer kon beslissen om daar al dan niet aan mee te werken. Zij heeft besloten, dat te doen, dus wij Kamerleden werken eraan mee, maar uit het debat is wel gebleken -- dit zeg ik niet om te maken dat mijn fractie achteraf gelijk krijgt, want dat krijgt zij toch niet, alhoewel zij dat waarschijnlijk wel heeft -- dat het beter was geweest als de inhoud van de wetsvoorstellen tot wijziging van de wet, die nu bij de Raad van State liggen, ook bij de Kamer bekend waren, want dan had zij het geheel integraal kunnen bestuderen. Dat was mij een lief ding waard geweest. Dit is de regering niet te verwijten; wij moeten dat onszelf aanrekenen. Het tweede onderdeel is meer juridisch en principieel van aard. Het is ook een gevolg van de uitspraak van de Raad van State over genaturaliseerde Nederlanders. Dan kom je uit op het verhaal van de Turken en de derdelanders. Volgens mij was en is het toetsen van wetsvoorstellen aan verdragen en overeenkomsten die Nederland is aangegaan, een van de taken van deze Kamer. Dat heb ik in mijn betoog dus ook vrij uitgebreid gedaan. De associatieovereenkomst met Turkije is daar een belangrijk voorbeeld van. Nu blijkt uit het debat dat het toetsen tot een redenering leidt die de regering niet volgt. Sterker nog: de regering zit aan de andere kant van de redenering. Ik krijg voor mijn betoog over het toetsen weinig steun in de Kamer. Ik kijk nu naar de heer Kox, maar ik moet eigenlijk de andere kant opkijken. Ik krijg namelijk wel steun waar ik die doorgaans krijg, maar met name de opstelling van de fractie van het CDA is op dit punt heel markant. In wezen stelt de fractie van het CDA dat de Raad van State weliswaar advies heeft uitgebracht, maar dat zij dat op deze manier liever niet had gezien. Zo interpreteer ik de reactie van het CDA. Het verhaal over de Turken en de derdelanders die langdurig in een EG-land hebben verbleven, spreekt het CDA dan ook niet aan. Ik moet wat dat betreft eerlijk zijn. Er is geen meerderheid voor de opvatting van de PvdA, dus moeten wij ons verlies nemen. Op dat punt krijgen wij de regering en de Kamer niet mee, dus heb ik het er verder niet meer over.

Dan het derde punt van kritiek. Er is sprake van een aantal praktische problemen met betrekking tot de uitvoering. Op een aantal vragen in dat kader kom ik nog terug. Hoe je het ook wendt of keert, een meerderheid van de Kamer is echter voor het wetsvoorstel. Dat bleek al in eerste termijn. Dat is helemaal niet erg, want dan weten wij precies waar wij aan toe zijn. Daarom willen wij alleen nog maar spreken over een aantal invoeringsaspecten.

Eerst iets over de datum van invoering. Er is uitvoerig gesproken over de argumentatie van de VNG en de vier grote steden op dit punt. De minister is in haar beantwoording niet ingegaan op de wens van de MBO Raad dat de invoering wordt uitgesteld, omdat er vraaguitval kan ontstaan als gemeenten de aanbesteding niet per 1 januari rond hebben. Dat probleem is in de laatste brief van de MBO Raad geformuleerd. Enerzijds kunnen wachtlijsten ontstaan. Anderzijds levert het financiële en personele problemen op bij de aanbieders, waaronder roc's. Het transitiebudget is echter niet bedoeld om het gat dat hierdoor ontstaat, op te vullen. Dat is een extra reden om te pleiten voor uitstel. Daar staat tegenover dat de minister terecht bezorgd is dat degenen die wel klaarstaan om met de implementatie van de inburgering te starten, dus gemeenten, een aantal instellingen en niet in de laatste plaats de inburgeraars zelf, worden gefrustreerd in hun dadendrang als wordt overgegaan tot een algemeen uitstel. Ook de fractie van de PvdA is van mening -- wij vinden de fracties van het CDA en de VVD aan onze zijde -- dat een dergelijk negatief effect van een eventueel generiek uitstel moet worden voorkomen. Het is echter een kwestie van afweging, want uit de zojuist door mij genoemde brief van de MBO Raad en de argumentatie van de VNG en de vier grote gemeenten blijkt dat lang niet alle betrokkenen op 1 januari gereedstaan om de nieuwe inburgeringswet optimaal uit te voeren. Vandaar dat de fracties van CDA, VVD en PvdA, een grote meerderheid van de Kamer dus, de minister voorleggen in die gevallen invoering uiterlijk per 1 april mogelijk te maken. Kortom, invoering in principe en waar mogelijk, ook in de praktijk, per 1 januari aanstaande, maar waar nodig uitstel tot 1 april 2007. Daarbij gaan wij ervan uit dat het Frontoffice Inburgering tot medio 2007 voor alle betrokkenen beschikbaar blijft. Ik hoor graag of de minister met deze mijns inziens buitengewoon reële en redelijke wens van een grote Kamermeerderheid kan meegaan.

Dan nog een drietal kleinere punten. De minister is inhoudelijk ingegaan op alle punten van de Kamer, maar toch vind ik dat wij op sommige punten een beetje langs elkaar heen hebben gesproken, bijvoorbeeld toen het ging om de marktwerking. De minister en mijn fractie denken volstrekt verschillend over de marktwerking in het onderwijs. Het punt dat wij over de marktwerking hebben gemaakt, was niet gericht op die principiële discussie, maar op de praktische gevolgen van de marktwerking. Wij vragen ons af of er als gevolg van de marktwerking wel voldoende landelijke dekking is als het gaat om het cursusaanbod, ook omdat er volgens onze informatie geen landelijke gegevens worden verzameld over het cursusaanbod.

Dan het niveau. Voor zover ik het me kan herinneren, heb ik er niet over gesproken of het niveau hoger of juist lager of gedifferentieerd zou moeten worden; andere woordvoerders hebben dit wel gedaan. Maar in een van de stukken staat dat het aantal inburgeringsplichtigen dat het vereiste niveau haalt, zou stijgen. Wij vroegen ons

af waarop dit gebaseerd is, als je ziet dat er sprake kan zijn van hogere financiële lasten en als je weet dat het cursusaanbod wel eens ontoereikend zou kunnen zijn. Deze zorg is niet weggenomen. Voor de goede orde, het gaat dus niet om het individuele niveau, maar om de totaliteit.

Het laatste punt, de kosten van het geheel voor de inburgeraars. Zij zijn aangewezen op de vrije markt, met alle voordelen, maar ook zeker alle nadelen van dien. Dit betekent dat de kosten de pan uit kunnen rijzen. En omdat de gemeenten een zekere autonomie bij de uitvoering hebben, weet je niet of alle gemeenten inburgeraars op dezelfde wijze faciliteiten bieden, zodat je op hoge kosten kunt uitkomen. Ik ben hier nog niet gerust op.

Mijn voorlopige conclusie. Over het eerste punt van kritiek zal ik het verder niet hebben. Dat is de staatsrechtelijke kant, daar is nu genoeg over gezegd. Bij ons principiële punt, het verhaal over Turken en derdelanders, is slechts een minderheid het met ons eens. Er blijven dan nog een aantal praktische zaken over, waarbij wij mede namens twee andere fracties een duidelijk voorstel voor de invoering van de wet hebben gedaan. Op een drietal praktische punten zouden wij graag nog opheldering van de minister verkrijgen. Deze zijn voor ons wel belangrijk, want ze treffen degenen voor wie de inburgering bestemd is, het hardst. Dit betekent dat ik mijn fractie voordat de minister weer aan het woord is geweest, nog niet kan adviseren om voor of tegen dit wetsvoorstel te stemmen. Ik zal dus in ieder geval om stemming vragen, omdat ik de gelegenheid wil hebben om met mijn fractie te overleggen over de antwoorden van de minister, opdat wij volgende week onze stem kunnen uitbrengen.

*N

De heer **Van de Beeten** (CDA): Voorzitter. Dank aan de minister voor haar betoog in eerste termijn en voor de toezeggingen die zij op een aantal punten heeft gedaan.

Ik constateer dat zij op het punt van de notificatie in aanvulling op de stukken heeft medegedeeld dat de afspraken met het mbo die voortvloeien uit gebruikmaking van de hardheidsclausule, als zodanig genotificeerd zullen worden en dat die dus zullen worden voorgelegd aan de Europese Commissie om te worden beoordeeld op eventuele strijdigheid met artikel 87 van het EG-verdrag. Dit lijkt mij procedureel een juiste reactie van de minister. Dit impliceert overigens wel dat men niet zonder meer kan zeggen dat de hardheidsclausule uitsluitend op het publieke domein betrekking heeft. Dit argument heeft zij hiermee impliciet prijsgegeven, zo zeg ik als eenvoudige plattelandsadvocaat. Dit duidt ik haar niet euvel, maar ik noteer het wel. Ik denk, dat het de enige manier is om problemen met de Commissie te voorkomen. Dit zal ook voor het mbo een geruststelling zijn.

Ik sta nu een beetje in tweestrijd: ik vraag me af of ik nog zal proberen om de heer Middel gerust te stellen. Ik zal dit toch maar doen, ook voor mijn eigen gemoedsrust. Deze inburgeringswet is geen probleem als het gaat om derdelanders; de argumenten hiervoor heeft de minister zelf gegeven bij de behandeling van de wijziging van de Vreemdelingenwet. De richtlijn laat nu eenmaal toe dat er inburgeringseisen worden gesteld; de tekst van de richtlijn lijkt mij op dit punt volstrekt helder. Als de heer Middel de bepalingen op dit punt, die de minister daarstraks al heeft opgesomd, nog eens doorneemt, denk ik dat hij zich erdoor kan laten overtuigen.

Ik kom vervolgens bij de vraag in hoeverre associatieakkoorden onderwijs bestrijken. Volgens mij beogen associatieakkoorden te voorkomen dat Turkse inwoners wordt belet naar de Europese Unie te komen door op het punt van de toegang tot het onderwijs aan Turkse ingezetenen in Duitsland, België of Nederland andere eisen te stellen dan aan Nederlanders, Belgen of Duitsers. De indirecte werking van het stellen van eisen op het terrein van het onderwijs zou Turkse onderdanen ervan weerhouden om werk te zoeken in bijvoorbeeld Duitsland. Dat lijkt mij de portee van de regeling in het associatieakkoord. Dat is dus een ander doel dan nu aan de orde is. Wij zeggen in Nederland niet dat mensen niet aan onderwijs mogen deelnemen; wij zeggen dat zij aan onderwijs móéten deelnemen ter voorbereiding op het inburgeringsexamen. Wij praten wel over onderwijs, zeg ik tegen de heer Middel, maar wij hebben het over een wezenlijk ander onderwerp dat ook juridisch op een andere manier functioneert. De minister heeft dus volstrekt gelijk als zij zegt dat het geen probleem mag zijn. De minister zei ook terecht dat wij het maar moeten afwachten of men daarover een zaak wil aanspannen bij de rechter en dat er op dit moment geen reden is om aan te nemen dat het tot een probleem bij het Hof van Justitie zal leiden. Ik wil haar daarin ten volle steunen.

Mijn laatste opmerking betreft het verschil van mening, dat in eerste termijn zichtbaar werd, met enkele fracties en met name die van GroenLinks over het verplichte examen. De heren Thissen en Middel hebben in eerste termijn gevraagd of het niet vreemd is, waar er in het onderwijs een léérplicht geldt en geen exámenplicht, dat die plicht voor de inburgering wel geldt. Ik ben geneigd om hierop nee te antwoorden. Ik neem hierbij een wat paternalistischer houding in. Dat is hetzelfde type paternalisme als ik de heer Bos afgelopen zondag in Buitenhof hoorde formuleren. Dat lijkt mij een juiste insteek. De vraag is of wij bij Nederlandse kinderen zoveel anders denken. In de Tweede Kamer is er Kamerbreed voor gepleit om de Citotoets voor basisonderwijs daadwerkelijk overal te laten afnemen. Met die toets willen wij toch eigenlijk zien of de kinderen een bepaald minimumniveau in het basisonderwijs hebben behaald. Wij maken ons zorgen over het feit dat jaarlijks 60.000 jongeren het onderwijs verlaten zonder startkwalificatie en zeggen dat dit eigenlijk niet mag gebeuren. Wethouders nemen maatregelen opdat in het kader van de Wet werk en bijstand wordt gezegd dat men moet werken aan een opleiding om een startkwalificatie te krijgen, als men bijstand wil hebben. Daarmee zeggen wij impliciet dat wij kennelijk in het onderwijs tot aan de leerplichtige leeftijd tekort zijn geschoten en dat dit alsnog moet worden gerepareerd. Wij kunnen wel zeggen dat er een principieel verschil is, maar ik denk dat het eerder een gradueel verschil is.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Deze vergelijking gaat mank. De Citotoets is een diagnostisch instrument om te kijken welk aansluitend curriculum voor een kind, gezien zijn of haar talenten, de beste weg is om zich voor te bereiden op een startkwalificatie voor later. Het is geen go/no go om in dit land te mogen verblijven. Daarom gaat uw vergelijking mank.

De heer **Van de Beeten** (CDA): De heer Thissen hanteert hier een theoretisch argument. De discussie over de problematiek op zwarte scholen dat allochtone kinderen geen Citotoets afleggen, heeft alles te maken met het feit dat moet worden vastgesteld dat die kinderen onvoldoende niveau halen.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Nu struikelt u over uw eigen redenering. Om mij ervan te overtuigen dat die resultaatverplichting helemaal niet zo gek is, zegt u dat ook Nederlandse kinderen aan een resultaatverplichting worden onderworpen. Daarvan zeg ik dat het geen verplicht resultaat is waarop een sanctie staat, zoals een boete of als uiterste consequentie dat men niet in Nederland mag verblijven. Vervolgens haalt u de zwarte scholen aan waar in sommige gevallen de Citotoets niet wordt aangeboden. U struikelt dan over uw eigen redenering, want u houdt dan niet vast aan uw eigen redenering van zojuist om mij te overtuigen.

De heer **Van de Beeten** (CDA): Wij moeten onderscheid maken tussen de vraag of wij toetsen op een bereikt resultaat en de vraag wie of wat gesanctioneerd moet worden als het resultaat niet wordt behaald. Dat zijn twee verschillende vragen. Als in deze wet staat dat van inburgeraars wordt gevraagd dat zij een bepaald examen halen, vind ik dat ten principale niet onjuist. Vervolgens is natuurlijk de vraag of men het acceptabel vindt dat daarop een sanctie wordt gesteld.

De heer **Kox** (SP): Met het markeren van verschillen van mening is niets mis. Het is goed dat dit in de politiek gebeurt, maar bij de behandeling van dit onderwerp wil ik toch zo veel mogelijk nagaan op welke punten wij het eens kunnen zijn. Deze hele Kamer vindt dat wij op het gebied van de inburgering meer moeten doen dan tot nu toe is gebeurd. Ook de minister vindt dat. Het probleem dat ik met deze wet heb, is dat wij spreken van een slaagplicht, maar niet van een leerplicht. Bij ons onderwijs kennen wij een leerplicht, want wij weten dat een leerplicht ook een leerrecht is en dat dat leidt tot resultaat. Dat is iets anders dan een slaagplicht. Dat het onderwijs resultaatgericht moet zijn, daarover zijn wij het helemaal eens. Wij zouden gek zijn als wij mensen allerlei cursussen lieten volgen zonder dat dat resultaat opleverde. Wat doen wij nu? Wij zijn zuinig: wij leggen iemand die hier komt een slaagplicht op, maar wij geven hem geen leerrecht, geen leerplicht. De minister heeft ook expliciet gezegd dat wij deze activiteiten niet als onderwijs beschouwen. Daarin is volgens mij het verschil gelegen. Wij zouden tegen mensen die hier komen ook kunnen zeggen: fijn dat u er bent, u mag hier blijven, daar is de school en daar krijgt u een opleiding, want die hebt u nodig om hier mee te kunnen doen. Die opvatting over paternalisme, paternalisme in de goede zin van het woord, deel ik met u. Zo stellen wij ons ook op tegenover onze eigen kinderen.

De heer **Van de Beeten** (CDA): Precies.

De heer **Kox** (SP): Dan leidt dat tot resultaat. Deze wet doet echter het eerste niet, maar het tweede wel. Dat maakt de verhouding met ons normale onderwijssysteem zo scheef. Zo zie ik dat althans.

De heer **Van de Beeten** (CDA): Ik kan het in belangrijke mate met de heer Kox eens zijn. In mijn eerste termijn heb ik gezegd dat wat onze fractie betreft deze wet een begin is. Wij moeten bij de komende kabinetsformatie zeer nadrukkelijk de vraag aan de orde stellen of er de verbrede c.q. verlengde leerplicht moet zijn. Die zouden wij als grondslag kunnen laten dienen. De consequentie zal zijn dat men aanzienlijke financiële offers moet brengen om dat idee daadwerkelijk in de praktijk gestalte te geven. Als voor dit idee in deze Kamer grote steun zou zijn, zouden wij bij de kabinetsformatie, ongeacht welke partijen daaraan deelnemen, belangrijke resultaten kunnen boeken. Zoals ik in eerste termijn al zei, vind ik dat wij deze problematiek Kamerbreed moeten aanpakken.

De heer **Kox** (SP): Ik meen dat wij elkaar op dit punt kunnen vinden. Een verdere oplossing moet in ieder geval gevonden worden door het introduceren van een leerplicht of een verlengde leerplicht.

De heer **Thissen** (GroenLinks): In een reactie op mijn opmerking maakt de heer Van de Beeten onderscheid tussen de slaagplicht en de resultaatsverplichting enerzijds en het opleggen van een sanctie anderzijds. Hij zei: dat laatste is iets anders. Met andere woorden, mijnheer Van de Beeten, u zou er moeite mee hebben als een sanctie werd opgelegd.

De heer **Van de Beeten** (CDA): Ik zou mij bij een sanctie iets voor kunnen stellen. Ter illustratie noem ik het basisonderwijs. Stel dat scholen met hun kinderen een bepaald niveau niet halen, ondanks het feit dat die kinderen tot het halen van dat niveau in staat zouden moeten zijn. Dan kun je je de vraag stellen of je die scholen een sanctie moet opleggen. Dat is natuurlijk iets anders dan die kinderen een sanctie opleggen. Bij de inburgering gaat het om de inburgeraars. Gegeven de problematiek en gegeven de analyse van de commissie-Blok, is het dan volgens mij reëel om te zeggen: daar moet een dusdanig sterk verplichtend element gelden dat je de inburgeraars zelf wijst op hun inspanningsverplichting. Die verplichting moet uiteindelijk een bepaald resultaat ten

doel hebben. Er zou dan een sanctie kunnen gelden als de inburgeraar zich onvoldoende inspant. Het systeem van de wet brengt immers met zich mee dat in het geval men niet kan, men ook geen sanctie krijgt opgelegd.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Ik had het in mijn eerste termijn over wederkerigheid. Bent u er dan ook voor om aan sancties te denken als vitale onderdelen van de samenleving de zelfbewuste, de zelfredzame en zelf verantwoordelijkheid genomen hebbende inburgeraar, de inburgeraar die geslaagd is voor zijn inburgeringsexamen, geen recht doen? Stel dat die inburgeraar ook een beroepsopleiding heeft gevolgd, maar desondanks geen baan krijgt. Bent u dan bereid om u namens het CDA consequent op te stellen en bent u er dan ook voor dat werkgevers die voor die inburgeraar de deur dichthouden een sanctie krijgen opgelegd?

De heer **Van de Beeten** (CDA): Ik kan mij situaties voorstellen waarin dat inderdaad moet gebeuren.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Welke situaties zijn dat dan?

De heer **Van de Beeten** (CDA): Situaties waarin aantoonbaar discriminatie aan de orde is. Anders dan mijn goede vriend Joop Wijn ben ik van mening dat er op dit punt wel degelijk sprake is van een maatschappelijk probleem en dat wij ons in dat opzicht niet rijk moeten rekenen. Dit maatschappelijke probleem is er en het moet sterk aangepakt worden, ook in de volgende kabinetsperiode.

Voorzitter. Met dit interruptiedebatje kan ik mijn bijdrage aan de tweede termijn afsluiten.

*N

De heer **Engels** (D66): Mevrouw de voorzitter. Ook in deze tweede termijn mag ik tot mijn grote genoegen mede namens de fractie van de OSF spreken. Wij danken de minister voor haar beantwoording. Het was plezierig om te constateren dat de minister uitvoerig op een aantal aangesneden thema's is ingegaan. Daarmee is het wat ons betreft inhoudelijk en ook qua toon een heel goed debat. Intussen is het ons niet ontgaan dat de minister sterk gelooft in haar missie en haar beleid. Onze fracties respecteren dat voluit. Het antwoord van de minister geeft geen aanleiding om op alle thema's nog eens opnieuw in te gaan. Ik beperk mij tot drie kwesties: de implementatie, de internationale en Europeesrechtelijke houdbaarheid en het verplichtende en resultaatgerichte karakter. Over de implementatieproblematiek had ik een zeer uitvoerige en doorwrochte interventie voorbereid, maar gelet op de bijdrage van de heer Middel, die namens die grote fracties sprak, doe ik er verstandig aan om te zeggen dat deze oplossing mij heel werkbaar lijkt.

Ik kom op het internationale en Europese recht. De minister heeft een punt als zij aangeeft dat er verschil van opvatting bestaat over de houdbaarheid van deze wet, maar zij blijft bij haar conclusie dat er geen strijdigheid is met de bepalingen inzake gelijkheid en discriminatie in de associatieovereenkomst en de Europese richtlijn. Terecht stelt zij vast dat het uiteindelijk de rechter is die hierin het laatste woord spreekt en het beslissende oordeel geeft. Gelet op de tegenstrijdigheid van de opvattingen in de verschillende rapporten en adviezen, is voor de minister het juridische afbreukrisico blijkbaar te overzien. Bovendien, zo heeft de minister gezegd, kunnen wij niet aan de gang blijven met discussiëren en moeten wij door. Dat sluit aan bij de missie die ik zo-even heb geschetst. De fracties namens welke ik nu spreek, zijn geneigd deze afweging wat minder ferm te maken, mede gelet op de taken die de Eerste Kamer heeft in het toetsen van wetgeving. Wij zouden voor onszelf wat meer zekerheid willen hebben over die veronderstelde spanning met de genoemde internationale regelingen. Wat ons betreft staat dat los van meerderheden die hierover in de Kamer zouden kunnen ontstaan.

Ik kom op de verplichting en het resultaat. Het is voor ons het belangrijkste punt: wij zien inburgering als een recht en niet als een plicht. In eerste termijn heb ik aangegeven waarom onze fracties zoveel moeite hebben met die elementen van dwang. Ik heb niet gezegd dat er alleen maar dwang is. Wij hebben heel goed gezien dat er ook elementen van stimulering in zitten, maar er is ook een slaagplicht en een bestuurlijke boete. Ik heb het betoog van de minister niet misverstaan. De nadruk lag op de urgentie, de eigen verantwoordelijkheid en de resultaatgerichtheid, consistent met wat wij tot dusver in dit dossier hebben aangetroffen. De minister acht deze lijn effectief en aanvaardbaar. Vastgesteld moet worden dat de minister en onze fracties op dit punt niet nader tot elkaar zijn gekomen. De fracties hebben namelijk nog steeds grote aarzelingen over die effectiviteit en aanvaardbaarheid van een verplichte en resultaatgerichte inburgering. Mede gelet op de aarzelingen ten aanzien van de internationaalrechtelijke aspecten zal er in onze fracties nog een nadere discussie moeten plaatsvinden voordat de eindafweging kan worden gemaakt.

*N

De heer **Kox** (SP): Voorzitter. De minister heeft ons uitgelegd dat deze wet een effectief en aanvaardbaar middel is, met een meer verplichtend en resultaatgericht karakter, dat uitgaat van het feit dat migranten en hun kinderen geen zielenpieten zijn, maar mensen die lef hebben getoond. Zij zijn de eersten die begrijpen dat het leren van de Nederlandse taal een absolute voorwaarde is om actief deel te nemen aan diezelfde samenleving, en gebruik te maken van alle burgerrechten die je hebt. Tot dat punt zijn de minister en ik het helemaal eens. Ik beweer al jaren niets anders, en zie geen reden om nu iets anders te gaan beweren.

Het probleem is echter dat die verplichtingen wel erg eenzijdig op de vreemdeling -- wat een mooi woord, zeker in deze dagen -- leggen. Wij verlangen erg weinig

van de samenleving en van de overheid. De slaagplicht is er voor de vreemdelingen, de leerplicht kunnen wij hun helaas niet aanbieden. Het verschil zit hem in waar de nadruk wordt gelegd, en in het ontbreken van wederkerigheid. De minister zegt met trots dat dit een mooi stelsel is, dat resultaatgericht en niet betuttelend is, en niet is uitgekleed. Je zou haar zo graag willen geloven, maar ik moet tegelijkertijd denken aan het sprookje van de keizer die geen kleren bleek aan te hebben. Ik zeg niet dat dit wetsvoorstel helemaal bloot is geworden, maar het is wel anders geworden dan de minister aanvankelijk in gedachten had. Desalniettemin is de suggestie die ik heb gedaan om de Wet inburgering nieuwkomers te laten doorlopen, en aan te vullen met een aantal bepalingen uit deze wet, volgens de minister niet voldoende, zonder dat overigens te beargumenteren. Misschien kan zij dat in haar tweede termijn nog doen.

De minister heeft gezegd dat zij het jammer vindt dat genaturaliseerde migranten niet onder de regeling vallen, daarbij wat boos naar de Raad van State kijkend. Maar ja, die is ervoor om ons te adviseren. De vraag is of de minister dat niet had moeten en kunnen voorzien. Door dat te zeggen, breng ik mijzelf ook in de problemen, want ik heb ook een advies van de Raad van State dat iets anders inhoudt dan wat ik bepleit over de slaag- en de leerplicht. Desalniettemin dank ik de minister dat zij ervoor heeft gezorgd dat wij dit één pagina tellende advies nog hebben gekregen. Tegelijkertijd vraag ik haar of zij het met mij eens is dat wij samen tegen de Raad zeggen dat een beetje doorwerken geen kwaad kan. Immers, om op de dag van de beraadslaging een advies op tafel te leggen, is wat mager. Klopt het dat de minister het amendement van Fenna Vergeer erg laat heeft doorgestuurd naar de raad, en dat er drie verzoeken van de Tweede Kamer aan haar moesten worden gericht voordat zij deed wat eigenlijk voor de zomer al had moeten gebeuren? Wellicht was er dan voor de Raad van State wat meer ruimte geweest om het amendement te beadviseren.

Maar het advies ligt er, en het is niet mis te verstaan. Als er geen leerplicht is, kan er wel een slaagplicht zijn, volgens de raad. Ik kan dat wel begrijpen. Als je zegt dat het wetsvoorstel niet uitgaat van onderwijs, van leren en van leerplicht, kun je eisen opleggen aan mensen, zoals de slaagplicht. Als wij de Raad van State hadden gevraagd of er een leerplicht moet komen, hadden wij misschien een ander advies gekregen. Degene die het advies vraagt, kan de uitkomst een beetje sturen. Ik heb het te accepteren dat het advies is zoals het is. Desalniettemin blijft mijn politieke visie overeind dat wij inburgering als onderwijs moeten zien, reden waarom de slaagplicht daar niet in past. Dat doen wij namelijk ook niet in ons normale onderwijssysteem. Ik ben ook blij met de woorden van de heer Van de Beeten op dit punt. Ik denk dat wij het op dit punt in de toekomst best breed eens zouden kunnen worden in de Nederlandse politiek, omdat iedereen toch het gevoel heeft dat wanneer mensen hier komen, je ze echt naar school moet sturen om opgeleid te worden. Ik herinner mijn vader. Zes klassen lagere school met moeite. Een puntenkaart heeft hij nooit laten zien, maar die hield niet over volgens mijn opa. Hij was functioneel analfabeet. Zijn eigen naam kon hij schrijven en dat vond hij eigenlijk wel genoeg. Als die man zelf een cursus had moeten kopen en had moeten inburgeren, dan was dat echt niet gelukt. Toch heeft hij tien kinderen grootgebracht, allemaal getrouwd, niemand gescheiden, niemand aan de drugs, niemand aan de drank. Dus het kan wel. En ze stemmen bovendien allemaal SP. Ik kan er niets aan doen, dat is de enige afwijking in de familie! En dat zijn er wel veel in zo'n goed katholiek gezin. Dat tikt voor een halve zetel aan.

Als de conclusie van dit debat kan zijn dat wat nu voorligt in het beste geval het begin is, dan feliciteer ik de minister met dat begin, maar dan hoop ik dat wij snel naar het vervolg kunnen gaan. Of dit alles ertoe zal leiden dat mijn fractie voor of tegen zal stemmen, moet ik nog even goed overleggen. Ik heb al gezegd dat de kwestie van de leerplicht en de slaagplicht voor ons zwaar ligt. Wellicht kan de minister naar aanleiding van de woorden van de heer Van de Beeten aangeven hoe zij het perspectief op dat punt ziet, zodat wij het in de toekomst wellicht meer met elkaar eens kunnen worden dan wij het in het verleden waren.

*N

De heer **Thissen** (GroenLinks): Voorzitter. Ik dank de minister voor haar uitvoerige beantwoording op onze inbreng van gisterenavond. Er is consensus over het doel en de bedoeling van de wet, zo men wil de missie van deze wet. Er is volgens mij in deze Kamer en breed in de samenleving ook consensus over dat het resultaat veel beter moet. Meer in Nederland aanwezige migranten moeten op de essentiële terreinen van de samenleving meedoen en mee kunnen doen. Er is ook brede consensus over het uitgangspunt van de eigen verantwoordelijkheid en de eigen motivatie. Deels is er op dat gebied ook consensus over een eigen bijdrage, het zelf kosten maken, eigen inspanningen. Allemaal tot uw dienst, daarover zijn wij het met elkaar eens.

Wij zijn het ook eens over het feit dat migranten in dit land geen zorgcategorie op voorhand zijn, en al zeker geen zielenpieten. Mensen zijn bij machte om veel meer te doen dan dat het ogenschijnlijk lijkt.

Maar de grote klacht die de fractie van GroenLinks heeft en die ik gisteren heb verwoord, is dat het zo eenzijdig op de schouders van het individu wordt gelegd. Er is een gebrek aan welkome uitnodiging. En dat bedoelde ik gisteren aan het slot van mijn betoog met de kilheid. Mensen voelen en weten zich niet welkom. Zij horen de minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie in publieke uitingen praten over de nadelige gevolgen van de multiculturele samenleving. Als zij het ook zou hebben over het feit dat de multiculturele samenleving die Nederland door de eeuwen heen altijd is geweest, ook tot verrijking van de samenleving en tot ontmoeting van verschillende culturen leidt, dat Nederland een migratieland is en dat het daarom past om ook als overheid inspanningen te verrichten om migranten te laten meedoen aan de samenleving en dat daarom ook iets van die individuele burger mag worden verwacht, dan schept zij een andere sfeer dan de sfeer die de afgelopen jaren is ontstaan. Mensen mogen een eigen identiteit hebben. Mensen mogen een eigen geloofsovertuiging hebben.

Mensen mogen eigen culturele uitingen hebben. Dat hebben Nederlanders in het buitenland namelijk ook. Ik noem de mensen die in de jaren vijftig en zestig van de vorige eeuw zijn geëmigreerd naar Canada, Brazilië, de Verenigde Staten, Nieuw-Zeeland en Australië. Zij zijn nog altijd herkenbaar als van oorsprong Nederlanders, juist in geloofsovertuiging, in eigen culturele activiteiten, in de eigen identiteit.

Als dat ook door de minister hartstochtelijk wordt erkend, neemt naar mijn idee de motivatie bij migranten toe om er nog meer van te maken. Dat blaast wind in de zeilen van de motivatie die deze mensen sowieso al hebben. Men komt immers hierheen om een beter bestaan op te bouwen, om te slagen in deze samenleving, om te slagen in dit land. Dan is de kilheid weg en straalt de minister warmte uit. Als mensen zich welkom voelen maken zij er nog meer van dan dat zij toch al van plan waren.

Ik doe ook een beroep op de samenleving om dat uitnodigende gebaar te maken, opdat mensen die eigen verantwoordelijkheid nemen en voldoen aan de zelfredzaamheid open deuren vinden en geen deuren die in toenemende mate worden gesloten. Dat bedoelde ik gisteren met de wederkerigheid tussen individu en overheid, tussen overheid en samenleving, tussen samenleving en individu. Ik vond het antwoord op dit punt van de bijdrage van de fractie van GroenLinks iets te mager.

Een volgend aspect dat voor ons zwaar weegt, is de plicht tot slagen. Wordt of kan daaraan niet worden voldaan, dan is de uiteindelijke consequentie een sanctie. Inburgering benaderen wij als leerplicht, als een eerste stap in een doorlopende leerweg om te slagen in dit leven, in deze samenleving. Als mensen door het leerrecht voldoen aan de leerplicht, neemt de kans op slagen in de samenleving toe. Dat geldt voor Nederlandse jongens en meisjes, maar dat geldt ook voor Nederlandse jongens en meisjes die naar hier zijn gemigreerd en die hier moeten voldoen aan de inburgeringsplicht.

Wat doet de minister op basis van de redenering van wederkerigheid als die stageplek er niet komt, als allochtonen in toenemende mate niet die baan krijgen, ondanks hun competenties, ondanks hun examens, ondanks de doorlopende leerweg die zij genoten hebben? Wanneer hoor ik de minister daarover? Tegenover de plicht tot slagen staat de bereidheid om ervoor te zorgen dat iemand kan slagen.

Wij worstelen nog met de differentiatie. De minister maakt het inburgeringsexamen voor iedereen op hetzelfde niveau. Dat klinkt goed, zeker als het wat laag gedefinieerd is voor de mensen met minder capaciteiten. Voor de mensen die barsten van het talent -- en dat zijn er ook in migrantenkringen heel veel -- is dat echter een te laag niveau. Waarom wordt niet gedifferentieerd? Dan doen wij toch ook in ons eigen onderwijssysteem? Dan nodig je mensen meteen uit om het beste uit zichzelf te halen. De minister heeft gelijk dat gemeenten die doorlopende trajecten kunnen maken. Aan de slag met je talent, met taal, met maatschappelijke oriëntatie, beginnend met een beroepsopleiding, in het beste geval tegelijkertijd met de doorlopende leerweg, gefinancierd uit de verschillende geldstromen. Door de verschillende drukkende administratieve last lijkt het mij op dit moment voor gemeenten een kluwen. Daardoor bestaat het risico dat hierin veel energie gaat zitten. Die energie kan maar één keer gespendeerd worden. De professionele energie van gemeenten om mensen te begeleiden wordt daardoor wellicht wat verminderd.

Tot slot ga ik in op de invoeringstermijnen. Ik ben nooit zo onder de indruk van argumenten van gemeenten die erop neerkomen dat zij het niet wisten, of dat zij zich niet hebben kunnen voorbereiden. Dan is zo'n gemeente de afgelopen jaren toch niet aangesloten geweest op het maatschappelijk debat, noch op het debat in de Tweede Kamer, noch op het aanstaande debat in de Eerste Kamer. Ik ben ook niet zo onder de indruk dat de gemeenten nu zeggen dat het debat in de Eerste Kamer pas plaatsvindt op 20 en 21 november, dat wellicht een week later wordt gestemd en pas weken later de nieuwe wet wordt gepubliceerd in het Staatsblad. Dan zouden zij pas aan de slag kunnen. Ook dat vind ik niet doorslaggevend.

Ik vind wel doorslaggevend dat de rijksoverheid met de gemeentelijke overheid heeft afgesproken dat er een redelijke invoeringstermijn moet zijn bij wetten die gemeenten confronteren met zwaardere verantwoordelijkheden en met extra inspanningen om in deze samenleving het beste uit burgers te halen. Ik constateer dat die redelijke invoeringstermijn de laatste jaren aan het devalueren is tot een paar weken of maximaal een maand of twee. Het kabinet en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten moeten daarover in gemeen overleg opnieuw de klokken gelijkzetten.

De afgelopen jaren hebben wij te veel nogal ingrijpende wetten voor gemeentelijke uitvoerende professionaliteit, maar ook voor bestuurlijke kwaliteit en raadskwaliteit, op een veel te korte termijn aangenomen. Ik noem de Wet werk en bijstand in oktober, voorafgaande aan 1 januari, de Zorgverzekeringswet en de WMO in juli, waarbij de staatssecretaris een redelijk soepele invoeringstermijn van maximaal één jaar in deze Kamer heeft toegezegd.

Voor de inburgeringswet is de invoeringstermijn nu hooguit zes weken. Ik roep het kabinet, dat nog meer dan 24 uur missionair is, op om met de VNG te herbevestigen dat redelijke invoeringstermijnen tot het gemeen overleg behoren tussen de rijksoverheid en de lokale overheid. Het geeft geen pas om zich daar niet aan te houden.

*N

De heer **De Graaf** (VVD): Voorzitter. Na afloop van het eerste deel van het debat over dit wetsvoorstel vroeg de heer Middel mij gisteren of ik niet wat al te strak in het pak had gezeten. Daar had hij misschien wel gelijk in, maar dat had ermee te maken dat ik mij aan het begin van het debat wat zorgen maakte over de discussie. Ik had de indruk dat wij het over dingen zouden hebben die zouden afleiden van wat met deze wet wordt voorzien, namelijk de inburgering zelf. Over het principe van de inburgering als zodanig blijken in deze Kamer geen meningsverschillen te bestaan. Volgens mij mag het belang van die inburgering niet worden onderschat.

Ik krijg van mijn fractievoorzitter altijd de opmerking dat ik zuinig moet zijn met voorbeelden uit mijn eigen praktijk, omdat wij hier geen burgemeester zijn, maar Eerste Kamerlid. Dat is natuurlijk zo, maar nadat er door allen ruim is geciteerd uit hun eigen lokale praktijk, meen ik in dit geval ook iets te mogen zeggen. Ik merk dagelijks hoe belangrijk inburgering is voor mensen die in ons land komen en hier een plaats proberen te vinden. Ik zie ook het enthousiasme bij die mensen om aan de slag te gaan. Tegelijkertijd zie ik dat er nog steeds belemmeringen zijn om daadwerkelijk in te burgeren. Ik heb het dan niet zozeer over sociaaleconomische belemmeringen, die er natuurlijk ook zijn en waarover wij het al hebben gehad, maar over belemmeringen die van elders komen, namelijk uit de tradities en gewoonten die in de cultuur van die vreemdelingen bestaan.

In dat verband wil ik een opmerking maken over de slaagplicht. Wij hebben het over het fenomeen leerplicht gehad. Als wij deze niet zouden hebben, zou het aanzienlijk moeilijker zijn om veel allochtone leerlingen in de leerplichtige leeftijd op school te krijgen en dan zouden wij er veel harder achteraan moeten. Dat is prima, maar leerplicht gaat niet alleen over vreemdelingen, maar over ons allemaal. Wij hebben een leerplichtige leeftijd en die eindigt op een bepaald moment. Wij hebben het nu over mensen tussen 16 en 65, vandaar de discussie tussen de heren Kox en Van de Beeten over de verlengde leerplicht, waar ik het mee eens ben.

Omdat wij het nu hebben over de mensen tussen 16 en 65, zou het van belang kunnen zijn dat groepen vreemdelingen die door traditie en allerlei andere omstandigheden niet de vrijheid hebben om die inburgeringscursussen te volgen en dat examen te doen, door die slaagplicht wel die mogelijkheid krijgen. Ik doel daarmee met name op allochtone vrouwen. Ik weet uit de praktijk dat wij gelukkig steeds meer allochtone vrouwen bereiken. Ook op basis van de WIN hebben wij dat geprobeerd en dat is in grote mate gelukt, maar er zijn nog altijd groepen waar wij niet binnendringen. Het zou wel eens kunnen zijn -- dat hoop ik ook -- dat, nu er een slaagplicht is, ook de groepen die nu niet de vrijheid hebben om zich vanuit hun milieu te melden voor de cursus, toch de kans krijgen om in te burgeren, de Nederlandse taal machtig te worden en iets op te steken over de Nederlandse maatschappij. Ik hoop oprecht dat de wet daaraan kan bijdragen. Die insteek had ik nog niet gekozen en die wilde ik op dit moment even kiezen.

Over de invoeringsdatum kan ik kort zijn. Ik ben het volledig eens met de woorden van de heer Middel, zoals hij ook al heeft aangekondigd. Ik voeg daar een opmerking aan toe die te maken heeft met de lokale praktijk. Behalve het frontoffice van het ministerie, dat behulpzaam kan zijn bij de gemeenten die op 1 januari nog niet klaar zijn, is er altijd nog de mogelijkheid om een beroep te doen op je buren. Dat gebeurt in ieder geval in onze regio, waar de kleinere gemeenten de grotere gemeenten vragen om behulpzaam te zijn. In mijn geval hebben wij zelfs contracten gesloten met twee buurgemeenten om de inburgeringszaken voor hen te regelen. Zo kan het dus ook. Ik wil hier nadrukkelijk wijzen op die mogelijkheid, omdat die bijdraagt aan het snel van start kunnen gaan met de inburgering. Het verbaast mij dat wij daar van de VNG niets over hebben gehoord.

Ik had nog een opmerking op mijn papiertje staan, maar die laat ik achterwege omdat ik anders misschien weer een nieuwe discussie zou losmaken.

*N

Minister **Verdonk**: Voorzitter. Ik dank de Kamerleden wederom voor hun vragen. Ik ben in ieder geval blij dat wederom de urgentie van het inburgeren is onderschreven. De heer Thissen heeft uitgebreid verteld waarover wij vandaag allemaal consensus hebben: de bedoeling van de wet, de noodzaak van betere resultaten, de eigen verantwoordelijkheid als verworvenheid, de kosten en het feit dat vreemdelingen geen zielenpieten zijn. Dat doet mij goed.

Dan gaat het over de manier waarop. Ik ga graag meteen in op de gestelde vragen. De heer Middel vroeg of de kosten om het niveau van het examen te behalen, niet erg hoog worden. Ik heb al eerder aangegeven dat verschillende prikkels in het nieuwe stelsel zullen leiden tot meer kwaliteit, efficiency en effectiviteit. Die prikkels gelden voor gemeenten, de burger en de opleidingsinstituten. Ik zal die prikkels niet herhalen, maar ik zal een paar voorbeelden noemen: de marktwerking, de financiële faciliteiten voor inburgeraars, een examen et cetera. Ik ben over deze prikkels blijkbaar optimistischer dan de heer Middel.

De heer **Middel** (PvdA): Voordat er misverstanden ontstaan: volgens mij drijft marktwerking de kosten voor de betrokkene juist op. Als u het tegenovergestelde kunt aantonen, is mijn zorg weg.

Minister **Verdonk**: Ik heb reeds kennisgemaakt met een aantal potentiële aanbieders op de markt. Wij hebben tot nu toe steeds cursussen gehad bij de roc's voor een standaardprijs. Nu kunnen bijvoorbeeld de mensen die intelligent zijn en die de inburgering zelf kunnen doen, een internetcursus kopen. Als zij willen, kunnen zij 24 uur per dag op internet voor een bedrag van ongeveer €10 per maand. Dat is de goedkoopste cursus. De duurdere cursussen kosten ongeveer €3000. Er is een gigantisch verschil in prijs van en een groot verschil in de soorten cursussen Nederlands.

De heer Middel en anderen hebben opmerkingen gemaakt over de invoeringsdatum. Ik begrijp zijn zorgen over gemeenten die misschien nog niet helemaal gereed zijn. De heer Middel vraagt om een gedifferentieerde invoering of beter nog een gedifferentieerde inwerkingtredingbepaling. Hoe gaat het in de praktijk? In gemeenten die klaar zijn op 1 januari kunnen inburgeraars per 2 januari beginnen. Gemeenten zijn overigens niet verplicht om op 2 januari een aanbod te doen. Voor oudkomers geldt er sowieso geen wettelijke termijn. Er is dus veel speelruimte voor de gemeenten. De gemeenten kunnen oudkomers oproepen, afhankelijk van de gemeentelijke situatie. Wat betreft de nieuwkomers hoeven

gemeenten niet eerder dan binnen de maximale termijn van veertien weken een aanbod bij beschikking vast te stellen. Er geldt zes weken voor de intake, de eerste stap, en vervolgens acht weken om het aanbod vast te stellen. Zowel voor de oudkomers als de nieuwkomers is er dus voldoende ruimte om, afhankelijk van de gemeentelijke situatie, een aanbod te doen. Dat moet uiterlijk voor 1 april. Ook bij de inwerkingtredingsdatum van 1 januari is er voldoende speelruimte voor gemeenten die nog niet zover zijn om zich gereed te maken voor de daadwerkelijke invoering.

Voor de duidelijkheid meld ik dat alle gemeenten een prognose hebben gemaakt voor het komende jaar. Hen is ook reeds gemeld op welk budget zij minimaal kunnen rekenen. Ook zijn de indicatieve budgetten bekend. Als wij invoering van de wet uitstellen, zullen de procedures over de indicatieve budgetten opnieuw moeten worden gestart. Gemeenten moeten dan opnieuw prognoses voor het komende jaar bij het Rijk indienen, niet alleen voor de Wet inburgering en de Regeling vrijwillige inburgering, maar ook voor de Oudkomersregeling en de Regeling inburgering allochtone vrouwen. Inwerkingtreding van de wet op 1 april betekent een gebroken boekjaar. Daar was al eerder sprake van. Tussen VNG, gemeenten, andere instanties en ikzelf is eerder gesproken over invoering van de wet op 1 juli 2006. Een van de belangrijkste argumenten van de VNG en de gemeenten om dat niet te doen, was juist het gebroken boekjaar. Dat brengt heel grote financiële en uitvoeringstechnische problemen met zich. Met verschuiving van de invoering naar 1 april of 1 maart komen die dus weer ter sprake.

Bij inwerkingtreding van de wet op 1 maart of 1 april moeten de gemeenten over 2007 niet over twee regelingen verantwoording afleggen, de Wet inburgering en de Regeling vrijwillige inburgering, maar over vijf regelingen: tot 1 april de Win, de Oudkomersregeling, de Regeling inburgering allochtone vrouwen en na 1 april de Wi en de Regeling vrijwillige inburgering. Dat betekent grote administratieve lasten en een complexe verantwoordingssituatie voor gemeenten. Ik hecht aan een zorgvuldige inburgeringsprocedure. Ik heb eerder gesproken over de Frontoffice Inburgering, die reeds twee jaar bezig is met contact met de gemeenten. De contacten tussen de gemeenten en frontoffice zijn heel erg goed. Ik zeg de Kamer toe dat de frontoffice in de eerste vier maanden, tot 1 april, sowieso de werkzaamheden zal intensiveren. Natuurlijk zal ook de VNG daarbij betrokken worden.

De heer **Middel** (PvdA): De vraag van drie fracties in de Kamer was om het tot 1 juli te doen. Ik ga in op het antwoord van de minister. Nu wordt haar een kans geboden om op een flexibele en pragmatische manier een probleem op te lossen en dan komt zij met allerlei bezwaren die juist argumenten zijn om gemeenten te bewegen om zo snel mogelijk een begin te maken met de invoering en er alles aan te doen om 1 januari te halen. Als dit echt niet kan, moet er, ook met overgangsregelingen, ruimte worden geboden om het uiterlijk per 1 april te doen. Het zal duidelijk zijn dat dit consequenties heeft, maar die komen dan op het conto van die gemeenten te staan. Dit zijn echter praktische problemen die niet dusdanig principieel van aard zijn dat er geen praktische oplossing kan worden gevonden voor de invoering van de wet. Nu wij de minister een mogelijkheid bieden om de wet op een flexibele manier in te voeren met een signaal aan de gemeenten dat 1 januari het uitgangspunt is, maar dat er een ruimere termijn mogelijk is als zij die datum niet halen, zou zij die kans moeten grijpen en niet nieuwe problemen moeten opwerpen. Ik heb de indruk dat zij dit doet terwijl zij weet dat zo'n beetje de hele Kamer het op dit punt eens is. Wij willen geen conflict met de minister, maar haar juist een handreiking doen om het op deze manier te regelen. Laten wij dit nu niet polariseren.

Minister **Verdonk**: Ik ben altijd voor praktische problemen, ook in dit geval ben ik voor een praktische oplossing. Ik ben echter niet alleen voor een praktische oplossing, maar ook voor het terugbrengen van de positieve moed in de samenleving. Wij moeten mensen die klaar zijn om met de inburgering te beginnen, de kans geven om dit zo snel mogelijk te doen. Ik vind het belangrijk dat wij niet tegen de mensen die dat graag willen of tegen de gemeenten die uitstekend hun werk hebben gedaan, hoeven te zeggen dat zij nog even rustig achterover kunnen leunen, omdat zij pas op 1 maart of 1 april hun gang kunnen gaan. Laten wij ervoor zorgen dat mensen en gemeenten die dit heel graag willen, per 2 januari aanstaande aan het werk kunnen gaan. Voor de andere gemeenten geldt dat zij pas na een periode van zes weken een intakegesprek moeten voeren met de inburgeraars, in dit geval nieuwkomers. Daarna volgt er nog een periode van acht weken en dan zijn wij feitelijk al bijna in april. De heer Middel sprak in zijn inbreng over 1 april en niet over 1 juli.

De heer **Middel** (PvdA): Ik sprak over 1 april voor de invoering en over 1 juli voor de beschikbaarheid van het frontoffice.

Minister **Verdonk**: In feite is het op de manier waarop wij het nu doen, voor de gemeenten die nog niet zover zijn mogelijk om binnen 14 weken een aanbod te doen aan de inburgeringsplichtigen. De invoering is dus heel flexibel. De datum van 1 januari geldt voor iedereen die graag wil en voor diegenen die nog niet zover zijn, is er de mogelijkheid om gebruik te maken van de perioden van zes en acht weken.

De heer **Middel** (PvdA): Als ik het goed begrijp, betekent dit dat de minister, ondanks de bezwaren die zij eerder uitte, akkoord gaat met uitstel tot 1 april, mede gelet op de positieve insteek van deze Kamer. De Kamer stelt zich op het standpunt dat waar mogelijk moet worden uitgegaan van 1 januari juist om inburgeraars die meteen aan de slag willen, niet te frustreren. Als het echt niet anders kan, kan er worden gekozen voor 1 april. De minister is dan met de Kamer van mening dat goed beleid niet alleen een kwestie is van het behalen van een meerderheid in het parlement,

maar ook van een maatschappelijk draagvlak. Voor een effectief beleid moeten de gemeenten en de aanbieders daarin zo veel mogelijk mee gaan. De minister is dit met ons eens, maar zij zegt het alleen niet zo. Dit vind ik jammer, want dit debat laat nu juist zien dat wij allemaal voor inburgering zijn en dit zo goed mogelijk willen doen. Het zou mooi zijn als de minister dit nog eens in onze woorden zei, want dan kunnen wij overgaan naar het volgende punt.

De heer **Van de Beeten** (CDA): Misschien mag ik nog een opmerking maken ter geruststelling van de minister. Noch de heer Middel, noch de heer De Graaf noch ik hebben gevraagd om de inwerkingtreding van de wet van 1 januari te verplaatsen naar 1 april. Wij stellen voor om de wet per 1 januari te laten ingaan. Sla maar een Koninklijk Besluit met die datum, maar spreek een tijdschema af met de VNG en met gemeenten die nog niet zover zijn waarin feitelijk een uitloop wordt geboden tot 1 april om te doen wat er gedaan moet worden. Maak verdere heldere afspraken met de VNG over de beschikbaarheid van het frontoffice. Omdat er ook gemeenten zullen zijn die zelfs de datum van 1 april niet zullen redden, moet het openblijven tot 1 juli. Als u dat doet, is verzekerd dat het uiteindelijk allemaal op zijn pootjes terecht zal komen.

Minister **Verdonk**: Met deze formulering kan ik het eens zijn: de inwerkingtredingsdatum is 1 januari; gemeenten krijgen de mogelijkheid om tot 1 april invulling te geven aan hun verplichtingen en het Frontoffice Inburgering blijft beschikbaar tot 1 juli 2007. Ik begrijp van de heer Van de Beeten dat dit de strekking van de woorden van de heer Middel is en ik kan hem zeggen dat ik mij daarin kan vinden.

De heer **Middel** (PvdA): Ik vind het jammer dat u dit niet uit mijn woorden hebt opgemaakt. Dank aan de heer Van de Beeten. Misschien mag ik in andere debatten ook van zijn diensten gebruikmaken?

Gemeenten worden natuurlijk via het officiële kanaal van de VNG op de hoogte gebracht, maar al uit dit debat moet duidelijk worden dat de wet doorgaat, maar dat de regering niet moeilijk zal doen als het niet lukt om per 1 januari met de wet aan de slag te gaan. Voor gemeenten die deze datum niet halen -- hopelijk een uitzondering op de regel -- is het frontoffice beschikbaar om hand- en spandiensten te verlenen.

Minister **Verdonk**: Ik sluit mij liever aan bij de woorden van de heer Van de Beeten, want hij formuleert net iets scherper dan de heer Middel. Het hoort bij bestuurlijk fatsoen om elkaar duidelijkheid te bieden en daarom kies ik voor de duidelijkheid van de heer Van de Beeten.

De heer **De Graaf** (VVD): Het is echt de duidelijkheid van de heren Van de Beeten, Middel en De Graaf.

Met dit verzoek is niets nieuws onder de zon. Als de Eerste Kamer een aanscherping van de brandveiligheidsvoorschriften aanneemt en dat voorschrift wordt per 1 januari van kracht, dan voldoen natuurlijk niet alle gebouwen op 2 januari aan die nieuwe voorschriften. Gemeenten beginnen daar pas op 2 januari aan te werken en je mag blij zijn als binnen een aantal jaren alle gebouwen aan die voorschriften voldoen. Zo zal het ook met dit wetsvoorstel gaan. Sommige gemeenten zijn klaar en die zullen op 2 januari beginnen en andere zullen het traject volgen dat de heren Van de Beeten en Middel hebben geschetst. Volgens mij zijn alle misverstanden daarmee uit de wereld.

Minister **Verdonk**: Voorzitter. Laat ik dit punt dan maar afsluiten met de opmerking dat ik blij ben met het praktische voorstel van de heer De Graaf, de heer Van de Beeten en de heer Middel.

De heer Middel vroeg of het waar is dat het cursusaanbod niet wordt geregistreerd. De cursusaanbieders worden op dit moment inderdaad niet apart geregistreerd. In de nieuwe wet verandert dat overigens ten dele. De aanbieders die het keurmerk verkrijgen, worden in een apart register opgenomen. Verder wordt kandidaten die examen doen, gevraagd of, en zo ja, bij wie zij een cursus hebben gevolgd. Wij houden dus wel de vinger aan de pols.

Ik verwacht, gezien de ervaringen met de oudkomersmarkt, dat er een landelijk dekkend aanbod van cursussen zal komen. Op de oudkomersmarkt is nooit sprake geweest van gedwongen winkelnering en op deze markt is wel degelijk sprake van een gedifferentieerd aanbod van de roc's. Zij leveren maatwerk en dat is precies wat ik wil voor de hele inburgeringsmarkt. Roc's worden door de marktwerking geprikkeld om doelmatiger te werken. Overigens zie je nu al dat heel veel roc's de handschoen hebben opgepakt en nieuwe producten hebben ontwikkeld. Het is al met al mijn verwachting dat na de inwerkingtreding van het nieuwe inburgeringsstelsel een breed en landelijk dekkend aanbod aan cursussen beschikbaar zal komen. Ik heb ook geen geluiden gehoord dat in bepaalde regio's het aanbod tekortschiet. Het is weliswaar geen garantie, maar in de afgelopen vijf jaar was het aanbod steeds toereikend. Ik hoor verder dat aanbieders die al actief waren op de oudkomersmarkt hun aanbod willen uitbreiden naar de nieuwkomers. Als blijkt dat de markt faalt, dan zijn er maatregelen voorhanden om aan de vraag- of aanbodkant bepaalde stimuli te geven. Ik heb hier dus geen zorgen over.

In de richting van de heer Middel geef ik aan dat de Raad van State wel al advies heeft uitgebracht over het wetsvoorstel met betrekking tot het schrappen van artikel 4. Dat wetsvoorstel is gisteren aan de Tweede Kamer aangeboden.

De heer Van der Beeten meent dat het niet aanmelden van de hardheidsclausule terecht is. Ik had verduidelijkt dat het enkel om een verplichting gaat om opnieuw bestuurlijk overleg te voeren als de publieke taken van de roc's in het gedrang komen. Daaruit voortvloeiende afspraken met de sector zullen, als zij aan te merken zijn als steunmaatregelen in de zin van artikel

87 EG-verdrag, in de toekomst moeten worden aangemeld in Brussel.

Ik kom op de vragen van de heer Engels. Hij vroeg naar de resultaatsverplichting versus de inburgering als recht en plicht. Ik vind dat wij met elkaar eens moeten uitspreken dat inburgering een recht is. Laat mensen die in Nederland komen dat recht ook pakken. Als zij niet willen, dan moeten zij die plicht als een plicht voelen. Als zij hun eigen verantwoordelijkheid nemen, de Nederlandse taal leren en inburgeren in de Nederlandse samenleving, dan hoop ik dat zij heel gauw hun plekje vinden in Nederland en gewoon lekker kunnen meedoen.

De heer Kox stelt dat het om een uitgekleed voorstel gaat. Ik vond dat de heer Kox zeer onaangename opmerkingen maakte. Het is nog steeds een volledig wetsvoorstel. Het enige dat is veranderd, is dat het niet 500.000 maar 250.000 mensen betreft vanwege het advies van de Raad van State. Ik weiger dus te zeggen dat het om een uitgekleed voorstel gaat. Ik blijf daar ook afstand van nemen.

In relatie tot het amendement op stuk nr. 77 over de slaagplicht kan ik alleen maar zeggen dat er inderdaad wat fout is gegaan met de adviesaanvraag aan de Raad van State. Ik heb daarvoor mijn spijt betuigd in de Tweede Kamer. Ik doe dat nu weer. Het advies van de Raad van State heeft deze Kamer echter gisteren alsnog bereikt. Het was kort dag, maar hieruit bleek wel dat de Raad van State snel kan werken. Op 3 november is om advies gevraagd en op 15 november is advies uitgebracht. Dat advies beschouw ik als een ondersteuning van de Wet inburgering. Zowel de resultaatsverplichting als de bestuurlijke boete is mogelijk. Ik ben daar blij mee. Het was niet anders dan wij hadden verwacht. De Raad van State had ook maar een half kantje nodig om het advies weer te geven. Ik hecht eraan dat ik alleen het amendement en de toelichting heb voorgelegd, ervan uitgaande dat die voor zich spraken. Ik heb op geen enkele wijze de uitkomst van het advies willen of kunnen sturen, zoals de heer Kox suggereerde.

Ik kom op de opmerkingen van de heer Thissen. Hij spreekt nog steeds over het eenzijdig de nadruk leggen op de eigen verantwoordelijkheid van de inburgeraar. Ik ben het op dat punt helemaal niet met hem eens.

De heer **Kox** (SP): De minister is overgegaan naar collega Thissen, dus ik ben waarschijnlijk af. In haar eerste termijn heeft zij nul maal mijn naam genoemd en eenmaal de naam van mijn partij. In haar logica kan daaruit echter niets worden afgeleid. Mijn probleem met dit wetsvoorstel is dat er geen leerplicht komt maar wel een slaagplicht, geen onderwijs en wel verplichtingen. Kan de minister daar nog eens op ingaan? Mijn hoop is dat wij het in de toekomst meer met elkaar eens worden dan in het verleden. Ik heb de minister gevraagd om ook het betoog van de heer Van de Beeten hierbij te betrekken. Met hem lijk ik het aardig eens te zijn. Als de minister zich daar nu bij kan aansluiten, komen wij een stukje verder. Zij kan natuurlijk ook zeggen: u bent af want ik ben al bij Thissen.

Minister **Verdonk**: Als de heer Kox daar prijs op stelt, ga ik natuurlijk graag terug naar hem. Door inburgering als onderwijsvorm te beschouwen en daarmee de slaagplicht te laten vallen, komen wij eigenlijk weer terecht in het systeem op basis van de oude wet. Daarin ging het om de inspanningsverplichting: je moest op school zitten en lessen volgen. Dat is echter onvoldoende gebleken. Ik zeg niet dat wij nooit die overgang zouden moeten maken, maar op dit moment hebben wij te maken met achterstanden en maatschappelijke problemen die moeten worden opgelost. Dit stelsel met een slaagplicht is daarvoor beter geschikt dan de inspanningsverplichting uit het verleden. Laten wij in de toekomst bezien of het anders kan worden geregeld en nu beginnen met deze inburgeringswet, zodat mensen kunnen meedoen in de samenleving.

De heer **Kox** (SP): Leerplicht is toch ongeveer het beste wat wij hebben kunnen bedenken! Onze kinderen zijn op die manier gebracht tot wat wij uiteindelijk zijn geworden. De minister moet dat niet vergelijken met wat er was op het terrein van de inburgering. Ik ben het met haar eens dat dit halve bak was. Als iemand hier niet is geboren maar hier later komt, moeten wij zeggen: fijn dat u er bent, u hebt recht op onderwijs en dat recht is zo belangrijk dat wij het een plicht noemen en erin gaan investeren. De heer Van de Beeten heeft gezegd dat dit consequenties heeft, want de bedragen worden dan hoger. Leerplicht is het grootste recht dat je aan je burgers kunt geven. Laten wij het wetsvoorstel van de minister zien als het eerste begin en een leerplicht als vervolg; dan komen wij ergens. Als de minister het hierbij wil laten, zijn wij het niet eens.

De heer **Van de Beeten** (CDA): Ik wil het ontstaan van een misverstand vermijden, want ik heb er niet voor gepleit om de verplichtende elementen uit dit wetsvoorstel te schrappen. Mijn bedoeling is om de groepen die wij niet met dit wetsvoorstel bereiken als gevolg van de veranderingen die hebben plaatsgehad, alsnog te bereiken, met name door de verlengde leerplicht. Bij het doorkijkje naar de toekomst, zit ik waarschijnlijk op dezelfde lijn als de heer Kox. Men hoeft echter niet bang te zijn dat ik pleit voor een afwijking van het systeem in het wetsvoorstel.

De heer **De Graaf** (VVD): In mijn tweede termijn heb ik er al iets over gezegd. Ik neem aan dat de heer Kox en de heer Van de Beeten het met mij eens zijn dat een voortgezette leerplicht een veel breder terrein is. Dat betreft dan namelijk iedereen in Nederland, allochtonen en autochtonen. Er zijn natuurlijk ook nog grote problemen bij mensen die in Nederland zijn geboren; de heer Thissen heeft daarover gisteren uitgebreid verhaald. Hierover moeten wij een brede discussie voeren met de minister van Onderwijs. Vervolgens moet er een match worden gemaakt tussen wat nu "inburgeringsplicht" heet en straks wellicht "leerplicht".

Minister **Verdonk**: Als dat de discussie is waarop de heer Kox doelt, moet die in de toekomst worden gevoerd. Het is ontzettend belangrijk om er hoe dan ook voor te zorgen dat mensen Nederlands leren en ingeburgerd raken in de samenleving. Het gaat te ver om in het kader van dit debat te bepalen hoe en voor welke doelgroepen dat moet worden georganiseerd. Ik zeg daar niet per definitie nee tegen. Voor mij is heel erg belangrijk -- dit geldt volgens mij ook voor de heer Van de Beeten en de heer De Graaf -- dat wij wel blijven werken met resultaatverplichtingen. De heer Kox noemt wat wij tot nu toe hadden, "halve bak", als ik hem goed heb gehoord.

De heer **Kox** (SP): Dat is gewoon Nederlands hoor; dat leer je op de cursus.

Minister **Verdonk**: Ik denk dat het uit Zuid-Nederland komt; ik wil er eventueel ook wel wat Utrechts tegen aangooien. Hierover zijn wij het in ieder geval met elkaar eens. Wij zijn er nu aan toe om dit systeem uit te voeren. Het is belangrijk om met elkaar de discussie te willen voeren over de toekomst en over de voortgezette leerplicht. Deze discussie moet echter niet worden gevoerd in de trant van: iedereen bij de hand nemen en iedereen weer pamperen. De vraag is hoe je mensen weer zover krijgt dat zij hun eigen verantwoordelijkheid nemen en hoe je er zo goed mogelijk voor kunt zorgen dat iedereen weer kan meedoen in de samenleving.

Dan kom ik toe aan de bijdrage van de heer Thissen. Er is weliswaar over veel punten consensus, maar volgens hem leg ik eenzijdig de nadruk op de eigen verantwoordelijkheid van de inburgeraar. Verder vindt de heer Thissen dat ik bij herhaling praat over de problematiek rond de verschillen in de samenleving. Welnu, ik heb de Kamer een aantal resultaten van het gevoerde integratiebeleid voorgelegd. Als mensen met elkaar communiceren, draagt de een een boodschap uit en dan is het de bedoeling dat de ander graag naar die boodschap luistert en daaruit informatie opneemt. Ik ben al jaren bezig met het nieuwe inburgeringsbeleid. Vlak nadat ik ben aangetreden als minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie ben ik met dit beleid begonnen. De basis van dit beleid was en is gedeeld burgerschap. Van de inburgeraar, de vreemdeling dus, mogen wij inspanningen verwachten als zij in de Nederlandse samenleving komen, maar wij moeten ook inspanningen verwachten van de Nederlandse samenleving. Wat betreft het opgeven van de eigen cultuur of het praten over de problemen van de multiculturele samenleving heb ik steeds gezegd: wij moeten in Nederland een gemeenschappelijke basis hebben. Daarop is het nieuwe integratiebeleid gericht. Die basis bestaat uit: de Nederlandse taal spreken, de Nederlandse waarden en normen onderschrijven en je houden aan de Nederlandse regels. Laten wij genieten van al die culturen, maar laten wij er wel voor zorgen dat wij daarover met elkaar in één taal kunnen communiceren. Dat is niet de "gemeenschappelijke taal", zoals ik afgelopen zondag in Buitenhof hoorde; dat is gewoon Nederlands. Laten wij nou gewoon eens tegen elkaar zeggen dat wij gewoon de Nederlandse taal met elkaar willen spreken. Ik ben blij om te horen dat wij in ieder geval consensus hebben over een aantal zaken, maar ik vond dat ik er iets van moest zeggen dat ik iedere keer weer op deze manier als minister wordt neergezet.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Het beeld dat men van u heeft, houdt u zelf in stand. U zei apetrots dat u ook als minister voor integratie was geslaagd en u noemde daarbij de volgende voorbeelden: er is een naturalisatieceremonie gekomen en het is gelukt om taboeonderwerpen bespreekbaar te maken, zoals eerwraak en huiselijk geweld. Dan zeg ik: huiselijk geweld is in autochtoon Nederland ook al decennialang een heel groot probleem en heeft niet ipso facto alleen met allochtoon Nederland te maken. U ging verder met de volgende voorbeelden: er is een Nederlandse imamopleiding gekomen; wij hebben het gehad over weerbaarheid bij radicalisering en er zijn resultaten op het gebied van sport en recreatie.

Minister **Verdonk**: Ik vul aan: wij hebben de integratie door onderwijs bevorderd en wij hebben...

De heer **Thissen** (GroenLinks): Wanneer hebt u MKB-Nederland en VNO-NCW aangesproken over het feit dat, ondanks de hoge diploma's waarover Turkse en Marokkaanse jongens en meiden beschikken, er een onevenredig hoog aantal jongens en meiden van Turkse en Marokkaanse origine werkloos is in dit land? Wanneer zegt u eens heel stoer tegen MKB-Nederland en tegen VNO-NCW: het kan niet meer dat u de deuren dichthoudt voor mensen die gekwalificeerd zijn voor de arbeidsmarkt? De meeste migranten in dit land hebben stinkend hun best gedaan en willen vandaag en morgen stinkend hun best blijven doen. Zij moeten het gevoel hebben dat zij erbij horen omdat er een minister van integratiezaken is die niet voortdurend inzoomt op de problemen, maar die het ook heeft over de kansen en over de positieve effecten van migratie in dit land.

Minister **Verdonk**: Ik ben een minister die het juist heeft over de positieve effecten van migratie in dit land, die erop wijst, samen met MKB-Nederland in het blad van VNO-NCW, dat er ook aan allochtone jongeren stageplekken ter beschikking gesteld moeten worden. Het kan niet zo zijn dat jongeren worden afgewezen alleen op grond van hun achternaam. Ik treed niet in de selectie door werkgevers, maar die selectie moet wel gebaseerd zijn op eerlijke criteria. Dat is echter één kant van het verhaal. Ik heb ook heel grote zorgen over de schooluitval van jongeren. Het aantal jongeren dat voortijdig de school verlaat is veel te groot, zeker onder Antilliaanse en Marokkaanse jongeren. Wij moeten daarvoor maatregelen verzinnen. Ik heb een extra advies gevraagd aan de heer Steven van Eijck, de Commissaris Jeugd- en Jongerenbeleid. Dat advies heb ik vanmorgen in ontvangst genomen. Ook daarin staan schrikbarende cijfers.

Ik ben het geweest die al twee jaar benadrukt dat wij nu eindelijk eens moeten ophouden met het

stigmatiseren van alle allochtonen. Wij zijn nu eindelijk zover dat wij durven te zeggen dat er bij bepaalde groepen allochtonen problemen zijn en dat wij die durven te benoemen. Alle anderen moeten eens kansen krijgen. Wij zijn volop bezig om die anderen kansen te geven. Wij spreken ondernemers en scholen aan. Er wordt gekeken of het soort onderwijs dat wordt gegeven, voldoet. Kijk eens wat wij al gedaan hebben bij bijvoorbeeld het vmbo. Er moet nog veel meer gebeuren, maar er is al een sterkere verbinding met de praktijk gerealiseerd. Er gebeurt van alles op dit moment. Er wordt hier geroepen dat ik niet tegen MKB-Nederland en VNO-NCW zeg dat er geen discriminatie hoort te zijn in Nederland. Dat is gewoon onjuist.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Ik ben blij dat ik een heel goede snaar bij u heb geraakt. Hier staat een minister die uitspreekt dat zij er trots op is dat Nederland een multiculturele samenleving is en dat zij het tot haar taak rekent om die verder te ontwikkelen en op een nog hoger plan te brengen.

Minister **Verdonk**: Hier staat een minister die ook duidelijk durft te spreken over de problemen van de multiculturele samenleving, iets wat GroenLinks en andere partijen al jaren niet doen.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Dat is niet waar. Ik zeg alleen dat de balans bij u de afgelopen jaren een beetje verkeerd geweest. Misschien is hij dat in de campagnetijd ook nog wat. Vanaf morgen hervat u uw taken vast weer als een bevlogen minister die de multiculturele samenleving omarmt, hartstochtelijk, en op een hoger kwalitatief niveau wil brengen.

Minister **Verdonk**: U kunt het zo mooi brengen. Ik zal bezig blijven -- daar ben ik ook echt door bezield -- om ervoor te zorgen dat iedereen die een kans verdient in deze samenleving, dus iedereen die mee wil doen, die ook kan krijgen. Daar sta ik keihard voor. Ik ga echter niet roepen dat wij een geweldige multiculturele samenleving hebben in Nederland, want die hebben wij niet. Er is nog een aantal problemen dat wij moeten oplossen. Er moet een gemeenschappelijke basis zijn. Laten wij eerst eens met elkaar de Nederlandse taal leren spreken. Dan kunnen wij eindelijk praten over de verschillende culturen. Dan begrijpen mensen elkaar weer. Dan hoor ik niet meer van die Amsterdamse vrouw uit een achterstandswijk dat zij niet kan spreken met haar buurvrouw en dat zij op de markt haar eigen producten niet meer kan kopen. Zij vertelt mij dan niet meer dat zij zich afvraagt waar zij leeft, of dit nog Nederland is. Iedere medaille heeft twee kanten.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Waarom verprutst u het nu zelf weer? Wij hadden het net even goed samen en nu gaat u weer van mij af. Maar ik kom u nu toch een hand geven.

Minister **Verdonk**: Ik geef u ook een hand.

Uw laatste vraag was of het kabinet nog met de VNG wil spreken, deze laatste 24 uur, over een invoeringstermijn. Ik vind het ook belangrijk dat er een goede invoeringstermijn wordt vastgesteld voor wetten die moeten worden uitgevoerd door andere overheden, zoals gemeenten. Ik heb echter vanmorgen al voldoende duidelijk gemaakt hoe lang wij al bezig zijn met die wet en hoe groot het maatschappelijke belang is van invoering ervan.

Er waren ook vragen over de zware administratieve lasten bij geïntegreerde trajecten en de aansluiting tussen de Wet educatie en beroepsonderwijs en de Wet inburgering. Die aansluiting is lastig. Daar hebben wij eerder over gesproken. Ik zal dit punt moeten bespreken met de staatssecretaris van OCW. Ik zou ook graag hebben dat die aansluiting wat flexibeler was. Dat heeft allerlei consequenties. Ik zal dit onderwerp van gesprek maken met de staatssecretaris. Het zal nog enige tijd vergen voordat wij daar uit zullen zijn. Ik ben het echter helemaal eens met het doel, een goede aansluiting.

Ik dank de heer De Graaf voor zijn steun. Ik dank ook de Kamerleden voor hun steun voor in elk geval het totale systeem van de inburgering, ook al bestaat er over enkele punten geen volledige consensus. Ik ben blij dat ik de steun van de Kamer heb voor het onderstrepen van het belang van het leren van de Nederlandse taal en het onderschrijven van de Nederlandse waarden en normen, kortom het inburgeren.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**: De fracties van GroenLinks en de PvdA wensen stemming over dit wetsvoorstel. Deze stemming zal volgende week dinsdag plaatsvinden.
**

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

*B
!Werken aan winst!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van belastingwetten ter realisering van de doelstelling uit de nota "Werken aan winst" (Wet werken aan winst) (30572).

De beraadslaging wordt hervat.

*N

De heer **Leijnse** (PvdA): Voorzitter. Ik dank de regering voor haar adequate mondelinge en schriftelijke antwoorden in eerste termijn. Zij hebben ons volgens mij

verder geholpen en de tijd voor de tweede termijn aanzienlijk beperkt. Ik bied mijn verontschuldigingen aan voor een staatkundige misser van formaat in mijn eerste termijn. De heer Van Middelkoop -- wie anders -- maakte mij daarop attent. Tenzij Hare Majesteit morgen bekendmaakt dat zij afstand doet, maar daarvoor is geen enkele aanwijzing en wij wensen dat ook niet, had ik niet moeten spreken van een nieuwe regering die aantreedt, maar natuurlijk van een nieuw kabinet. Ik heb dat in de Handelingen niet veranderd, want je moet je fouten nooit met terugwerkende kracht proberen, te corrigeren. Bij dezen graag akte van het feit dat er gesproken moet worden van een nieuw kabinet dat aantreedt. Aan een nieuwe regering zijn wij nog lang niet toe.

Wij hebben in eerste termijn lang gesproken over de afwegingen die in Europees verband ten aanzien van het tarief en de grondslag zouden moeten worden gemaakt en waarvan ik nog altijd het gevoel heb dat de regering ze niet werkelijk in finesse heeft gemaakt. De minister heeft met enige overtuigingskracht wel duidelijk gemaakt dat er op dit moment van een Europese race to the bottom nog niet bepaald sprake is. Hij heeft dat met name onderbouwd met de stelling dat in feite over een langere periode van jaren de opbrengst van de winstbelasting als deel van het bruto binnenlands product in de totale Europese Unie op peil is gebleven. Ik vind het overigens ook interessant voor het Nederlandse beleid om te stellen dat een zekere stabilisering van dergelijke opbrengsten over een wat langere periode wenselijk is. Wat wij doen in de balans van grondslag en tarief, moet gericht zijn op het ongeveer op peil houden van de opbrengst, gerelateerd aan het bbp.

Het zou aardig zijn als wij met de regering konden afspreken dat zij in Europees verband aandringt op een bewaking in dit opzicht van het beslag, maar ook van de opbrengst van de winstbelasting. Je vraagt je af of dit geen mooi onderwerp is voor de open coördinatiemethode, die in zich heeft dat hij zonder onmiddellijk in "hard law", dus in duidelijke voorschriften te vervallen, toch binnen korte tijd door informatie-uitwisseling tot de ontwikkeling van benchmarks, dus van standaarden leidt, die op landen waar de normen de neiging hebben om uiteen te lopen, een zekere normerende werking hebben. Wat is de opvatting van de minister over de mogelijkheid van open coördinatie op dit vlak? Overigens zegt de norm van de opbrengst van de winstbelasting als percentage van het bbp nog betrekkelijk weinig over de relatieve positie van de EU-landen ten opzichte van elkaar qua opbrengst en effectieve druk. Daarvan willen wij een beter beeld hebben om goed te beoordelen hoe zich een Nederlandse tariefsverlaging van deze omvang tot de reacties van andere Europese landen zal verhouden en wat dit voor een totaaleffect zal hebben. Ik ben graag bereid om van de minister aan te nemen dat in dezen geen sprake is van anti-Europeanisme, maar verwacht eigenlijk wel van de regering dat zij zich inzet om de common tax base, de gemeenschappelijke grondslag, inderdaad in Europees verband naderbij te brengen en dat zij zich zo niet inzet voor een minimumtarief in relatie daartoe, dan toch wel sterk maakt voor forse coördinatie op het vlak van de effectieve druk en de opbrengst van de winstbelasting als deel van het bbp. Ik hoor ook in dat opzicht graag meer van de minister over onze positie in Europa en de wijze waarop wij in Europa proberen, de balans erin te houden. Wij wachten een Europees oordeel over de rente en de octrooibox natuurlijk met spanning af, zij het met wat minder spanning over de octrooibox dan over de rentebox. De vraag is nog of de overige drie genoemde maatregelen die de minister in zijn schriftelijke beantwoording noemt, in Brussel zijn gemeld of dat wij in plaats van die maatregelen te melden, maar afwachten hoe Brussel reageert. Met name op het punt van de tuinbouwkassen, waarbij onze collega's aan de overkant een grootse daad hebben verricht door middel van het amendement, doet zich de vraag voor of die kwestie in Brussel is gemeld, of dat dit niet gebeurt.

Over de dekking van het wetsvoorstel heeft de minister iets interessants gezegd. Hij stelde dat sprake was van een meevaller van 1 mld. in de EU-afdracht en dat dit bedrag fiftyfifty is verdeeld over de burgers en de bedrijven. Daardoor hebben de bedrijven een half miljard gekregen, voor een belangrijk deel in de vorm van dit wetsvoorstel. Dat kost overigens 730 mln., maar over een klein verschil twisten wij niet. Ik heb altijd begrepen dat de guldens uit Europa niet gewaarmerkt zijn. Op de rand staat "God zij met ons", maar daar blijft het zo ongeveer bij. Het gaat er niet zozeer om of je dat halve miljard wel of niet aan de bedrijven geeft, de EU-afdracht had ook op een andere manier kunnen worden toebedeeld. De beschouwing over de dekking laat onverlet dat dit halve miljard ook op een andere manier had kunnen worden uitgegeven, bijvoorbeeld voor lastenverlichting voor de burgers, dan wel via investeringen in belangrijke zaken, verband houdend met het vestigingsklimaat of anderszins.

In dat verband is de minister niet ingegaan op mijn analyse dat die 730 mln. vrijwel geheel bij de grote bedrijven neerslaat. Die analyse komt in de memorie van antwoord op ons voorlopig verslag heel duidelijk terug, want daarin geeft de minister aan dat, wanneer de tariefverlaging zou worden beperkt, dit een aanzienlijke extra opbrengst zou betekenen. Dat zou tot gevolg hebben dat met name de grotere bedrijven aanzienlijk minder van het wetsvoorstel zouden profiteren. Daaruit blijkt dat de algemene tariefverlaging en de nettosaldo-opbrengst van het wetsvoorstel in belangrijke mate bij de grote bedrijven neerslaan. Dan kun je van een cadeautje spreken. Dat maakt de vraag hoe de afweging om dat te doen, waarom de Shells en de Philipsen in dit tijdsgewricht op die manier worden bediend met een bedrag van bijna driekwart miljard, eigenlijk heeft plaatsgevonden. Dit bedrag had namelijk ook kunnen worden gebruikt voor nuttiger zaken, zoals investeringen in kennis en onderwijs. Dat maakt die vraag des te klemmender. De minister is niet op die vraag ingegaan. Ik krijg daar nog graag een beschouwing over, want mijn fractie weet wel wat de keuze had moeten zijn. Wij hadden dat nooit op die manier gedaan. Wij hadden die driekwart miljard nooit op die manier naar de grote bedrijven weggezet.

Ik ga ervan uit dat de kiezer morgen zal laten blijken dat dit geen goede keus is geweest. De kans is groot dat dit beleid in deze vorm niet zal weerkeren. De minister nam daar in het slot van zijn betoog al een klein voorschotje op. Hij heeft een deel van een mooi gedicht van Marsman voorgedragen. Het klonk een beetje als een zwanenzang. Het was een heel professionele, bekwaam

gebrachte en overtuigende zwanenzang, maar toch een zwanenzang.

*N

De heer **Minderman** (GroenLinks): Voorzitter. Ik dank minister Zalm en, naar ik heb begrepen, ook staatssecretaris Zalm voor de beantwoording. Beiden hebben aangegeven dat een en ander hier en daar enige discussie heeft gegeven, maar dat de voorbereiding en de verdediging van het wetsvoorstel in goed overleg hebben plaatsgevonden. Dat deed mij denken aan weliswaar geen erg mooie dichtregel, maar wel een aardige kreet: "Een schizofreen is nooit alleen." Dit doet de vraag rijzen of het staatssecretariaat in de toekomst nog wel nodig is. Bovendien zijn er bij alle partijen nog wel eenlettergrepige namen beschikbaar om de lijn van Bos, Van Eijck, Wijn en Zalm voort te zetten.

Ik dank de minister voor de opmerkingen over de begrotingsnormering. Natuurlijk is er het nodige veranderd, nadat het systeem sinds enkele jaren is aangepast door middel van de uitgavenkaders. De minister heeft aangegeven dat hij daarin een soort van waardevrije begrotingssystematiek herkent. Sinds ik van het ministerie ben overgestapt naar de universiteit ben ik ervan overtuigd dat waardevrije systemen, zeker sturingssystemen, niet bestaan. De benadering van de scheiding van uitgaven en ontvangsten staat in beginsel nog steeds overeind. Ik bepleit een meer integrale afweging, want die is, gelet op de noden in de publieke sector, actueler dan ooit. Overigens zette de minister een redenering op waarvan de heer Essers zei dat het een redenering uit 1956 was, dus mijn hiaat van enkele jaren valt hierbij toch eigenlijk in het niet.

Dank voor de toezegging om de evaluatie te verbreden. Mijn interruptie op dit punt was niet bedoeld om de onafhankelijkheid van het CPB ten opzichte van de regering in twijfel te trekken, het ging mij erom of een instantie die bij de voorbereiding betrokken is geweest, wel de meest voor de hand liggende partner bij de evaluatie is. Maar goed, dit is voor mij een ondergeschikt punt, de inhoud van de evaluatie is voor mij het belangrijkste. De minister heeft gezegd dat een veel bredere evaluatie erg lastig zou zijn, met name methodologisch. Dit zal zeker op macro-economisch niveau zo zijn, maar ik zou toch graag zien dat de minister een poging zou wagen of na te gaan of wij empirisch niet wat meer zouden kunnen bereiken. Waarom niet? Zo nodig zouden de resultaten daarvan kunnen worden aangevuld met die van een aantal case studies. Dat zou niet simpel zijn, maar wel mogelijk.

Hierbij zou ik ook wat meer aandacht voor de zzp'ers willen zien, met name in verband met het onroerend goed. En wat de marginale zzp'ers betreft -- ik moet nog even aan deze term wennen -- als zzp'ers het uiteindelijk niet redden, dan redden zij het niet. Dat is de wet van de markt, maar je zou zeker voor de groep met tijdelijke problemen kunnen bekijken of er geen mogelijkheden op het punt van stimulering te vinden zijn om te voorkomen dat deze mensen de bijstand inrollen. Wellicht zou dit bij het onderzoek betrokken kunnen worden.

Op het punt van de groepsrentebox heeft de minister mij nog niet helemaal overtuigd. Is het nu een rentebox of een trukenbox voor bijzondere financiële instellingen (BFI's)? De minister ziet hier geen problemen in, maar hier zit toch nog steeds een luchtje aan. Ik tel hierbij op dat regeringen deze BFI's op basis van de code of conduct juist proberen tegen te gaan, dat behalve de groepsactiviteiten van bedrijven met een economische activiteit in Nederland ook BFI's sterk gebaat zouden kunnen zijn bij zo'n box en dat de minister heeft gezegd dat deze activiteiten wel eens naar andere landen verplaatst zouden kunnen worden, als wij geen groepsrentebox instelden. Daarmee zegt hij eigenlijk dat deze activiteiten van trustmaatschappijen van harte welkom zijn. Ik zie dit toch nog steeds in een ander perspectief, maar wij wachten de toetsing wel af. Wil de minister ons van het resultaat daarvan in kennis stellen? En wat zal hij doen als deze voor hem negatief uitvalt?

Al met al -- ik noem de beleidskeuzen, de verdeling van zoet en zuur en de opmerking van de heer Leijnse over de allocatiebeslissingen in de publieke sector -- heeft de fractie van GroenLinks nog steeds moeite met dit wetsvoorstel.

*N

De heer **Biermans** (VVD): Voorzitter. Ik ben toe aan mijn dankwoord en ik begin uiteraard met dank aan de minister voor zijn uitgebreide en adequate schriftelijke en mondelinge reactie op onze vragen. Ik zou het overigens erg op prijs stellen als hij de vragen die nog bij de vaste commissie binnenkomen, op dezelfde adequate manier wil beantwoorden. Ik kan me voorstellen dat er in de praktijk nog wel wat vragen overgebleven zijn, zeker na de snelle behandeling van dit wetsvoorstel in deze Kamer.

Ik dank de minister verder voor zijn toezegging dat hij nog volop aan de slag zal gaan met een verdere herziening van de Wet op de vennootschapsbelasting. Het is dan maar zo dat daarbij verbonden lichamen als stimulantia nodig waren. Overigens moet deze toezegging het aanstaande feest ter gelegenheid van het aannemen van de Wft niet bederven. Ik hoop dat de minister aan zijn ambtenaren overbrengt dat zij ook na het feest met deze verdere herziening mogen beginnen.

Wat de belastingplicht van overheidsbedrijven betreft heeft de minister vele invalshoeken gekozen om aan te geven dat de notitie op zo'n korte termijn, twee of drie jaar, niet aan de Kamer overgelegd kan worden. Het mea culpa is uiteraard geaccepteerd. Dit houdt wel in dat wij de minister blijven achtervolgen totdat wij de notitie hebben en zeker totdat de belastingplicht van overheidsbedrijven werkelijk gerealiseerd is.

Ten slotte mevrouw de voorzitter, uiteraard dank aan u, maar zeker ook aan de collega's dat wij gisteren en vandaag nog zo inhoudelijk over dit wetsvoorstel hebben kunnen praten. En zeker dank dat het ernaar uit ziet dat onze wens, dus de wens van de VVD-fractie om op heel korte termijn dit wetsvoorstel tot wet te verheffen ook uitkomt.

*N

De heer **Essers** (CDA): Mevrouw de voorzitter. Ook wij danken de minister voor zijn antwoord. Ik wil ook wederom onze erkentelijkheid uiten voor de inzet van de ambtenaren die ons vanochtend hebben voorzien van schriftelijke antwoorden op een aantal van onze in eerste termijn gestelde vragen.

Een aantal collega's in deze Kamer heeft gisteren en vandaag kanttekeningen geplaatst bij de vermeende bijdrage van dit wetsvoorstel aan de ratrace to the bottom. Ik benadruk dat wij het met de minister eens zijn dat de verlaging van het algemene Vpb-tarief naar 25,5% geen agressieve bijdrage is aan de fiscale concurrentiestrijd die gaande is binnen de EU. Eerder zien wij het inderdaad als een defensieve maatregel die noodzakelijk is om ons niet uit de markt te prijzen. In dat verband moeten wij ook zeker niet de grondslagverbredende maatregelen uit het oog verliezen.

Je kunt twisten over de vraag of het 5%-tarief van de groepsrentebox ook louter defensief is, zoals de minister heeft betoogd. In ieder geval is het zo dat om een dergelijke maatregel effect te laten sorteren, je wel een aantrekkelijk tarief moet presenteren. Anders kun je de maatregel beter achterwege laten.

Ik kom vervolgens bij de steeds weer terugkerende problematiek van het globale evenwicht tussen de belastingheffing voor de ib-ondernemer en die voor de bv en haar aandeelhouders. Ook na de beantwoording door de minister zijn wij niet overtuigd geraakt van nut en noodzaak van het urencriterium als voorwaarde om in aanmerking te komen voor de mkb-winstvrijstelling. Over onnodige administratieve lasten gesproken! Dat geldt in nog sterkere mate voor de administratieve verplichtingen die op de bv en de directeur-grootaandeelhouder worden gelegd. Hebt u wel eens geprobeerd de elektronische vennootschapsbelastingaangifte in te vullen? Als u dat doet, drukt u dan vooral niet op de printknop. Ik heb mij laten vertellen dat er dan meer dan 350 pagina's uit de printer komen. En dan te bedenken dat één bv geen bv is. Dus dat aantal moet nog eens vermenigvuldigd worden met drie of vier, al naar gelang de kerstboom aan bv's die de directeur-grootaandeelhouder door zijn belastingadviseur is opgelegd. Daarbij dienen wij te bedenken dat de minister van Justitie het bv-recht wil flexibiliseren om de bv nog aantrekkelijker te maken, onder andere door afschaffing van het minimumkapitaal. Dat zal alleen maar betekenen dat de spanning met de fiscaliteit en al die regels oploopt. Dit is toch een punt waaraan ook een nieuw kabinet niet voorbij kan en mag gaan.

Wij hebben goed kennisgenomen van de opmerking van de minister over de maatregelen die inbreuk maken op het totaalwinstbeginsel. Ik benadruk nogmaals de grote terughoudendheid van de zijde van de wetgever die moet zijn geboden bij het nemen van maatregelen die de werking van dit beginsel bewerkstelligen. Kiezen voor maatregelen die een inbreuk op dit beginsel bewerkstelligen ten behoeve van het budgettair belang op korte termijn, kan Nederland op de lange termijn duur komen te staan: penny wise, pound foolish. Ik ben het graag met de minister eens dat de exitheffingen in de winstsfeer een onderdeel zijn van het jaarwinstbeginsel, maar als hij die heffingen bij het Hof van Justitie wil rechtvaardigen met verwijzing naar de inbreuk op de vrijheid van vestiging, zal hij aannemelijk moeten maken dat die heffingen nodig zijn om het totaalwinstbeginsel tot uitdrukking te laten komen. Nogmaals, laten wij voorzichtig zijn met inbreuk maken op dat beginsel.

Over het successierecht zullen wij nog komen te spreken bij de behandeling van het Belastingplan 2007. Inderdaad realiseren wij ons dat hoge successierechtvrijstellingen gelden voor de overdrachten bij bedrijfsopvolging, maar deze roepen in het kader van het gelijkheidsbeginsel nu net weer vragen op over de verhouding van deze vrijstellingen met andere verkrijgingen. Als het tarief redelijk is, heb je zulke hoge vrijstellingen niet nodig. Ik herhaal: een tarief van 68% past niet meer bij deze tijd.

Wat het overgangsrecht onderhanden werk betreft, hebben wij goede nota genomen van de opmerking in de schriftelijke beantwoording dat voor bouwondernemers die bij de betaling van de belastingaanslag daadwerkelijk problemen ondervinden op grond van de Invorderingswet, de mogelijkheid van een betalingsregeling openstaat. Wij vertrouwen op een ruimhartige toepassing van deze mogelijkheid in de praktijk, conform de lijfspreuk van de fiscus: forfiter in re, suaviter in modo.

Minister **Zalm**: Ik heb hbs-a.

De heer **Essers** (CDA): Sterk in de zaak, soepel in de uitvoering.

Ik heb er begrip voor dat op de door mij gestelde technische vragen over de toepassing van artikel 10a en de deelnemingsvrijstelling onder verwijzing naar een publicatie van de heer Strik in een later stadium schriftelijk zal worden gereageerd. Vanwege het grote belang van deze vragen voor de praktijk, zie ik dit schriftelijke commentaar graag zo spoedig mogelijk tegemoet, maar in ieder geval voor de behandeling van het belastingplan in deze Kamer. Die behandeling is voorzien voor 12 december aanstaande. In dat belastingplan staan elementen die zien op Werken aan winst. Dus ook om die reden is een timing waarbij rekening wordt gehouden met de datum van de behandeling van het belastingplan zeer gewenst. Graag krijg ik van de minister op dit punt een toezegging.

Wij hebben weer goede nota genomen van de toezegging in de schriftelijke beantwoording inzake de 90%-toets bij een vastgoeddeelneming. Daarbij gaat het om die gevallen waarin sprake is van een rechtstreekse samenhang met de exploitatie van het vastgoed en waarbij andere bezittingen worden aangenomen als gevolg waarvan een overschrijding van de 10%-grens dreigt. Een redelijke toepassing brengt dan met zich mee dat in samenspraak met de inspecteur naar een praktische oplossing kan worden gezocht. Dank voor deze toezegging. Met de minister hopen wij dat dit slechts in

uitzonderlijke gevallen nodig zal zijn, maar uit de praktijk bereiken ons andere berichten, namelijk dat dit probleem zich in meer gevallen zou kunnen voordoen. Daar komt bij dat die 90%-toets continu moet worden verricht. Derhalve is de toezegging van de minister voor de praktijk van groot belang.

Ik dank de minister eveneens voor de toezegging in de schriftelijke beantwoording dat artikel VIIId ook van toepassing is op open cv's en dat de wet op dit punt zo spoedig mogelijk zal worden gewijzigd.

Ik kom tot een afweging. Natuurlijk bevat dit wetsvoorstel een aantal onderdelen die niet onze voorkeur hebben. Ik noem de aantasting van het totaalwinstbeginsel, de koppeling van het urencriterium aan de mkb-winstvrijstelling en het naar onze mening wat te harde overgangsrecht. Je kunt niet alles hebben. Verder hebben wij duidelijk aangegeven dat dit wetsvoorstel nog niet betekent dat de herziening van de winstbelastingen hiermee is afgerond. In de woorden van de minister: de wet is nog niet klaar. Daarbij heeft hij Elsschot aangehaald: tussen droom en daad staan wetten in de weg, en praktische bezwaren. Maar laat nu net de wetgever dat in grote mate in eigen hand hebben. Wij zullen dan ook de nieuwe bewindslieden van Financiën over de voor ons zeer belangrijke herzieningsvoorstellen blijven aanspreken.

Dit alles laat onverlet dat wij dit wetsvoorstel -- ik doel met name op de tariefsverlagingen en de voordelen voor het midden- en kleinbedrijf -- als zeer positief ervaren. Wij zullen het gaarne steunen.

*N

De heer **Van Middelkoop** (ChristenUnie): Mevrouw de voorzitter. Allereerst zou ik aan het adres van de heer Biermans willen zeggen dat hij niet de indruk moet vestigen als zouden wij met zijn allen de VVD een plezier hebben gedaan door dit wetsvoorstel met enige spoed te behandelen. Er zijn meer fracties die ervan overtuigd waren dat je een zekere snelheid in de behandeling moet bevorderen als een wetsvoorstel per 1 januari in werking moet treden. De heer Biermans wordt vaker overmand door een carnavaleske stemming als er belastingverlagingen kunnen worden doorgevoerd. Dat gun ik hem van harte, maar dit is een legislatief verantwoorde besluitvorming waar wij allemaal voor hebben getekend.

Ik dank de minister voor de antwoorden, schriftelijk en mondeling. Hij heeft nog eens uitgelegd dat met deze tariefsverlaging geen sprake is van een race to the bottom. Wat ik niet helemaal begrijp, is zijn positie binnen de Europese Unie. Niet dat die er op de korte termijn nu zo veel toe doet, maar hij wees eerst op het belang van een gemeenschappelijke heffingsgrondslag en zei vervolgens dat landen met een brede grondslag en een laag tarief het meest sceptisch zijn op dit punt. Nederland gaat eerdaags tot die categorie behoren, maar de minister houdt unverfroren vast aan een eerder ingenomen standpunt. Belangrijker vind ik de vraag wat dit betekent voor de tien EU-landen die een paar jaar geleden zijn toegetreden. Met mijn fiscaal boerenverstand heb ik begrepen dat die landen er een groot belang bij hebben dat zij op dit punt de nodige vrijheid behouden. Wij gunnen het die landen om economisch wat te groeien en een niveau te bereiken wat wij al jaren hebben. Zouden wij om die reden al niet wat voorzichtiger moeten zijn met het in Europa doorvoeren van een harmonisatie die misschien wel in het voordeel van Nederland is, maar die niet in het belang van die landen is?

Er is kritiek gekomen van de SOMO. Het feit dat deze stichting subsidie krijgt van de overheid wil nog niet zeggen dat zij vervolgens alleen maar onzin uitkraamt, of omgekeerd. Ik kan het niet goed beoordelen. Stel dat blijkt dat ontwikkelingslanden in de komende jaren de dupe worden. Wil de minister dan nog eens naar deze zaak kijken?

In mijn eerste termijn heb ik nogal wat gezegd over de cultuurgrondvrijstelling voor de overdrachtsbelasting. Het gaat om twee punten. In de eerste plaats heb ik gezegd dat het onrechtvaardig is dat de overdrachtsbelasting toch moet worden betaald als een bestemmingsplanwijziging ten uitvoer wordt gebracht binnen de termijn van tien jaar. De minister zei daarop dat het dan gaat om situaties waarin sprake is van woningbouw of van vestiging van een bedrijfsterrein en dat het dan kassa is voor de desbetreffende agrariër, want daar gaat het meestal om. Dat is misschien niet in alle situaties het geval. Los daarvan is het de vraag of het rechtvaardig en billijk is. Het gaat mij erom dat geheel buiten de wil van zo'n agrariër om door de overheid een situatie wordt gecreëerd waarin hij opeens belasting moet gaan betalen. Het gaat mij dus om de billijkheidsvraag. Overigens ben ik best bereid om ook in financiële termen te denken.

In de tweede plaats heeft de minister ronduit erkend dat het wetsvoorstel aanpassing behoeft als het gaat om een bestemmingsplanwijziging met het oog op natuurontwikkeling in het kader van de ehs. Hij heeft een novelle toegezegd om dit zelfs met terugwerkende kracht te repareren. Daar kan ik mee thuiskomen, dacht ik toen hij dat zei, hoewel ik dan weer moet gaan uitleggen van een novelle is. Misschien wil de minister bevorderen dat de ochtendkranten hiermee morgen openen op de voor de politieke democratie van Nederland zo vitale dag. In de loop van de dag kunnen veel burgers dan nog eens inzien hoe groen deze minister -- ook zijn belang is er dus mee gediend -- en hoe groen mijn partij is. Het zou kunnen betekenen dat het mooie moment van de maidenspeech van collega Minderman dan enigszins in het ongerede raakt, omdat het ten koste gaat van GroenLinks, maar om politiek-strategische redenen zal de minister daar geen bezwaar tegen hebben.

*N

De heer **Schuyer** (D66): Voorzitter. Dank voor de adequate schriftelijke en mondelinge beantwoording, zowel van de minister als weer van de ambtenaren. Het is wel curieus te zien hoe dat gedicht van Elsschot iedere keer wordt misbruikt voor elke situatie die je je maar kunt bedenken! In dat gedicht gaat het over heel andere zaken, zoals doodslaan, wat je niet doet, omdat er wetten in de weg staan. Maar het vervolg is eigenlijk veel interessanter:

je doet het niet alleen niet omdat er wetten in de weg staan, maar ook weemoedigheid die niemand kan verklaren, en die 's avonds komt, wanneer men slapen gaat. Op zichzelf is het wel aardig om dat ook bij deze wet te betrekken. Wij kunnen met hartstocht verlaging van de winstbelasting bepleiten, maar af en toe bekruipt je toch wel het gevoel of je daarmee op de goede weg zit. Het is immers ook onze plicht om te zorgen dat de staatskas redelijk gevuld blijft. Die bijdrage moet worden geleverd.

Ik sluit mij geheel aan bij wat de heer Leijnse heeft gezegd over de internationale kant. Ook ik vond de materie wel geruststellend, maar wil daar wel bij zeggen dat de verdenking dat daar een probleem ligt, door de minister over zichzelf wordt afgeroepen, door iedere keer dat ene miljard te noemen, en dat bedrag als een teruggave aan de burgers te zien. Op zichzelf is dat allemaal wel terecht, maar het geeft een klimaat aan waarbij Europa in een negatieve spiraal terechtkomt, wat mijn fractie bestrijdt. Overigens heeft ook de heer Bos gezegd dat hij dat het beste vond van dit kabinet, maar ik weet dat de fractie van de Partij van de Arbeid hier op dat punt genuanceerder is, dus ik wrijf geen zout in de wonde.

Wat de overheidsbedrijven betreft, sluit ik mij aan bij wat de heer Biermans heeft gezegd. Ik zou het wel waarderen als de minister de aanzet voor die nota aan zijn opvolger geeft. Hij heeft eigenlijk al een aanzet gegeven, door een aantal punten te noemen. Deze Kamer heeft er recht op om daarover verder te discussiëren. Ten minste drie partijen lopen al twee jaar lang daarom te vragen.

In het Belastingplan zal nog worden gesproken -- ik sluit mij op dit punt aan bij de heer Essers -- over de breedte. Ik wil niet verhelen dat mijn fractie in 2001 niet alleen over de overdrachtsbelasting vragen stelde, maar ook over de successierechten. De vermogensrendementsheffing werd beargumenteerd als een goede zaak om kapitaalvlucht te voorkomen. Als ik het goed zeg, werd daar indertijd ruim 500 mln. voor ingeboekt. Mijn stelling was en is dat kapitaalvlucht niet zozeer door de vermogensbelasting kwam, maar door de successierechten. Ik wil die discussie verder voeren bij de behandeling van het Belastingplan.

*N

De heer **Kox** (SP): Voorzitter. In tegenstelling tot collega Van Middelkoop wil ik wel beginnen met collega Biermans te feliciteren. Drie jaar trekken in twee Kamers, en dan nu daags voor de verkiezingen kunnen zeggen dat de buit binnen is -- 500 mln. is toch niet niks -- dat verdient een felicitatie. Tegelijkertijd is het een extra argumentatie om te zeggen: laten wij maar stoppen met de liberalen in de regering, want dat kost veel te veel geld! Maar goed, daar gaan niet wij, maar de kiezers over.

Ik dank de minister voor zijn antwoorden. Hij heeft zich opnieuw als een kundig man laten zien, ook een bescheiden man, het type hbs-a. Dat je met hbs-a zelfs minster van Financiën kan worden, biedt toch wel perspectief. In het kader van zijn bescheidenheid heeft hij ons geen vergezicht willen schetsen van zijn kijk op ondernemersbelasting. Hij laat dat bescheiden over aan zijn opvolgers. Dat is mooi, maar hij heeft in de afgelopen jaren wel een helder begrotingsbeleid ontwikkeld, waarvan hij zelf zegt dat het zo goed in elkaar zit dat elke toekomstige regering ermee aan de slag kan. Dat is inderdaad een prestatie van deze minister. Daarom zou het zo fijn zijn geweest als onder zijn verantwoordelijkheid de verschillende staatssecretarissen wel een helder ondernemersbelastingbeleid hadden ontwikkeld waar elke regering, ook de volgende, mee aan de slag had gekund. Dat zou fijn zijn geweest. Men begrijpt overigens mijn bijzondere interesse in deze dagen voor wat nieuwe regeringen allemaal kunnen gaan doen. Tegelijkertijd vind ik het een gemiste kans dat deze regering dit niet gedaan heeft. Het was namelijk ook een deel van het verzoek van de VVD; namelijk niet alleen het uitdelen maar ook het inzichtelijker en gemakkelijker maken. Van dat laatste is niet heel veel terechtgekomen. Ik geef de minister wel toe dat er een beetje meer helderheid en verbetering is gekomen op een aantal gebieden, met name als het gaat om de positie van het midden- en kleinbedrijf. Er zijn een paar interessante initiatieven, zoals de octrooibox, waarover ik inderdaad hetzelfde zeg als mijn collega in de Tweede Kamer. Ik lees ook wel na wat hij zo zegt, niet om te controleren maar om ervan te leren. Soms moet je iets proberen en de octrooibox zou zoiets kunnen zijn. Maar alles bij elkaar genomen, blijft het vooral toch een beetje veel uitdelen, vooral aan grote bedrijven die het eigenlijk niet zo heel hard nodig hebben De argumentatie van de minister is: zicht op rendement kan ik niet bieden maar de buren doen ook wat, dus wij doen allemaal maar wat. Dat is volgens hem geen race to the bottom, maar het is mijns inziens toch niet het meest logische pad dat een regering moet volgen. Hij zegt mij na dat het om 500 mln. gaat. Hij meldde dat ik er een prijs voor verdien dat ik het juiste getal heb genoemd. In mijn bescheidenheid zou ik willen vragen of het dan niet zou kunnen gaan om de 230 mln. die mijn bedrag scheelde met wat er hier verder is genoemd. Men miste dat geld blijkbaar toch niet. Dan zou ik meteen willen doen wat collega Biermans voorstelde, namelijk meteen uitdelen wat je krijgt. Als wij dit geld dan uitdelen onder de 440.000 arme kinderen hebben die toch weer mooi €500 in hun schoen met Sinterklaas. Ik geef de minister deze suggestie mee. Waar hij toch bijna minister af is, heeft hij veel meer ruimte om dingen te doen dan wanneer hij nog zou moeten beginnen.

De minster heeft ons met zoveel woorden gezegd: uitdelen kost niets want het aandeel van de winstbelasting in het bbp blijft gelijk. Milton Friedman ligt na een rijk en wijs leven pas net in zijn graf, maar hij moet zich mijns inziens nu al omdraaien als nota bene een volger van hem gaat zeggen dat uitdelen geen geld kost. Het kost juist heel veel geld. Er wordt steeds meer winst gemaakt en wij krijgen van die meerwinst steeds minder. Dat geld hoopt zich weliswaar op bij de ondernemingen, maar het wordt wel verdiend door de mensen die er werken. Een deel van dat geld zouden wij toch beter kunnen gebruiken. Wij blijven het er dus over oneens of dit ongericht strooien met geld wel de manier is om onze economie en ons ondernemingsklimaat te versterken.

Met andere sprekers ben ik van oordeel dat de minister het rapport van SOMO wel wat erg snel afserveert. Ik ben zelf aanwezig geweest op een symposium van SOMO en dat zat toch redelijk goed in

elkaar. Als er niets te halen is voor al die bedrijven, waarom zitten ze dan toch allemaal op de Herengracht? Ze zitten daar toch met z'n honderdvijftigen in één grachtenpand, omdat ze denken dat ze er beter van worden? Ik zou mij kunnen voorstellen dat wanneer hij straks minister af is, hij op z'n minst aanbiedt om met SOMO hierover een debat te voeren. De zin waaromtrent dat zou kunnen gebeuren, is die welke de minister in zijn eerste termijn uitsprak: als het geen economische groei en geen werk oplevert, dan mogen ze van mij allemaal verdwijnen. Dat zou dan ook de titel van een symposium kunnen zijn. Als de minister daar dan gaat spreken, kan hij zijn bewijsvoering doen en kan SOMO daar het een en ander tegen inbrengen.

Tot slot. De minister heeft geen vergezicht geschetst, maar hij heeft wel een inkijkje in zijn eigen persoonlijkheid gegeven. Hij heeft zich in de positieve zin van het woord een technocraat genoemd. Dan denk ik: toch jammer dat hij in de handen van de liberalen is gevallen; hij had zo goed terecht kunnen komen.

*N

Minister **Zalm**: Voorzitter. Laat ik mijn tweede termijn beginnen met een eerbetoon aan Joop Wijn, die aan de grond van deze operatie heeft gestaan, maar sneuvelde voordat hij de verdediging in de Tweede Kamer op zich kon nemen. Vervolgens werd hij wel verheven tot minister, maar de verdediging van dit prachtwetsontwerp heeft hij toch moeten missen. Ik dank de Kamer voor de manier waarop de reactie is gegeven, ook in tweede termijn. Ik zal proberen nog op een aantal vragen in te gaan.

De heer Leijnse vindt het interessant om te horen dat de winstbelasting als percentage van het bbp tot nu toe redelijk stabiel is. Hij vraagt of je dat niet als een benchmark zou moeten definiëren. Dat gaat mij net iets te ver, maar ik vind het wel relevant. Bij de beoordeling van de vraag of er sprake is van een spiraal, van een concurrentie naar beneden, is dit namelijk een heel relevante constatering. Vervolgens vaststellen dat er dus nooit enigerlei beweging meer in dat percentage zal zijn, gaat mij te ver. Laat ik het zo vertalen: het is van belang om steeds oog te houden op de manier waarop die winstbelasting, als onderdeel van de totale belastingopbrengsten, zich beweegt als aandeel van het percentage bbp, en niet alleen bij ons, maar ook elders. Daar is de open coördinatie inderdaad een geschikte methode voor. Overigens zullen wij op de eerstvolgende Ecofin, volgende week, spreken over de common tax base en de ideeën die daarover bij de Commissie leven. Dat is interessant. Van deze bijeenkomsten doe ik de Kamer altijd verslag. Tot nu toe heeft men mij nog niet in een staat van groot optimisme kunnen brengen, maar ik zal kijken wat deze keer het beeld is. Ik blijf wel aansturen op het minimumtarief.

De heer Van Middelkoop heeft in dit kader gevraagd hoe het zit met de landen die net binnengekomen zijn. Deze landen hebben vaak lage tarieven, maar het zijn ook vaak landen met zeer brede grondslagen. De Slowaken hebben meen ik zo'n beetje de breedste grondslag van allemaal en hebben daar vervolgens een laag tarief bij. Het minimumtarief is niet per se 25,5. Bovendien, als je iets boven het laagste tarief in die nieuwe landen gaat zitten, kun je ook nog spreken over een soort infasering. Tenminste, als zij daarmee akkoord gaan. Zo hebben wij het met de accijnzen ook gedaan. Daarbij stond men wel echt voor het blok. Wilden zij lid worden van de EU, dan moesten zij het hele acquis accepteren, inclusief de minimumtarieven voor accijnzen. Daarbij zijn overgangsperiodes vastgesteld zodat daar geleidelijk naartoe gegroeid kon worden. Nu bevinden wij ons niet in een positie om dat zo makkelijk af te dwingen. Je kunt dat niet beslissen en tegen de nieuwe lidstaten zeggen dat zij dat maar moeten doen. Dit is nog veel delicater en moeilijker. Voor zover je dus al ooit iets met een minimumtarief kunt doen, moet je een soort ingroei hebben naar dat minimum toe. Dat minimum zal zeker lager liggen dan onze actuele tarieven. Dan praat je over 12,5 tot 15, omdat je dan nog enigszins een connectie houdt met de tarieven die de laagtarieflanden op dit moment hebben. Dat geeft Nederland nog een hele marge. Bij realistische minimumtarieven denk ik dus aan deze orde van grootte.

De heer Leijnse vroeg naar de melding van de andere drie zaken. Dat betreft het intact houden van de afschrijving tot de restwaarde bij de vrije afschrijving milieu-investeringen (VAMIL), waarbij niet de WOZ-systematiek wordt gevolgd, de intensivering van de milieu-investeringsaftrek en het beruchte amendement van de Tweede Kamer rond de tuinbouwkassen die van de gebouwencategorie worden verplaatst naar een categorie suis generis. Dat gaan wij allemaal aanmelden in Brussel, want wij willen vooraf zekerheid hebben dat dit later niet tot allerlei terugvorderingen leidt. Ik verwacht voor de eerste twee geen groot probleem, omdat zij aansluiten op regelingen die wij eerder in Brussel hebben aangemeld en die ook zijn goedgekeurd. Ik heb in de Tweede Kamer gezegd dat ik minder zeker ben, om het maar eufemistisch te zeggen, van een algemene regimewijziging voor afschrijvingen van de tuinbouwkassen in het algemeen.

De heer **Leijnse** (PvdA): De minister zegt in de schriftelijke beantwoording dat de risico's van het amendement in de Tweede Kamer zijn toegelicht. Misschien kan hij hier nog iets meer over zeggen. Mochten die risico's zich realiseren doordat Brussel die maatregel schrapt, dan is de vraag of wij terugvallen op de oorspronkelijke wetstekst, die alleen op de groenlabelkassen slaat.

Minister **Zalm**: Daar hebt u helemaal gelijk in. Als Brussel het torpedeert, kan het niet doorgaan en dan vallen wij terug op wat het oorspronkelijk was. Ik moet dan nader bekijken hoe wij met zo'n afwijzing van Brussel omgaan. In ieder geval moet ik dan weer in overleg met de Tweede Kamer treden. Hetzelfde geldt als de rente- of octrooibox wordt getorpedeerd.

De heer Leijnse heeft niet gelijk dat de vermindering van de afdracht aan de EU een meevaller is. Meevallers krijg je zomaar, maar wij hebben er echt heel

hard voor gewerkt om dat miljard binnen te krijgen. Dat is echt een beleidsprestatie en geen meevaller. Dat miljard hadden wij ook op een andere wijze kunnen aanwenden, maar wij hebben ervoor gekozen om dat terug te geven in de vorm van een belastingverlaging voor burgers en bedrijven; beide een half miljard. Dat is geen wet van Meden en Perzen. Het was niet voorzien dat wij deze prestatie zouden leveren, want daar durfden wij bij het regeerakkoord niet van uit te gaan, dus er was een vrije keus in de besteding. Dan moet je ook motiveren waarom je het zo besteedt als je het besteedt. Ik denk dat dit een heel goede aanwending is, omdat wij Nederland hiermee fiscaal weer op de kaart zetten.

Ik ben het er niet mee eens dat de heer Leijnse zegt dat het allemaal terechtkomt bij de grote bedrijven. Bij de verdeling van de effecten van dit pakket naar klassengrootte komen zij juist meer terecht bij het midden- en kleinbedrijf. Voor het totale bedrijfsleven geldt dat het voordeel voor het mkb 2,2% is en 1,9% voor het grootbedrijf. Dat geldt ook voor de verdeling van Vpb en ib voor ondernemers; ib-ondernemers profiteren iets meer dan de Vpb-ondernemers.

Het is iets anders, wanneer je louter naar de tariefsverlaging kijkt, maar dat moet je niet doen. Het is een combinatie van grondslagverbreding, die heel sterk neerslaat bij het grootbedrijf, en tariefsverlaging. Ik spreek over het financieel voordeel van het saldo van de grondslagverbreding aan de ene kant en de tariefsverlaging aan de andere kant. Als de heer Leijnse alleen wil kijken naar de tariefsverlaging, komt hij niet tot een evenwichtige beoordeling. Dat is wat hij doet en dat is niet eerlijk, rekenkundig gezien.

De heer **Leijnse** (PvdA): Ik was gelukkig al uit mijn bank voordat de minister begon te escaleren. Het gaat om de samenstelling van het pakket. De vraag is of je daarbij een andere dimensionering had kunnen aanbrengen. Bij de schriftelijke voorbereiding heb ik een vraag gesteld over de tariefsverlaging. Als je de tariefsverlaging niet helemaal zou doen, maar deze tot 28% zou beperken, wat zou dat dan betekenen? Het antwoord daarop is heel duidelijk. Dat levert een miljard minder lastenverlichting op en daardoor neemt de opbrengst voor de grote bedrijven af van 1,8% tot 0,1% extra winst, dus bijna helemaal tot nul. Van het totale pakket slaat dus dik een miljard neer bij de grote bedrijven. Mijn stelling is dat vooral de grote bedrijven last hebben van een pakket met een kleinere tariefsverlaging. Dat blijkt klip en klaar uit het antwoord, dus dat valt niet te ontkennen.

Minister **Zalm**: Daar hebt u geen ongelijk in, maar het is iets anders om te zeggen dat dit een pakket is ten gunste van de grote bedrijven. Het pakket als geheel heeft meer voordeel voor het midden- en kleinbedrijf dan voor het grootbedrijf, maar u hebt gelijk: als de PvdA in de regering komt en het tarief voor de Vpb weer verhoogt, heeft vooral het grootbedrijf daar last van, zeker als u in de ib niets doet, als de winstvrijstelling daar blijft bestaan en als u ook niets doet aan de kleine tariefopstapjes voor Vpb-ondernemers. Uiteraard valt de klap dan bij het grootbedrijf, maar daar hoeft u niet echt trots op te zijn, want ook het grootbedrijf is van belang voor de Nederlandse economie en heeft ook allerlei werkgelegenheids- en aanzuigingseffecten op het midden- en kleinbedrijf. Ik betwist dus uw stelling dat dit pakket vooral ten gunste van het grootbedrijf komt. U hebt echter gelijk als u stelt dat vooral het grootbedrijf last heeft van een hoger algemeen Vpb-tarief dan door de regering wordt voorgesteld.

De heer **Leijnse** (PvdA): Nee, mijn stelling is niet dat dit pakket in totaliteit meer ten gunste komt van het grootbedrijf dan van het kleinbedrijf, want uit de cijfers is duidelijk dat dat in balans is. Mijn stelling is: als u het pakket anders had gedimensioneerd op het punt van de algemene tariefverlaging, waren die grote bedrijven er niet met 750 mln. vandoor gegaan. Daarmee zeg ik niet dat zij zulke slechte jongens zijn en dat zij dat niet verdienen. Het gaat erom dat zij dat niet nodig hebben en dat u dat geld dus anders had kunnen besteden.

Minister **Zalm**: Dat past in de algemene opvatting dat de PvdA niets met het grootbedrijf heeft; dat klopt.

De heer **Leijnse** (PvdA): Dat heeft er niets mee te maken.

Minister **Zalm**: Nou ja, u misgunt het die bedrijven blijkbaar om de een of andere reden. Volgens mij zijn wij het analytisch redelijk met elkaar eens, maar beleidsmatig en politiek niet. Laat ik de vrede zo maar proberen te sluiten.

De heer Minderman vroeg of nog wel een staatssecretaris nodig is. Dat is misschien ook iets om bij de formatie over na te denken. Dan moet ik wel harder werken. Wat betreft mijn beslissing of ik nog doorga: als ik het salaris van die staatssecretaris erbij kan krijgen door die twee banen allebei te vervullen, valt er met mij nog heel goed te spreken.

Ik heb inderdaad beoogd te zeggen dat de begrotingsnormering betrekkelijk waardevrij is en dat het gewoon een goed bestuurlijk systeem is. De heer Kox zei: doe dat dan ook even voor de ondernemersbelastingen. Ik denk dat het moeilijker is om op dat punt echt tot waardevrije opvattingen te komen. Dat geldt natuurlijk in bijzondere mate voor de hoogte van het tarief, maar ik denk dat ook bij andere onderwerpen de technocratische inslag die ik, als dat maar enigszins mogelijk is, graag najaag, op dat punt een stuk lastiger is. Ik denk dat belastingheffing veel politieker is dan algemene systemen inzake begrotingsnormering, die vooral beogen om een beetje stabiliteit in het begrotingsproces te brengen en om een verstandig economisch effect te realiseren over de conjunctuurcyclus heen.

De scheiding van uitgaven en ontvangsten is een belangrijke verworvenheid. Puur intellectueel moet je aan de marge steeds alles kunnen afwegen, dus ook een uitgave tegenover een ontvangst. Dat staat ook in het theorieboek dat ik ooit heb bestudeerd. In die zin zou het

dus superieur zijn om die scheiding niet te hebben, maar in de praktijk van het normale begrotingswerk is het superieur om die scheiding juist wel te hebben. Daarmee heb je immers ook een zeker anker voor iedere begrotingsvoorbereiding en gesprekken met collega's. Als je altijd ieder voorstel kunt laten voorzien van een alternatief in de sfeer van de belastingen, maakt dat het voorbereidingsproces stukken moeilijker. Ik ben daar dus zeer aan gehecht. De praktische politiek is daar naar mijn gevoel ook mee gediend. Zelfs een praktische linkse politiek zou daar naar mijn overtuiging mee gediend zijn, want ook een linkse minister van Financiën heeft heel veel collega's die zijn zakken willen rollen.

Ik denk dat wij op het punt van de evaluatie redelijk tot elkaar zijn gekomen. Ik zal de evaluatie zo breed mogelijk proberen op te zetten. Wat de zzp'ers en het onroerend goed betreft: ik vermoed dat zzp'ers niet de grote onroerendgoedmensen zijn. Ik weet dus niet of dat een heel logische link is. Als zij dat niet zijn en dus ook niet veel in de sfeer van afschrijving hebben, mogen zij erop rekenen dat zij er beter uit gekomen zijn. Iedereen zonder onroerend goed en zonder verliescompensatie komt gunstiger uit deze operatie dan het gemiddelde. Maar goed, wij zullen proberen om die evaluatie zo breed mogelijk op te zetten.

De groepsrentebox is iets anders dan de bijzondere financiële instellingen en is ook niet voor deze categorie beoogd. Het feit dat men al aan die gracht is gevestigd, geeft ook aan dat dat geen knelpunt is. Dit beoogt vooral om ondernemingen die reële activiteiten ontplooien en die hun financieringsactiviteiten naar het buitenland dreigen te verplaatsen, in Nederland te houden. Dat staat los van trustfunds, die meer gebaseerd zijn op kapitaalstromen en Nederland als doorstroomland. Zodra wij van Europa uitsluitsel hebben over de vijf punten, de drie punten van de heer Leijnse en de octrooibox en de rentebox, zal ik de Kamer daar zo spoedig mogelijk over informeren. Als het negatief uitvalt -- waarvoor ik nog geen indicatie heb -- zal ik aangeven wat ons vervolgens te doen staat.

Ik zeg de heer Biermans graag toe dat wij vragen beantwoorden die in de loop van de tijd nog opkomen. Overigens zijn degenen die naar het Wft-feestje zijn niet degenen die de Vpb doen. Dat hoeft elkaar dus niet in de weg te zitten.

Ik heb reeds toegezegd het artikel van professor Strik schriftelijk van commentaar te voorzien. Ook dat zal voor 12 december aan de Kamer worden gestuurd.

Ik moet aan de slag met de notitie over de overheidsbedrijven. Het kan best dat de formatie zo lang duurt dat ik met die notitie een heel eind kom. Ik ga na aanvaarding van dit wetsvoorstel daar direct mee aan de slag.

De heer Essers vraagt of 5% groepsrente alleen defensief is. Het is onze inzet. Niet uitgesloten is dat een bedrijf daardoor aanleiding ziet om zijn financieringsactiviteiten hier te brengen. Wij zijn hiermee redelijk concurrerend ten opzichte van België, Ierland en Zwitserland. Dat zijn onze grote concurrenten op dit vlak. Wij zien bedrijven naar die landen weg trekken.

De strijdbijl over het urencriterium en de winstvrijstelling zal wel weer eens worden opgegraven. Ik zal overigens aandacht schenken aan de administratieve verplichtingen voor dga's. Het is frappant dat er zoveel papier uit die printer komt. Ik zal kijken of het niet eenvoudiger kan, al is het maar voor het milieu. Wij willen überhaupt de maandelijkse loonaangifte voor de dga schrappen en in een jaarsysteem onderbrengen. Die administratieve lastenverlichting zit al in de pijplijn. Wij bezien of wij daarmee toe kunnen.

Ik zeg toe terughoudend te zijn en te blijven met het totaalwinstbeginsel. Behoudens waar evident een zekere inperking plaatsvindt door middel van de eindigheid van de verliescompensatie, is discussie mogelijk of het gaat om aantasting. Ik neem de waarschuwing echter ter harte.

Met sucessierecht en bedrijfsopvolging gaan wij verder. Bij de komende formatie zal blijken of men ook iets aan de tarieven wil doen. Dat heeft niet iedere partij hoog op het lijstje staan bij de CPB-doorrekening. Een percentage van 68 is heel hoog. De Staat pikt hiermee meer dan twee derde in bij sommige vormen van erfenis.

Ik ken de betalingsregeling. Die zal op een fatsoenlijke manier worden toegepast. Ik ben blij dat de heer Essers in zijn eindconclusie toch positief is. Met zijn aanmoediging om verder te gaan met vereenvoudiging en verbetering van het systeem kan ik heel goed leven.

De heer Van Middelkoop heb ik op het punt van de nieuwe lidstaten beantwoord.

Ontwikkelingslanden worden per se niet de dupe. Ik denk dat SOMO het wetsvoorstel en het verschijnsel van trustkantoren en Nederland als doorstroomland door elkaar haalt. Naar mijn overtuiging zijn het twee geheel verschillende zaken. Als ik enige indicatie zou hebben dat ontwikkelingslanden de dupe zouden worden van onze belastingwetgeving ben ik de eerste om dat te corrigeren. De ontwikkeling van de private sector in die landen is zeer cruciaal. Deze landen moeten een voldoende belastingbasis hebben om collectieve uitgaven te kunnen doen. Ik ben daar zeker voor te porren.

Er is gesproken over de cultuurvrijstelling en gevraagd naar de rechtvaardigheid en billijkheid. Is het nog rechtvaardig en billijk dat je een eerdere faciliteit behoudt die gunstig is voor wat betreft de overdrachtsbelasting als je plotseling miljonair wordt? Ik denk dat het verdedigbaar is dat een eerdere faciliteit die je voorwaardelijk hebt gekregen, vervalt als je door een bestemmingswijziging plotseling een enorme rijkdom toegeschoven krijgt.

Ik zit niet op een lijn met de heer Van Middelkoop voor wat betreft de wetgevingstechniek; ik wil dus geen novelle. Ik heb gezegd dat ik dit bij de eerste de beste gelegenheid zal regelen. Ik moet intern nagaan of dit bij wijze van beleidsbesluit kan worden geregeld of dat dit echt vraagt om een wetswijziging. In het laatste geval kan die wijziging toch op 1 januari 2007 ingaan. Dit is een begunstigende wetswijziging en daarom kan ik die met terugwerkende kracht laten ingaan. Ik wil een nette procedure volgen en bovendien is het wel fijn als er vandaag over dit wetsvoorstel kan worden gestemd, om maar eens een irrelevant ander punt te noemen.

De heer **Van Middelkoop** (ChristenUnie): Dit geeft mij de gelegenheid om de minister te melden dat onze beide fracties dit wetsvoorstel zullen steunen. Ik heb verzuimd dit zo-even te zeggen.

Ik denk dat de minister formeel wellicht gelijk heeft, want de meest klassieke uitleg van het begrip novelle is inderdaad dat wij de zaak aanhouden en wachten op reparatie. In politieke zin verstaan is dit wellicht ook een novelle te noemen, maar daar wil ik nu niet over discussiëren.

Minister **Zalm**: Ik zal heel snel een klein wetsvoorstel indienen, als dit nodig is. Ik zal dit zo snel mogelijk uitzoeken. Gehoord de Eerste Kamer zal dit wel niet besmet worden verklaard als ik hier demissionair nog mee kom.

De heer Schuyer heeft ook aangedrongen op een aanzet voor de overheidsbedrijven. Hetzelfde geldt voor successierecht en de kapitaalvlucht. Ik ben het met hem eens dat successierecht zeker een rol kan spelen bij kapitaalvlucht. Wij zullen hier ongetwijfeld nog over spreken bij de behandeling van het Belastingplan. Dan weten wij ook of partijen die pleiten voor verlaging van de successierechten nog wat hebben binnengehaald bij de verkiezingen.

De heer Kox verheugt zich over het feit dat dit mijn laatste missionaire toespraak is. Voor een lid van de SP spreekt hij buitengewoon sympathiek jegens een lid van de regering. Zo'n "largesse" kan hij zich bij de huidige peilingen wel permitteren.

Ik heb al eerder betoogd dat dit geen grote uitdeeloperatie is. Het feit dat hij zegt dat nu de een heeft gesproken over 730 mln. en de ander over 500 mln. en er dus blijkbaar zo maar 230 mln. door iemand is vergeten, dit verschil net zo goed kan worden uitgedeeld, brengt mij tot de verzuchting dat ik niet hoop dat de heer Kox straks mijn plaats zal innemen. Zo gaat het wel erg gemakkelijk de deur uit.

De heer **Kox** (SP): Ik heb voorgesteld om €500 in de schoen van arme kinderen te doen. Wij weten dan dat die €500 onmiddellijk in de Nederlandse economie zal worden geïnvesteerd en meteen effect zal hebben voor ons bedrijfsleven. Dit is toch een bijna klassieke manier om de Nederlandse economie ergens van te laten profiteren. Het half miljard dat de minister uitdeelt, of investeert, net hoe hij het wil noemen, gaat voor een groot deel de grens over en verdwijnt voor een groot deel. Als de minister nu zegt dat hij hoopt dat ik zijn plaats niet zal innemen, kan hij zich misschien ook voorstellen waarom ik denk dat het tijd is dat hij plaats maakt, want hij deelt grofmaziger uit dan ik in mijn voorstel.

Minister **Zalm**: Als de heer Kox dan toch in training gaat voor mijn plaats, zou ik hem aanraden om nog eens een cursus te volgen over het begrip consumeren versus investeren, want hij noemt consumeren wel heel makkelijk investeren. Maar goed, ik wil niet afsluiten met zure opmerkingen.

De heer **Kox** (SP): Ik stelde voor om €500 in de schoenen van arme kinderen te doen. Als dat voorstel werkelijkheid zou worden, wordt het geld onmiddellijk in de Nederlandse economie geïnvesteerd. Het zal dan ook onmiddellijk effect hebben voor ons bedrijfsleven. Dat is toch zeker de klassieke manier om de Nederlandse economie ergens van te laten profiteren? U deelt 0,5 mld. uit, dan wel u investeert 0,5 mld., terwijl u weet dat een groot deel van dat geld over de grens verdwijnt. U hoopt dat ik uw plaats niet zal innemen, maar misschien begrijpt u ook waarom ik vind dat het tijd is dat u plaats maakt. U deelt het geld namelijk grofmaziger uit dan ik.

Minister **Zalm**: Als u dan toch in training gaat voor mijn plek, raad ik u aan om nog eens een cursus te volgen over het begrip investeren versus het begrip consumeren. U noemt consumeren namelijk wel heel gemakkelijk investeren. Maar goed: laat ik niet afsluiten met zurigheid.

De heer **Kox** (SP): Consumeren leidt tot investeringen in onze economie. De kleren, de schoenen en het eten voor die kinderen, moeten immers geproduceerd worden. Ik deel u betoog dat u niets uitdeelt dus niet. Volgens mij hebt u er bewust voor gekozen om dit geld uit te delen. U denkt namelijk dat deze grofmazige maatregel effect op onze economie zal hebben. Dat kan zo zijn, maar volgens mij zou het ook wel eens helemaal niet zo kunnen zijn.

Minister **Zalm**: Deze maatregel is helemaal niet grofmazig, maar toegespitst. Deze maatregel beoogt namelijk de positie van het Nederlandse bedrijfsleven en het Nederlandse fiscale vestigingsklimaat te versterken. Alle buitenlandse reacties laten overigens zien dat men het ziet als een echte versterking van het Nederlandse vestigingsklimaat. Ik voorspel u dan ook dat Nederland zal stijgen op de lijsten van concurrerende landen. Dat is goed voor Nederland, want dat leidt tot economische groei en meer werkgelegenheid. Daarmee leidt het uiteindelijk ook tot meer consumptie. En dat is de allerbeste volgorde voor Nederland.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**: De fracties van GroenLinks, de PvdA en de SP wensen stemming over dit wetsvoorstel. Deze stemming zal volgende week dinsdag plaatsvinden.
**

Sluiting 18.03 uur.

!Lijst van besluiten en ingekomen stukken!

*N

Lijst van besluiten:

De voorzitter heeft na overleg met het College van Senioren besloten om:

a. de plenaire behandeling van de volgende wetsvoorstellen te doen plaatsvinden op
20/21 november 2006:

Regels inzake inburgering in de Nederlandse samenleving (Wet inburgering) (30308);

Wijziging van de Vreemdelingenwet 2000 ter implementatie van de richtlijn nr. 2003/109/EG van de Raad van de Europese Unie van 25 november 2003 betreffende de status van langdurig ingezeten onderdanen van derde landen (PbEU 2004, L16) (30567);

28 november 2006:

Overgangsrecht inzake de beëindiging van het recht op toeslag op grond van de Toeslagenwet binnen de Europese Unie, de Europese Economische Ruimte en Zwitserland (30063);

Wijziging van de Arbeidstijdenwet in verband met vereenvoudiging van die wet (30532);

Wijziging van de Arbeidsomstandighedenwet 1998 en enige andere wetten in verband met het vergroten van de verantwoordelijkheid van werkgevers en werknemers voor het arbeidsomstandighedenbeleid (30552);

Wijziging van de Rijksoctrooiwet 1995 ter implementatie van Richtlijn nr. 2004/27/EG en Richtlijn nr. 2004/28/EG (30663 (R1812));

Wijziging van de wet houdende overgangsrecht inzake de beëindiging van het recht op toeslag op grond van de Toeslagenwet binnen de Europese Unie, de Europese Economische Ruimte en Zwitserland (30664);

Wijziging van enkele socialeverzekeringswetten betreffende de definitieve vaststelling van de uitkeringspositie van uitkeringsgerechtigden woonachtig in het buitenland (30665);

Wijziging van de Wet minimumloon en minimumvakantiebijslag in verband met de invoering van bestuursrechtelijke handhaving (30678);

Regels inzake de financiering bij uitvoering van socialezekerheidswetten door intergemeentelijke samenwerkingsverbanden en inzake voorschotverstrekking op grond van de Wet werk en bijstand (30679);

Wijziging van enige socialeverzekeringswetten en enige andere wetten (Verzamelwet sociale verzekeringen 2007) (30682);

Vaststelling van de begrotingsstaat van het Fonds economische structuurversterking voor het jaar 2007 (30800-D);

Vaststelling van de begrotingsstaat van het Spaarfonds AOW voor het jaar 2007 (30800-E);

Vaststelling van de begrotingsstaat van het BTW-compensatiefonds voor het jaar 2007 (30800-G);

Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Economische Zaken (XIII) voor het jaar 2007 (30800-XIII);

Vaststelling van de begrotingsstaat van de Nationale Schuld (IXA) voor het jaar 2007 (30800-IXA);

Vaststelling van de begrotingsstaat van het Ministerie van Financiën (IXB) voor het jaar 2007 (30800-IXB);

Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid voor het jaar 2007 (30800-XV);

Wijziging van diverse wetten op of in verband met het terrein van VWS, ten einde wetstechnische gebreken te herstellen en andere wijzigingen van ondergeschikte aard aan te brengen (Reparatiewet VWS 2006) (30831);

5 december 2006:

Regels betreffende pensioenen (Pensioenwet) (30413);

Invoering van de Pensioenwet (Invoerings- en aanpassingswet Pensioenwet) (30655);

b. het voorbereidend onderzoek van de volgende wetsvoorstellen te doen plaats vinden door de vaste commissies voor
Economische Zaken
op 5 december 2006:

Wijziging van de Mededingingswet als gevolg van de evaluatie van die wet (30071);

Sociale Zaken en Werkgelegenheid
op 5 december 2006:

Wijziging van de Wet werk en bijstand, de Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers en de Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen om gemeenten meer zekerheid te geven dat mensen met een kleine kans op inschakeling in het arbeidsproces met behoud van uitkering gedurende maximaal 2 jaar onbeloonde additionele werkzaamheden kunnen verrichten (30650);

Wetenschapsbeleid en Hoger Onderwijs
op 12 december 2006:

Wijziging van onder meer de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek in verband met onder meer versterking van de rechtspositie van de student en de verplichte instelling van de raad van toezicht en verbetering van zijn bevoegdheden (rechtspositie studenten en raden van toezicht) (30832).